

**FEMİNİST DİSTOPYA ÖRNEKLERİ OLARAK
KATHARINE BURDEKİN'İN *SWASTİKA*
GECELERİ VE ZOE FAIRBAIRNS'İN *KADINLAR*
*KULESİ***

Emine YARIM

Yüksek Lisans Tezi

İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yrd. Doç. Dr. Kubilay GEÇİKLİ

2017

Her Hakkı Saklıdır

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Emine YARIM

FEMİNİST DİSTOPYA ÖRNEKLERİ OLARAK KATHARINE
BURDEKİN'İN *SWASTİKA GECELERİ* VE ZOE FAIRBAIRNS'İN
KADINLAR KULESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Kubilay GEÇİKLİ

ERZURUM – 2017

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

29/09/2017

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum **"FEMİNİST DİSTOPYA ÖRNEKLERİ OLARAK KATHARINE BURDEKİN'İN SWASTİKA GECELERİ VE ZOE FAIRBAIRNS'İN KADINLAR KULESİ "** adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

29/09/2017
Emine YARIM

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TEZ KABUL TUTANAĞI

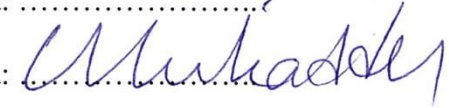
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. Kubilay GEÇİKLİ danışmanlığında, Emine YARIM tarafından hazırlanan bu çalışma 29 / 09 / 2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Kubilay GEÇİKLİ

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Mukadder ERKAN

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Turan Özgür GÜNGÖR

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

Prof. Dr. Mehmet TÖRENEK
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT	III
ÖNSÖZ.....	IV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜTOPYA, DİSTOPYA VE ÜSTOPYANIN TANIMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. ÜTOPYA.....	5
1.2. DİSTOPYA	9
1.3. ÜSTOPYA.....	14

İKİNCİ BÖLÜM

FEMİNİZM KAVRAMI VE TARİHSEL SÜREÇTE KADININ KONUMU

2.1. FEMİNİST ÜTOPYA	29
2.2. FEMİNİST DİSTOPYA	30
2.2.1. Karşılaştırmalı Edebiyat	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FEMİNİST DİSTOPYA ÖRNEKLERİ OLARAK KATHARINE BURDEKİN'İN

SWASTIKA GECELERİ VE ZOE FAIRBAIRNS'İN *KADINLAR KULESİ*

3.1. KATHARINE BURDEKİN – <i>SWASTIKA GECELERİ</i> (1937).....	36
3.2. ZOE FAIRBAIRNS – <i>KADINLAR KULESİ</i> (1979).....	61
SONUÇ.....	86
KAYNAKÇA	89
ÖZGEÇMİŞ.....	97

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FEMİNİST DİSTOPYA ÖRNEKLERİ OLARAK KATHARINE BURDEKİN'İN
SWASTİKA GECELERİ VE ZOE FAIRBAIRNS'İN *KADINLAR KULESİ*

Emine YARIM

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Kubilay GEÇİKLİ

2017, 97 sayfa

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Kubilay GEÇİKLİ (Danışman)
Prof. Dr. Mukadder ERKAN
Yrd. Doç. Dr. Turan Özgür GÜNGÖR

Bu tez çalışmasının amacı, erkek egemen distopya yazım kültüründe kadın yazarın da söz sahibi olduğunu göstermektir. Bu amaçla Katharine Burdekin'in *Swastika Geceleri* ve Zoe Fairbairns'in *Kadınlar Kulesi* adlı iki feminist distopya eseri feminist distopya örnekleri olarak ayrıntılı şekilde irdelenmiştir. Kadın yazarların distopya kültürüne bakış açılarını ortaya koymak, onların bu eserlerde verdiği mesajları gün yüzüne çıkarmak ve kadınların erkek egemen bir toplumda karşı karşıya oldukları alçaltıcı durumu dile getirmek bu tezi yazmadaki öncelikler olmuştur.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde edebi yazım örnekleri olarak ütopya, distopya ve üstopyanın içerikleri ve edebiyat tarihindeki gelişimleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde, feminizm kavramının tanımına, ilk çağlardan günümüze kadar kadınların karşılaştıkları sorunlara ve verdiği mücadelelere, daha sonra ise kadınların ütopya ve distopya türlerine yaptığı katkılara değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise Katharine Burdekin'in yazdığı *Swastika Geceleri* ve Zoe Fairbairns tarafından yazılan *Kadınlar Kulesi* feminist distopya örnekleri olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ütopya, distopya, feminizm, feminist distopya, kadın.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

**SWASTIKA NIGHT BY KATHERINE BURDEKIN AND BENEFITS BY
ZOE FAIRBAIRNS AS EXAMPLES OF FEMINIST DYSTOPIA**

Emine YARIM

Advisor: Assist. Prof. Dr. Kubilay GEÇİKLİ

2017, Page: 97

**Jury: Assist. Prof. Dr. Kubilay GEÇİKLİ (Advisor)
Prof. Dr. Mukadder ERKAN
Assist. Prof. Dr. Turan Özgür GÜNGÖR**

This study is intended to demonstrate that female writers too have a say in male-dominated culture of dystopian writing. For this purpose, two feminist dystopian works called *Swastika Night* by Katharine Burdekin and *Benefits* by Zoe Fairbairns have been examined in detail as examples of feminist dystopia. Priorities in writing this thesis are to reveal perspectives of female writers to culture of dystopia, to unearth the messages given by them in these works and to express humiliating situations women face in a male-dominated society.

The study consists of three chapters. In the first chapter, information about what is included in utopia, dystopia and ustopia as forms of writing and their development in the history of literature is given. In the second chapter, definition of feminism, problems women have faced since the early ages on and their struggles, and women's contributions to utopian and dystopian genres are pointed out. In the third chapter of the study, *Swastika Night* by Katharine Burdekin and *Benefits* by Zoe Fairbairns are examined as examples of feminist dystopia.

Key Words: Utopia, dystopia, feminism, feminist dystopia, woman.

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında, *Swastika Geceleri* ve *Kadınlar Kulesi* adlı eserler, kadın yazarların distopya kültüründe bıraktığı izleri ortaya koyma amacıyla incelenmiştir. Tez çalışması, kadınların yaratıcı dünyalarını gözler önüne sermeyi amaçlamıştır.

Bu çalışma boyunca bilgisini, desteğini, anlayışını, samimiyetini, güler yüzünü hiç eksik etmeyen ve bu çalışmanın her aşamasında bana yol gösteren çok değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Kubilay GEÇİKLİ'ye teşekkürlerimi arz ederim. Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümündeki bütün hocalarıma, özellikle Prof. Dr. Mukadder ERKAN'a ve Yrd. Doç. Dr. Fikret ARARGÜÇ'e katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca her zaman bana güvenen, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen canım annem Hatice YARIM'a, canım babam Hüseyin YARIM'a, elinden geldiği ölçüde bana yardım etmeye çalışan küçük kardeşim Ayşe Nur YARIM'a ve Erzurum'a her gelişimde güler yüzünü, samimiyetini ve misafirperverliğini hiç eksik etmeyen canım arkadaşım Saadet AYDOĞAN'a da çok teşekkür ederim.

Erzurum-2017

Emine YARIM

GİRİŞ

Swastika Geceleri ve **Kadınlar Kulesi** adlı eserlerin feminist distopya örnekleri olarak inceleneceği bu tez çalışmasında, öncelikle ‘feminist distopya’ kavramının anlaşılması hedeflenmiştir. Bu amaçla birinci bölümde ilk olarak distopyanın tür olarak doğuşuna ortam hazırlayan ütopya, daha sonra ütopyanın kötü niyetli kardeşi olarak tanımlanan ve aynı zamanda bu çalışmanın çekirdeğinde yer alan distopya ve son olarak da Margaret Atwood’un ortaya koyduğu, aslında her iki türün de birbirini kapsadığı yönündeki görüşün yansıması olarak kabul edilebilecek üstopya kavramları ve bu kavramların tarihsel gelişimleri incelenecektir.

Ütopya’nın edebi bir tür olarak yolculuğu, 1516 yılında Thomas More’un **Ütopya** adlı eseriyle başlamıştır. Thomas More tarafından kelime oyunu yapılarak oluşturulan ütopya sözcüğü, hem hiçbir yer (*outopia*) hem de iyi yer (*eutopia*) anlamındadır. More ile birlikte **Ütopya** bir eser olmaktan çıkmış, bir tür haline gelmiştir. Çok eski zamanlarda da ütopyavari eserlere rastlanmıştır; fakat **Ütopya**’ya ilham kaynağı olan asıl eser, Platon tarafından yazılan **Devlet**’tir. Eserde, Platon’un hocası Sokrates’in ideal bir toplumun nasıl oluşturulacağına dair düşüncelerine yer verilmiştir. Tam bir ütopya olmaktan ziyade bir esin kaynağı olarak nitelendirilen **Devlet**, bu haliyle **Ütopya**’nın bir eser olarak, ütopya türünün de bir tür olarak doğmasını sağlamıştır. Ortaçağ’da ütopya sönük bir yazı biçimidir: “Ortaçağ süresince pek fazla ütopya üretilmemiştir, zira mükemmel toplum ölümden sonraki hayata, bin yıl ya da İsa’nın yeniden gelişinden sonrasına ertelenmiştir”.¹ Ütopya, Rönesans Dönemi’nde altın çağını yaşamıştır. Koyu bir Katolik olan Thomas More, zamanın İngiltere kralı VIII. Henry’nin Anne Boleyn ile evlenmek uğruna kilisenin başına geçmesinden ve Protestanlığın popülerlik kazanmasından, yaşanan baskı ve eşitsizlik ortamından rahatsız olur ve kendine göre ideal bir toplumun nasıl olması gerektiğini eserinde dile getirir. **Ütopya** ile birlikte on dokuzuncu yüzyıla kadar devam eden ütopya yolculuğu başlar.

On dokuzuncu yüzyıla gelindiğinde, ütopyalar yavaş yavaş yerlerini distopyalara bırakmaya başlarlar. On dokuzuncu yüzyılda kendini göstermeye başlayan, yirminci yüzyılda altın çağını yaşayan ve bu nedenle çokça örneğine rastlanan distopya, *kötü yer* anlamındadır ve bu haliyle ütopyanın tam zıddıdır. Ütopya, ideal toplumu anlatırken

¹ Margaret Atwood, *Başka Dünyalar*, (Çev.: Selin Sıral), Kolektif Kitap, İstanbul 2014, 79.

ütopyanın karşıtı olan ve *anti ütopya*, *karşıütopya* gibi başka birtakım adlandırmalara da sahip olan distopya hiçbir zaman ideale ulaşamayacağından bahseder. Ütopyacı, içinde bulunduğu toplumun yanlışlarını, alternatifler sunarak ortaya koyarken; distopyacı, alternatif sunmaktan ziyade o yanlışları gösterir. Ütopyacı, her zaman insanın iyi yanlarını görürken; karşıütopyacı, “... sürekli kibir, açgözlülük ve hurs günahlarına teslim olan zayıf insani yaratıklar görür.”² Distopyanın on dokuzuncu ve yirminci yüzyıllarda ütopyanın tahtını ele geçirmesinin nedenleri arasında on dokuzuncu yüzyılda meydana gelen tıbbi, teknolojik ve bilimsel gelişmeler; karbolik asit gibi antiseptikler, aşı, anestezi, taşımada ve üretimde meydana gelen yenilikler bulunmaktadır.³

Tüm bu yeniliklere bir de yirminci yüzyılda meydana gelen savaşlar, savaşların ortaya çıkardığı buhranlar eklenince insanların ütopyalara inancı kalmamış ve kötümser gelecek duygusu daha gerçekçi bir şekilde insanların hayatına nüfuz etmiştir. Bu bakış açısı da bu dönemlerde distopyanın kendini göstermesine olanak sağlamıştır. H. G. Wells’den *Zaman Makinesi (The Time Machine)* (1895), Yevgeni Zamyatin’den *Biz (We)* (1924), Aldous Huxley’den *Cesur Yeni Dünya (Brave New World)* (1932), George Orwell’dan *Hayvan Çiftliği (Animal Farm)* (1945) ve *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört (Nineteen Eighty-Four)* (1949) ve son olarak da Ray Bradbury’den *Fahrenheit 451* (1953) başlıca distopya örnekleridir.

Üstopya ise ütopya ve distopyanın birleştirildiği bir kavramdır. Margaret Atwood, her iki türün birbirini kapsadığını iddia eder. Bunun nedeni birisi için ideal olarak kabul edilen şeyin, bir başkası için kâbus olarak addedilmesidir. Bu tez çalışmasının üstopya kısmında ayrıntılı şekilde anlatılacağı üzere, Thomas More’un aktarımında herkesin tek tip kıyafet giydiği, tek tip evlerde yaşadığı, hiç kimsenin izinsiz şekilde bir yerden bir yere gidemediği bir toplum ideal olarak kabul edilirken; Stephen Greenblatt’ın ters okumalarında aynı toplumun distopik özellikler barındırdığı ortaya çıkar. Hitler’in saf Alman ırkına ulaşma arzusu ve bu amaçla ortaya koyduğu katliamlar da üstopya için verilen başka bir örnektir. Hitler’in kendince ütöpik girişimi, katledilenler için bir cehennem anlamı taşımaktadır.

² Krishan Kumar, *Modern Zamanlarda Ütopya ve Karşıütopya*, (Çev.: Ali Galip), Kalkedon Yayıncılık, İstanbul 2006, 173.

³ Atwood, *Başka Dünyalar*, 93.

Bu çalışmanın ikinci kısmında feminist distopya kavramıyla ilişkili olarak ‘feminizm’ kavramına kısaca değinilmiş, feminizmin nasıl ortaya çıktığı, tarihsel süreçte kadınların yaşadıkları, ilk tarihsel topluluklardan itibaren kadınların konumu, kısacası kısa bir kadın tarihi anlatılmış ve feminist ütopya ve feminist distopya başlıkları altında söz konusu türler hakkında bilgi verilmiştir. İngilizce’ye 1890’larda ‘kadıncılık’ (womanism) olarak giren feminizm, kadınların da toplumda bir birey olarak var olduğunu savunan bir harekettir. Tez çalışmasının bu bölümünde ilk çağlardan günümüze kadar kadının durumu ayrıntılı bir şekilde irdelenecektir. İlk çağlarda önemli bir konumda olan kadın, yerleşik yaşama geçilmesiyle birlikte bu konumunu kaybetmiş, medeniyetin bir göstergesi olarak nitelendirilen yerleşik yaşam tarzı, paradoksal bir biçimde kadın için hayatın cehenneme dönmesine neden olmuştur. Yerleşik yaşamla birlikte gücü eline alan erkek, kadını ikinci plana atmıştır. Kadın, yerleşik yaşamdan günümüze kadar sürekli olarak birey olma mücadelesi vermiş ve eril düşüncenin gölgesinden kendini kurtarmaya çalışmıştır. Eğitim hakkı, çalışma hakkı, seçme ve seçilme hakkı, kendi vücudu üzerinde söz hakkı, toplumda bir değer olarak görülme hakkı, kısacası insanca yaşama hakkı elinden alınmış kadın, bu hakları elde etmek için yüzyıllar boyunca erkek egemen topluma karşı mücadele etmiştir. Feminizm, kadınların kendileri için verdiği savaşın ürünüdür. Bu nedenle eril düşünce hâkim olmaya devam ettiği sürece, bu savaş bitmeyecek ve feminizm de ölmeyecektir. Haklarını elde etme konusunda kısmen başarılı olan kadınlar, on sekizinci yüzyıl itibarıyla ellerine kalemleri almayı başarmışlardır. Bu yüzyıl, onların yazın hayatına, ciddi anlamda, ilk kez girdiği yüzyıldır. Bu yüzyılla birlikte önemli eserler ortaya koymaya başlayan kadınlar, ütopya ve distopya türlerine de katkıda bulunmuşlardır. Kadınların tarihsel süreçte konumları ifade edildikten sonra feminist ütopya ve feminist distopya başlıkları altında kadın yazarların bu türlere ne gibi katkılarda bulunduğu ortaya konmuştur. Gerçek hayatta umduğunu bulamayan kadın yazarlar, ideallerindeki toplumları ütopya, var olan acınası durumlarına ses çıkarmazlarsa nasıl bir cehennemde yaşayacaklarını da distopya aracılığıyla ifade etmişlerdir.

Tez çalışmasının üçüncü bölümünde ise, yayımlanış sırasına göre, Katharine Burdekin tarafından yazılan, Nazi hegemonyası altında ezilen fakat hiçbir şekilde seslerini çıkaramayan, acınası konumlarını kabul ederek yaşamaya alışmış, zayıf ve mücadelesiz kadınların olduğu bir dünyayı anlatan **Swastika Geceleri** (1937) ve Zoe

Fairbairns tarafından yazılan ve yine kadınların erkek egemen yönetim şeklinden dolayı acı çektiği, kendilerine sorulmadan vücutları üzerinden alınan kararlara uymalarının istendiği fakat kadınların buna karşı çıktığı ve bir birey olarak kabul edilme konusunda mücadele veren güçlü kadınların olduğu toplumu anlatan ***Kadınlar Kulesi*** (1979) feminist distopya ışığında analiz edilecek ve kadın yazarlar tarafından betimlenen distopik toplumlar ayrıntılı şekilde ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜTOPYA, DİSTOPYA VE ÜSTOPYANIN TANIMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Distopya kelimesi ilk defa 12 Mart 1868 yılında parlamento üyesi John Stuart Mill tarafından Westminster’a atfen parlamentoda muhaliflere yaptığı bu konuşmada kullanılır; ona göre muhalifleri “*Ütopyacılar*” diye çağırarak aşırı övgü olacaktır, bundan ziyade onların **dis-topyacı** ya da **kakotopyacı** olarak çağrılmaları gerekir.⁴ Bu konuşmayla birlikte distopyanın günümüze kadar devam eden yolculuğu başlar. “*Bu haliyle kelimenin kökeni on sekizinci yüzyıla kadar gitse de, yaygınlaşması ve bir türün ismi olarak kullanılması yirminci yüzyıla rast gelir*”⁵. Yirminci yüzyılda yaygınlaşmasının nedenlerine geçmeden önce, distopya terimini daha iyi kavramak için ilk olarak Kumar’ın tabiriyle distopyanın “*anası*”⁶ olan ütopyaı tanımlamak ve anlamak gerekir.

1.1. ÜTOPYA

“*Ütopya, arayışın ve umudun sığınağıdır*”.⁷

Düşünme yeteneğinin bahsedildiği tek varlık olan insan, yaratılışından bu yana bu yeteneğini kullanarak birçok evreden geçmiş, bu evrelerde karşılaştığı zorlukları aşmayı bilmiş ve kendini içinde bulunduğu ortama adapte etmeyi başarmıştır. Bu süreç içinde insanoğlu, yine düşünme yeteneği sayesinde neyin iyi neyin doğru olduğuna karar vermiş, içinde bulunduğu toplumda var olan aksaklıkları gözlemlemiş ve bu aksaklıklara çözüm önerileri sunarak daha iyi bir topluma sahip olmak için çabalamıştır. İnsanı diğer varlıklardan ayrı kılan diğer bir özelliği ise her zaman daha iyisine sahip olma arzusudur. İnsan, sahip olduklarıyla yetinmek yerine her zaman çok daha iyisi için emek harcamıştır. Bir tür olarak ütopyanın ortaya çıkışını bu olguyla bağlantılandırmak mümkündür. Servet Tiken ütopya anlatılarının insanlığın mükemmeli elde etmek için verdiği çabayı dile getirdiğini ifade eder.⁸ Kadın bir ütopya/distopya yazarı olan

⁴ John Stuart Mill, *Collected Works of John Stuart Mill*, University of Toronto Press, Toronto 1988, 248.

⁵ Hakan Çörekçioğlu, *Modernite ve Ütopya* (1. Basım), Sentez Yayıncılık, İstanbul 2015, 28.

⁶ Krishan Kumar, *Ütopyacılık*, (Çev.: Ali Somel), İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005, 47.

⁷ Hasan Öztürk, “George Orwell’in Mirası”, *Arkakapak*, 11, (Ağustos 2016), 25.

⁸ Servet Tiken, “Tahsin Yücel’in Karşı Ütopya Anlatısı: Golyan Devrimi”, *Edebiyatta Dil, Zaman, Mekân*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 2009, 243.

Margaret Atwood ise ütopyaların insanların şahit olduğu eşitsizlik, adaletsizlik, kötülük, hastalık ya da sefalet gibi olumsuzluklardan çok daha iyisini yapabileceklerine dair olan inancın ürünü olduklarını dile getirir.⁹ Ütopya kavramı ile özdeş Thomas More gibi ütopyacılar da daha iyisine sahip olma dürtüsüyle ve içinde bulundukları toplumdaki aksaklıklara çözüm sunma ve daha iyi bir topluma ulaşma arzusuyla eserlerini kaleme almışlardır. Özellikle Thomas More'un 1516 yılında yazdığı eseriyle ünlenen ütopya kavramı, More'dan önce ve sonra yazılan benzer eserlerin bu kavram altında toplanmasını ve genişlemeye başlamasını sağlamıştır.¹⁰ Ütopya, olumsuzluk bildiren 'ou'; yer ve mekân anlamlarına gelen 'topos' Yunanca kelimelerin birleşmesiyle oluşan ve 'hiçbir yer' anlamına gelen ve yine yazarın Yunanca 'ideal, iyi' anlamlarına gelen 'eu' kelimesinin 'ou' ile eş sesliliğinden yararlanarak oluşturduğu ve 'ideal yer' anlamına gelen 'eutopia' kelimesini de elde ettiği iki anlamlı bir kelimedir. Bu haliyle kelime, 'ideal fakat olmayan yer' anlamına gelmektedir. Ütopyaya özgü bu hiçbir yerde olmama niteliği, insanın onu sürekli arama arzusunu tetiklemiştir.¹¹ Cioran'ın da "yokistan"¹² olarak betimlediği ütopyanın hiçbir yerdeliği onun tek bir kalıba sokulamaması sonucunu da doğurmuştur. Farklı kişiler tarafından yapılan farklı ütopya tanımlamaları, bu türün sınırlarının belirlenemezliği gerçeğini gözler önüne sermektedir. Bu nedenle, ütopya kavramı, hakkında en az uzlaşa sağlanmış kavramlardan biri olma özelliğine sahiptir ve bu uzlaşa eksikliği birçok tanımlama ve belirlemelerle giderilmeye çalışılmaktadır.¹³ Bu tanımsal belirsizlik, ütopyanın göreceli bir kavram olmasından da kaynaklanabilir çünkü her insanın ütopyası farklı olabilmektedir. Ütopyanın bünyesinde barındırdığı öznellik, her insanın düşlediği ideal toplum tasvirinin tamamen farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Krishan Kumar, ütopyanın okuyucunun vekâleten davet edildiği, her haliyle işleyen en iyi toplumun tasviri olduğunu dile getirirken¹⁴, Bülent Somay, ütopyayı Zümrüdüanka kuşuna benzetir ve onun her devrimci dönemle birlikte yok olduğunu ve her yeni devrimci dönemle birlikte yeniden küllerinden doğduğunu ifade eder.¹⁵ Fredric Jameson ütopyanın ümitsiz zamanlarda ortaya çıkan sanrılı bir görü

⁹ Margaret Atwood, *Başka Dünyalar*, 93.

¹⁰ Murad Omay, "Ütopya Üzerine Genel Bir İnceleme", *Sosyoloji Dergisi*, 3 (18), 2009, 3.

¹¹ Nilnur Tandoğmuş, *Ütopya: Antikçağ'dan Günümüze "Mutluluk Vaadi"* (1. Basım), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2013, 12.

¹² E. M. Cioran, *Tarih ve Ütopya*, (Çev.: Haldun Bayrı), Metis Yayınları, İstanbul 2015, 83.

¹³ Karl Mannheim, *İdeoloji ve Ütopya*, (Çev.: Mehmet Okyayuz), De Ki Basım Yayım, Ankara 2008, 19.

¹⁴ Krishan Kumar, *Modern Zamanlarda Ütopya ve Karşıütopya*, 48.

¹⁵ Bülent Somay, "Önsöz", *Biz*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1988, 10.

olduğunu iddia ederken¹⁶ Yasemin Temizarabacı Yıldırım ise, söz konusu türün yaşadığı dönemin siyasal ve toplumsal düzenlemelerinden memnun olmayan yazarın farklı bir zamanda ve yerde kendi ideal toplumunu tasvir ettiği ve bu yönüyle de yazarın içinde bulunduğu topluma başkaldırdığı bir tür olduğunu dile getirir.¹⁷

Ütopya yazarı, içinde bulunduğu toplumu gözlemler; var olan sorunları dolaysız olarak dile getirmek yerine kendi isteği doğrultusunda şekillendirdiği kurgusal toplum aracılığıyla ortaya koyar; böylelikle insanları toplumlarında var olan aksaklıklar konusunda uyarmayı ve bu aksaklıklardan nasıl kurtulacaklarına dair tavsiyelerde bulunmayı amaçlar.¹⁸ Bu düşünceden hareketle, ütopya yazmak, bir yönüyle de içinde yaşanan topluma alternatif sunmak, toplumun sahip olduğu eksikliklere ve olumsuzluklara çözüm yolları göstermek demektir. Kumar, ütopyanın ürettiği alternatiflerle kışkırttığını, alternatif bir toplum düzeninin nasıl kurulabileceği yönünde bir sorgulama ortaya koyduğunu ve en inatçı uğraşının ise toplumsal düzenlemelere karşı eleştirel bir tavır geliştirmek olduğunu ifade etmektedir.¹⁹ Ütopyalar, yazıldığı dönemin olumsuz yanlarının örtüsünü indirir ve insanlara toplumda var olan sorunları tüm çıplaklığıyla gösterir. Ütopya, insanın kendi dünyasını kendi isteğine göre yaratması ile ilgili bir durumdur²⁰ ve bu kurgu ortaya konarken yazarın çıkış noktasını içinde bulunduğu toplumun hayat biçimi oluşturur, nedeni ise ütopyacının kendi alternatifini sunarken içinde bulunduğu toplumun gerçekliğinden etkilenmesi ve onu aşmayı istemesidir.²¹ Bu düşünce okuyucunun, More'un ütopya türünün ilk ciddi örneğini yazma amacını anlamasını sağlar. More'un amacı da benzer biçimde içinde bulunduğu toplumda tanıklık ettiği rahatsızlık verici durumları, yaşamak istediği dünyayı betimlediği eseriyle insanlara anlatmaktır. Nilnur Tandaçgüneş, More'un en iyi toplum biçimi olarak ortaya koyduğu Ütopya Cumhuriyeti'nin adeta İngiltere'nin karşı savı niteliğinde olduğunu dile getirir.²² More, eserin yazıldığı dönemde İngiltere'nin yönetilme biçimiyle ilgili söylemek istediği fakat doğrudan söyleyemediği şeyleri

¹⁶ Fredric Jameson, *Ütopya Denen Arzu*, (Çev.: Ferit Burak Aydar), Metis Yayınları, İstanbul 2009, 314.

¹⁷ Yasemin Temizarabacı Yıldırım, *Ütopyanın Kadınları Kadınların Ütopyası* (2.Baskı), Sel Yayıncılık, İstanbul 2016, 13.

¹⁸ Mehmet Fikret Arargüç, "A Dystopic Vision of the Future: Julian Barnes' England England", Barry Tharaud, Elizabeth Pallitto (Ed.), *The Endangered Planet in Literature*, (ss. 141-152), İstanbul 2005, 141.

¹⁹ Kumar, *Ütopyacılık*, 139.

²⁰ Çörekçioğlu, 20.

²¹ Temizarabacı Yıldırım, 15.

²² Tandaçgüneş, 23.

eserinin karakteri Raphael Hytloday vasıtasıyla okuyucuya aktarır. Hytloday'ın krallar hakkındaki sözleri bu girişimin yansıması olarak algılanabilir. Ona göre kralların kafa yorduğu tek şey savaştır. Onun dışındaki hiçbir konuyla ilgilenmezler. Söz konusu yeni ülkeler kazanmak ise krallar için dinin, paranın, kazanılan toprakların halkını iyi yönetmenin ve kan dökmenin pek bir önemi yoktur.²³ Burada More'un yaşadığı dönemin özelliklerine ilişkin ipuçları elde etmek mümkündür. İçinde bulunduğu toplumun yöneticilerinin işlerinde pek de iyi olmaması More'un kendi toplumunu yaratma isteğine zemin hazırlamıştır. Elbette *Ütopya*'nın yazımının ardında başka nedenler de aranabilir. Geçikli'ye göre *Ütopya* More'un kişisel ikilemleri bağlamında da okunmalıdır. Protestanlığın popüler olmaya başladığı dönemin İngiltere'sinde Protestanlık karşıtı olan More toplumdaki tamamen soyutlanacak ve yalnız ölecektir.²⁴ Bir başka deyişle yaşadığı toplumda 'öteki' konumuna düşen More, *Ütopya*'sıyla kendini rahatsız eden tüm olumsuzlukları ortaya koymuş ve kendi yarattığı kurgusal toplum vasıtasıyla, hayal ettiği yaşama şeklini dile getirmiştir. Yazar, eserinde herkesin düzen içinde eşit haklara sahip olarak yaşadığı, dini hoşgörünün olduğu, paranın, altının ya da gümüşün değerli sayılmadığı ve en önemlisi özel mülkiyetin olmadığı bir toplum yaratmıştır. Ancak bu şekilde yaşandığında ideal toplum olunacağı ve insanların huzur içinde yaşayacağı mesajını vermiştir.

Dünya edebiyatında ütopya denilince akla ilk gelen eser More'un *Ütopya*'sı olsa da antik Yunan filozofu Platon'un *Devlet* adlı eseri ütöpik toplum betimlemesinde kökendir. Platon'un *Devlet*'inde Socrates, sınıflara ayrılmış bir toplumun ideal olacağından bahseder ve insanlara 'güzel yalan'²⁵ söylenerek toplumda düzenin sağlanacağını düşünür. Socrates'in var olan düzene böyle bir alternatif sunduğu *Devlet*, Thomas More'un ilham kaynağı olmuştur. *Devlet* tam bir ütopya değildir; sadece neler yapılırsa ideal bir topluma ulaşılabileceğinden bahseden felsefi bir eserdir, ancak bu eserin olgun bir ütopya niteliği taşımasa da ütöpik bir tarzda yazıldığı söylenebilir. Bu haliyle bile ütopya türüne esin kaynağı olduğu bir gerçektir. Kumar da Platon'un bu türün atası olduğunu ve eseri aracılığıyla daha sonraki ütopyalara yol gösteren temeli kurduğunu

²³ Thomas More, *Ütopya*, (Çev.: Füsün Dikmen), Tutku Yayınevi, Ankara 2013, 24.

²⁴ Kubilay Geçikli, "Stephen Greenblatt'ın Ütopya İncelemesi", *Edebiyatta Dil, Zaman, Mekân*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 2009, 179.

²⁵ Platon, *Devlet*, (Çev.: Mustafa Kahraman), Gönül Yayıncılık, Ankara 2012, 136-137; Tanrı'nın önder olmak için yarattıklarına doğdukları zaman altın, yardımcılara gümüş, çiftçilere ve zanaatkârlara da tunç kattığını ve toplumun buna göre hareket etmesi gerektiğini ifade eder.

ifade etmektedir.²⁶ Platon'un dokunuşuyla ve More'un katkısıyla ütopya türü, birçok yazarı harekete geçirmiş ve ortaya çıkışından itibaren popüler türler arasına girmeyi başarmıştır. 1516 yılında yazılan Thomas More'un *Ütopya*'sından sonra, 1619 yılında Johann Valentin Andreae'nin *Christianopolis*'i, 1623 yılında Campanella tarafından yazılan *Güneş Ülkesi*, 1627 yılında Francis Bacon tarafından yazılan *Yeni Atlantis*, 1888 yılında Edward Bellamy tarafından yazılan *Geçmişe Bakış*, 1890 yılında yayımlanan William Morris'in *Hiçbir Yerden Haberler*'i, 1905 yılında H. G. Wells tarafından yazılan *Modern Ütopya* ve son olarak da 1962 yılında Aldous Huxley tarafından yazılan *Ada*, ütopya türünün örneklerinden sadece bazılarıdır.

1.2. DİSTOPYA

*“Bizi ileri ve daha gelişmiş bir dünyaya, bize vaat edilen ütopyaya taşımak için önce distopyanın hâkim olması lazım”.*²⁷

Doğaları gereği zulüm ve baskı anlatıları olan distopyalar çok kötü uzamlara gönderme yaptıkları için muazzam güzellikteki yerler olarak betimlenen ütopyaların tam tersidirler.²⁸ Kavramın etimolojisi de bize bu türün tanımına dair ipuçları verir: Distopya, Yunanca “dys- (kötü)” öneki ve “topos (yer)” kelimesinin birleşiminden doğar ve ‘**kötü yer**’ anlamına gelir. Ütopyaya tepki olarak doğan bu tür, Türkçe’de “**distopya, anti-ütopya, karşı ütopya, ters ütopya, kara-yok ülke, karabasan, negatif ütopya, kakotopya**”²⁹ gibi karşılıklara sahiptir. Bu tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere, distopyalarda insanların geleceğe dair umutları yok edilir; insanlardan ütopyik rüyalardan uyanmaları, içinde yaşadıkları topluma daha dikkatli bakmaları, parçası oldukları toplumu, sürdürdükleri hayatı eleştirmeleri ve sorgulamaları beklenir. Ütopyalar güzel bir rüya ise distopyalar kâbustur; ütopya pembe ise, distopya tamamıyla siyahtır. Ütopyalar hayalperest, distopyalar ise gerçekçidir. Söz konusu kavramların biri vaat edilmiş toprağın uğrunda çabalamayı haklı görürken ve toplumsallığın önemini gözler önüne sererken hayal gücünü kullanır; diğeri, yakında ne

²⁶ Kumar, *Ütopyacılık*, 63.

²⁷ Atwood, *Başka Dünyalar*, 162.

²⁸ Atwood, *Başka Dünyalar*, 97.

²⁹ Yasemin Küçükcoşkun, *1980-2005 Dönemi Türk Edebiyatında Ütopyik Romanlar ve Ütopyanın Kurgusu*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2006, 18-19. Erişim: 18 Nisan 2015, <http://utopiathomasmore.weebly.com/1980-2005-doumlnemi-tuumlrk-edebiyat305nda-uumltopik-romanlar-ve-uumltopyan305n-kurgusu.html>,

kadar acıklı bir yaşama hapsolunacağını göstermek için bugünün kaygılandırıcı eğilimlerinden yola çıkarak geleceğe dair kehanetlerde bulunur.³⁰ Kumar, distopyadan “*ütopyanın yüzünü ekşiten kötü yürekli kardeşi*”³¹ olarak bahseder ve ona göre bu kötü kardeş, ütopyanın çatlamış aynadaki tahrif edilmiş görüntüsüdür.³² Distopya ütopyanın “*yirminci yüzyıldaki kötü ikizi*”³³ durumundadır. Ütopyayı yerinden eden distopyanın ortaya çıkış nedenleri arasında Birinci Dünya Savaşı’nın yol açtığı yıkım, 1929 Ekonomik Buhranı, bunun hemen sonrasında Avrupa’da yükselişe geçen otoriter rejimler, İkinci Dünya Savaşı ve yol açtığı sorunlar sayılabilir.³⁴ Yirminci yüzyılda, en bilindik örneklerden ikisi olan eski Sovyetler Birliği ve Nazi Almanya’sı tarafından neden olunan toplumsal zorbalıklar, ütopyanın yerini karanlık versiyonuna bırakmasına sebep olur.³⁵ Distopyanın böylesi bunalımların yaşandığı, insanların yaşama sevincinin kalmadığı bu zamanlarda tüm ihtişamıyla ortaya çıkması doğal karşılanmalıdır. Özetlemek gerekirse; “*faşizm çağı*”³⁶ olarak da adlandırılan yirminci yüzyılda özellikle yönetici sınıf sahip olduğu gücü yönettiği insanları yok etmek ve onların içlerindeki yaşama sevincini silmek için kullanmaya başlamış; Adolf Hitler, Stalin gibi diktatörler iktidarlarını insanların bireyselliğini ortadan kaldırmak için bir araç olarak görmüşlerdir. Yaşanan bütün bu olumsuzluklar ütopyanın popülerliğine darbe vurmuştur.

Nitekim ideal toplumu anlatma amacıyla ortaya çıkan ütopyalar, ütopya fikrinin öznelliğinin kurbanı olurlar. Tek bir kişinin idealinden yola çıkarak yeni bir toplum yaratma dürtüsü, ütopyanın zamanla tehlikeli bir fikir olmasının önünü açar. Kendi kuralları temelinde bir toplum yaratan Hitler ve Stalin gibi ütopyacılar, korkunç olaylara imza atmışlardır. Ütopya artık herkesin mutluluk içinde yaşadığı bir toplum fikrinden ziyade diktatörlüğün kol gezdiği, insanların acı çektiği kısacası tek bir kişinin mutluluğunun diğer insanların mutsuzluğuna sebep olduğu bir düzen haline gelmiştir. Bu durum ütopyaya olan güveni azaltmış ve yeryüzü cenneti yaratmak yerine içinde

³⁰ Zygmunt Bauman & David Lyon, *Akışkan Gözetim*, (Çev.: Elçin Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2013, 113.

³¹ Kumar, *Modern Zamanlarda Ütopya ve Karşıütopya*, 172.

³² Kumar, *Modern Zamanlarda Ütopya ve Karşıütopya*, 17.

³³ Michael D. Gordin, Helen Tilley, and Gyan Prakash, “Utopia and Dystopia beyond Space and Time”, Michael D. Gordin, Helen Tilley and Gyan Prakash (Ed.), *Utopia/Dystopia: Conditions of Historical Possibility*, (ss.1-17), Princeton University Press, Princeton 2010, 1.

³⁴ Tiken, 245.

³⁵ Atwood, *Başka Dünyalar*, 130.

³⁶ Constantin Iordachi, “Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları: Giriş”, Constantin Iordachi (Ed.), *Karşılaştırmalı Faşizm Çalışmaları*, (ss. 17-91), (Çev.: İsmail Ilgar), İletişim Yayınları, İstanbul 2015, 17.

bulunulan toplumun ya da gelecekte oluşması muhtemel bir kötü toplumsal yapının kâbusa benzer bir resmini çizen, insanları uyarmayı ilke edinen distopyanın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Booker da iki dünya savaşının yarattığı korkular, Nazi Almanyası ve Stalin Rusya'sının tüyler ürpertici aşırılıklar ve küresel nükleer soykırım tehdidiyle güçlenen **Biz, Cesur Yeni Dünya** ve **1984** gibi “negatif” metinlerin, modern edebiyatta, önceki yüzyılların pozitif ütopyalarından daha çok öne çıktığını söyler.³⁷ Kumar ütopya ile distopyanın karşı karşıya gelmesi ve ütopyanın bir tür olarak popülerliğini kaybetmesinin nedeni olarak ütopyalarda mevcut sorunlara ilgisiz kalınmasını ve bunun sonucu olarak da eleştiriye yeteri kadar yer verilmemesini görür. Yazara göre artık bu görevi distopya devralmıştır.³⁸ Distopyanın ortaya çıkışıyla ilgili olarak yirminci yüzyıla kadar ve özellikle yirminci yüzyılda bilimin masumiyetini yitirmesi ve iktidarın hizmetine sokulması gerçeğinin etkisi de yadsınmamalıdır. Baudrillard'ın bilimin her zaman öldürücü nitelikte olduğu ve asla fedakârlık yapmayacağı³⁹ fikri, distopyanın ortaya çıkışını bilimsel gelişme bağlamında incelememizin önünü açarken adeta yirminci yüzyılın özetini de ifadeye dökmemektedir. Bilimin iyinin değil de kötünün elinde bir güce dönüşmesi⁴⁰ tam da yirminci yüzyılı tanımlamak için kullanılabilecek bir ifadedir. Kentleşmenin ve teknolojinin ilerleme kaydettiği yirminci yüzyıl ve bunu hazırlayan sanayileşme ve sömürgecilik süreci, insanlara huzur ve mutluluktan ziyade bunalım ve gözyaşı getirmiştir çünkü teknolojik ilerlemeler “insanları da denetimi altına alıyor, onlara hükmediyordu... Yüzyılın sonuna geldiğimizde, bilim ve teknoloji yalnızca insanın kabiliyetinin değil, aynı zamanda zayıflığının ve sınırlarının simgesi haline geldi.”⁴¹

Distopya, ütopyalarda resmedilen mutlu toplum, mutlu hayat portresini siyaha boyar. Bilimkurgu ve teknolojinin insanlığa vaat ettiği cennet fikri, distopyanın sahneye çıkmasıyla cehennem fikrine dönüşür.⁴² Distopyalar, dünyadaki cehennemi anlatmaktadırlar ve söz konusu cehennemde seçkinler kendi halkına zulmedip adaletin ortaya koyduğu evrensel ilkeleri yok sayarlar ve ölümle sonuçlanan cezalarla halkı,

³⁷ M. Keith Booker, *The Dystopian Impulse in Modern Literature: Fiction as Social Criticism*, Greenwood Press, Westport 1994, 17.

³⁸ Kumar, *Modern Zamanlarda Ütopya ve Karşıütopya*, 210.

³⁹ Jean Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, (Çev.: Oğuz Adanır), Doğu Batı Yayınları, Ankara 2003, 20-21.

⁴⁰ Kumar, *Modern Zamanlarda Ütopya ve Karşıütopya*, 370.

⁴¹ M. Keith Booker, “Ütopya, Distopya, Toplumsal Eleştiri”, *Notos*, 36, (Ekim-Kasım 2012), 37-38.

⁴² Küçükcoşkun, 30.

anlamsız bir sistemin parçası haline getirirler.⁴³ Bireyin özel hayatının tedavülünden kaldırıldığı distopyalar, kişiler arası sadakati ortadan kaldıran, sadece devlete olan karşılıksız itaati destekleyen ve bunu garanti altına almak için her şeyi yapan, kamusal ve kişisel alanlar arasındaki sınır çizgisini yok eden⁴⁴ sistemleri anlatan kurgulardır. Distopyalarda olası dünyaların en kötüsü resmedilir. Distopyalar, insanların ütopyalara olan inancını ortadan kaldırır. Bu tür anlatılarda aile kavramı yerle bir olur. Kimseye güven yoktur ve her şey birey için değil devlet içindir. Bireysellik, toplumun hafızasından silinir. İnsanların düşünceleri engellenir, düşünme cesaretinde bulunanlara ise kendi benliğinden şüphe edene kadar işkence edilir. Distopik dünyalarda dinleme ve izleme aygıtları dış dünyanın kontrolünü sağlarken; embriyo üzerinde yapılan çalışmalar, beyin ameliyatları, psikolojik koşullandırma yöntemleri ise kişinin beynini ve iç dünyasını denetim altında tutar.⁴⁵ Ütopya yazarları, kendilerini adeta Tanrı yerine koyarak kendi istedikleri bir toplumu yaratmaya çalışırken, distopya yazarları bu kibirli girişime karşı çıkarlar ve toplumu uyarmak için kalemi ellerine alırlar. Burada önemli olan, bir soruna çözüm aramak değil, sorunun varlığına dikkat çekmektir.⁴⁶

Yayımlanış sırasına göre, H. G. Wells'in *Zaman Makinesi* (1895), Yevgeni Zamyatin'in *Biz*'i (1924), Aldous Huxley'nin *Cesur Yeni Dünya*'sı (1932), George Orwell'in *Hayvan Çiftliği* (1945) ve *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*'ü (1949) ve Ray Bradbury'nin *Fahrenheit 451*'i (1953) distopya türünü örnekleyen başlıca eserler arasında yer alır. Distopik dünyaları anlatan bu romanların birçoğunda ütöpik vaatlerin nasıl istismar edildiği ve bu istismarların nasıl trajik sorunlara yol açtığı konularında okuyucu düşünmeye sevk edilir.⁴⁷ Distopyalara gerçekçi denmesinin sebebi de zaten okuyucuya, içinde yaşadığı toplumda var olan asıl sorunu işaret etmesidir. Distopyalar totalitarizmle başarıya ulaşılacağı düşüncesinin tamamen ütöpik olduğunu vurgular. Bu klasik distopik yapıtlar, totaliter yönetim şekline bir kez izin verildiğinde asla geriye dönülemeyeceğinin uyarısını yaparlar.⁴⁸ Bu tür yapıtlar ütopyalar gibi okuyucunun beynini iyimser hayallerle süslemez, aksine okuyuculara gerçekleri göstermek için çabalar. Yukarıda bahsi geçen distopyalar başta olmak üzere topluma ayna tutmak için

⁴³ Erika Gottlieb, "Distopya Batı, Distopya Doğu", *Notos*, 36, (Ekim-Kasım 2012), 33.

⁴⁴ Hakan Bıçakçı, "Karşı Ütopyanın Taksisiyim", *Sabitfikir*, 44, (Ekim 2014), 22.

⁴⁵ Temizarabacı Yıldırım, 77.

⁴⁶ Cem Akaş, "Beklenmedik Bir Şey Olacak' Beklentisi", *Notos*, 36, (Ekim-Kasım 2012), 24.

⁴⁷ Gottlieb, 29.

⁴⁸ Gottlieb, 26.

yazılan nerdeyse tüm distopik eserler, toplumda var olan kusurlar ortadan kaldırılmazsa ve bunun için hiçbir çaba gösterilmezse ileride çok daha güç durumlara düşüleceği uyarısında bulunur. İnsanları uyuşturmaktan ziyade sert ve acı bir şekilde uyarırlar ve “mezbahaya uysalca yürüyen koyun uyuşukluğunda bir bilinmeyene doğru giderken yol arkadaşlarını bu tasavvurlarla sarsmayı”⁴⁹ amaçlarlar. İnsanlara, bireyselliklerinin ellerinden alınacağı durumlara karşı başkaldırımları gerektiğinin öğüdünü verirler. Distopya yazarları eserleriyle gelecekte olmasından korktukları şeyleri yazıya dökerler. Bu bağlamda örneğin; Orwell, kitapları yasaklayacak yönetimlerin gelmesinden korkarken; Huxley, artık kitap okumaya gerek duymayan bir toplum şeklinden korkardı. Orwell, insanların tutsak bir kültürün parçaları olacağından korkarken; Huxley, önemsiz işlerle ömür tüketen bir kültür haline gelineceğinden korkardı. Aslında Orwell, toplumları nefret ettikleri şeylerin mahvetmesinden korkarken; Huxley, toplumların sevdikleri şeyler tarafından yok edileceğinden korkardı.⁵⁰

Her ne kadar ütopya ve distopya kavramları amaç ve gelenek bakımından birbirinden farklı gibi görünse de her ikisinde ortak bazı özellikler vardır. İlk olarak “her ikisinde de her zaman daha iyi bir gelecek arzusu veya dürtüsü vardır.”⁵¹ Thomas More tarafından yazılan *Ütopya*’da içinde bulunan zamanın sorunlarına dikkat çekilmiş ve bu sorunların nasıl çözüleceği More’un ideal dünyası aracılığıyla dile getirilmiştir. Amaç, var olan sorunları çözerek daha iyi bir geleceğe sahip olma yollarını göstermektir. Aynı şey distopya için de geçerlidir. *Biz*’de de, *Cesur Yeni Dünya*’da da, *1984*’te de toplumdaki sorunlar devam ederse sonunda neyle karşı karşıya kalınacağı gösterilmek istenmiştir. Kısaca; ütopyalarda daha iyi bir gelecek mottosu, başka bir toplum yaratılarak dile getirilirken; distopyalarda var olan sorunların yol açacağı cehennem tasvir edilmektedir. Anne Boleyn ile evlenmek uğruna yeni bir kilise kurmayı göze alan VIII. Henry’nin tahtta olduğu ve Protestanlığın giderek daha çok güç kazandığı on altıncı yüzyıl İngiltere’inde Katolik olduğu için ötekileştirilen Thomas More, eserinde dini hoşgörünün olduğu, farklı inançlara saygı duyulan bir toplum tasvirini çözüm yolu olarak sunmuştur. Orwell’in *1984*’ünde ise Stalin Rusya’sında var olan totaliter rejime dikkat çekilmiş ve totaliter rejimlere izin verildiğinde nasıl bir

⁴⁹ Bauman, 109.

⁵⁰ Neil Postman, *Televizyon: Öldüren Eğlence Gösteri Çağında Kamusal Söylem* (5. Basım), (Çev.: Osman Akınhay), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2014, 8.

⁵¹ Gordin, 2.

toplumla karşılaşılacağı dile getirilmiştir. Özgürlüğün olmadığı, insan iradesinin ortadan kaldırıldığı, yaşam standartlarının en düşük seviyede tutulduğu, insanların geçmişlerinden koparıldığı, bireysel değil de kolektif olarak sadece devlet için yaşanıldığı bir toplumdur bu. Bunun yanı sıra, hem ütopyalar hem de distopyalar “*ana nedenlere işaret ederler ve devrimci çözümler sunarlar*”.⁵² Ütopya, içinde bulunulan toplumu geliştirmek adına iyimser tavır takınırken; distopya, toplum var olan yanlışlarda ısrar ederse neler olabileceğini ortaya koymaya çalışır.⁵³ Dolayısıyla her iki tür her ne kadar birbirinden farklı düşünceleri temsil ediyor gibi gözükse de hizmet ettikleri benzer amaçlar var olagelmıştır. Madalyonun karanlık yüzünü oluşturan distopya, yazıldığı dönemin koşulları karşısında uyarı niteliğinde olması dolayısıyla en az ütopya kadar eleştirel bir işlev kazanır.⁵⁴

1.3. ÜSTOPYA

*“Sanırım sonu gelmiş üstopyaların kaderi bu. Öbür dünyayı boylamıyor, tez konusuna dönüşüyorlar.”*⁵⁵

Benzer amaçlara sahip oldukları düşüncesinden hareketle bazı eleştirmenler ütopya ve distopyanın birbiriyle iç içe olduğunu savunmaktadır. Margaret Atwood’a göre ütopya ve distopyanın bir arada olduğu bir eser, tür olarak artık ne bir ütopyadır ne de bir distopya, o bir *üstopya*dır.⁵⁶ Atwood, ütopya ve distopyanın iç içe olduğu yönündeki iddiasında pek de haksız değildir. Bunun açık nedeni ise birinin ütopik olarak hayal ettiği şeyin diğeri için distopik⁵⁷ olabilmesidir. Bunun yanında kimi zaman ütopik toplum tasavvurları distopyayla sonuçlanabilmektedir. Bu duruma en güzel örnek ise Nazi Almanya’sı ve Stalin Rusya’sıdır. Hem Hitler hem de Stalin kendi ütopyalarını yaratmak için harekete geçmiştir fakat kendi açılarından ideal olarak addedilerse de bizim perspektifimizden bakıldığında bu ütopyaların çoğu aslında birer distopyadır.⁵⁸ Atwood da Hitler ve Stalin rejimlerinin ideal toplum vaadiyle yola çıktığının ve bu

⁵² Gordin, 2.

⁵³ Arargüç, 141.

⁵⁴ Çörekçioğlu, 28.

⁵⁵ Atwood, *Başka Dünyalar*, 102.

⁵⁶ Atwood, *Başka Dünyalar*, 77.

⁵⁷ Geçikli, 184.

⁵⁸ Atwood, *Başka Dünyalar*, 95.

sözde ütöpik vaadin nihai bir yıkıma neden olduğunun altını çizmektedir.⁵⁹ Bu diktatörlerin ütöpik rüyalarının halk nezdinde kâbusa dönüşmesi Atwood tarafından ortaya atılan üstopya fikrinin yersiz olmadığını göstermektedir. Saf Alman ırkı yaratma üstopyasıyla yola çıkan Hitler, ideale uymayan insanları katletmiştir. Stalin de komünizm üstopyası ile ortaya çıkmıştır fakat bu ideali, birçok insanın ölümü ile sonuçlanmıştır. Diğer bir örnek ise; Henry Ford tarafından ortaya atılan Fordlandia üstopyasıdır. Fordlandia, Henry Ford’un arabalarına lastik yapmak için Brezilya’da kurup plastik ağaç yetiştirdiği ve işçilerinin sözde mutlu bir şekilde çalıştığı yerdir.⁶⁰ Fakat bu üstopya da Henry Ford’un işçilerine kendi isteğine göre bir hayat yaşatmak istemesinden, Fordlandia’nın kurulduğu ormanların Ford’un plastik ağaçları için uygun olmamasından, hastalıkların, isyanların ve yolsuzlukların kol gezmesinden dolayı başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Ayşe Çavdar, dünyanın en iyi üstopyası birazcık sorgulansa altından tam anlamıyla bir distopya çıkabileceğini⁶¹ dile getirir. Bu duruma verilebilecek en iyi örneklerden biri Thomas More’un *Ütopya*’sıdır. Ütopya türünün atası kabul edilen bu eser, gerçekleştirilebilecek ters okumalarla özünde istenmeyen bir düzenin anlatısına dönüşür. Stephen Greenblatt tarafından yeni tarihselci anlayışla yeniden yorumlanan *Ütopya*’da distopik özellikler göze çarpar: Evlilik bir kuraldır, zina yasaktır. Kocalar eşlerini, anne-babalar da çocuklarını disiplin altına sokarlar. Adada herkes her zaman gözlemlenmektedir. Aile içinde de durum pek farklı değildir. Aile reisinin tüm aile fertlerini gözlem altında tutma hakkı vardır.⁶² Tek tip kıyafetler giyilir, evler üç katlıdır ve her on yılda bir değiştirilir, yiyecekler eşit miktarda dağıtılır ve topluluk halinde yenir. Greenblatt bu durumu “*Ütopya Komünizmi*”⁶³ olarak tanımlar. Bu şekildeki bir yaşam tarzı More’a göre ideal olan yaşama şeklidir; fakat More’un ütöpik toplumuna ters okumalarla tekrar bakıldığında, bu toplum, distopya denince akla gelen ilk eser olan Orwell’in *1984*’ünden pek de farklı değildir. *Ütopya* toplumunun başka bir özelliği de, ilk başta sınırsızmış gibi görünen özgürlüğün yavaş yavaş kısıtlanmasıdır.⁶⁴ Herhangi

⁵⁹ Atwood, *Başka Dünyalar*, 95.

⁶⁰ Atwood, *Başka Dünyalar*, 95.

⁶¹ Ayşe Çavdar, “Bolu’da Bir ‘Bistopya’”, *Sabitfikir*, 44, (Ekim 2014), 28.

⁶² Geçikli, 183.

⁶³ Stephen Greenblatt, *Renaissance Self-Fashioning: from More to Shakespeare*, The University of Chicago Press, Chicago 1980, 36-37.

⁶⁴ Geçikli, 182.

bir Ütopyalı istediği yere, ancak validen seyahat izni alma ve geri dönüş tarihini bildirmek koşuluyla gidebilir: “*Kimseden izin almadan şehrinin sınırlarını geçen kimse suçlu sayılır. Elinde başkanın izin kâğıdı yoksa bir kaçak olarak geri getirilir ve kendisine ağır ceza verilir. Bu suçu tekrarladığı durumda ise özgürlüğünden olur*”.⁶⁵ Greenblatt, Ütopya’da kimsenin adından söz edilmediğine dikkat çeker ve bu durumu en ataerkil toplumlarda bile görmenin zor olduğunu⁶⁶ ifade eder. Bu kimliksizlik durumu, insanların isimlendirilmek yerine önemsiz bir şekilde numaralandırıldığı ve bireylerin, birey olarak, Tek Devlet için çok da önemli olmadığı Zamyatin’in **Biz**’ini akla getirir. Bu özellik dikkate alındığında **Ütopya**, **Biz** ile eşdeğerdir.

Çavdar’ın yukarıda bahsi geçen düşüncesi tam tersi ile de dile getirilebilir: Dünyanın en iyi distopyası sorgulansa, altında bir ütopya bulunabilir. Atwood bu durumu, oluşumların tek başlarına değil ancak karşıtlarıyla birlikte var olacağını ve tanımlanacağını anlatan **ying yang** felsefesine benzeterek açıklar ve bu düşünceden hareketle her ütopyanın içinde bir distopya, her distopyanın içinde bir ütopya olduğunu ifade eder.⁶⁷ Kumar da ütopyaların distopyavari özellikler taşıdığını fakat bunun yazarının amacı dışında gerçekleşen bir durum olduğunu ve aynı şeyin distopyalar için de geçerli olduğunu savunur.⁶⁸ Bu fikre en uygun örnek ise Aldous Huxley tarafından yazılan ve en önemli distopya örneklerinden biri olarak kabul edilen **Cesur Yeni Dünya** olabilir. Chad Walsh 1950’lerin sonlarında Huxley’nin en önemli distopyası olan **Cesur Yeni Dünya**’sında cinselliğin yoğun bir şekilde yaşandığı, ‘soma’ adı verilen uyuşturucunun bedava olduğu bir toplum şeklinin Amerikalı öğrencilere çekici geldiğini⁶⁹ kaygıyla ifade etmektedir. Margaret Atwood da söz konusu eserin bakış açısına göre ütopya ya da distopya olabileceğini ifade etmektedir. Bu cesur toplumda herkes güzel, güvende ve dertsizdir; hiçkimse hastalanmaz. Bu haliyle eserin ütöpik özellikler taşıdığı su götürmez bir gerçektir; bu yaşam şeklinin bazı insanlar için kabul edilemez olması ise onun distopya olarak nitelendirileceğini gözler önüne sermektedir.⁷⁰ **Cesur Yeni Dünya**, aile kavramını ortadan kaldırması, anneliğin kadınlardan alınması, insanların fabrika misali yerlerde üretilmesi bakımından birçok feminist tarafından da

⁶⁵ More, 97.

⁶⁶ Greenblatt, 44.

⁶⁷ Atwood, *Başka Dünyalar*, 97.

⁶⁸ Kumar, *Modern Zamanlarda Ütopya ve Karşıütopya*, 450.

⁶⁹ Kumar, *Modern Zamanlarda Ütopya ve Karşıütopya*, 419.

⁷⁰ Atwood, *Başka Dünyalar*, 199.

ütöpik olarak kabul edilebilir. Ütopya ve distopyanın iç içe olduğu konusuna verilebilecek son örnek, Disneyworld örneğidir. Disneyworld, dünyanın dört bir tarafından gelen ziyaretçilerin hep birlikte uyum içinde eğlendiği, etkileyici görsellerin olduğu ütöpik bir mekandır. Diğer yandan bu ütöpik mekanda ziyaretçilerin çizgi film karakterleri kılığındaki gözetmenler tarafından dikkat çekmeden izlenmeleriyle distöpik bir durum ortaya çıkmaktadır.⁷¹

Ziyaretçilerin eğlendikleri mekânlar olarak bilinen böylesi yerlerde, insanlar farkında olmadan sürekli izlenir ve kontrol altında tutulur. Bu durum yine Huxley'nin her şeyin serbest olduğu, insanların eğlenmekten başka bir amaçlarının olmadığı, üretmekten ziyade sürekli tükettikleri bir dünyayı anlattığı cesur toplumunu akla getirir. Orada da insanlar izlenildiklerinden ve sürekli kontrol altında tutulduklarından habersiz halde yaşamlarını sürdürürler. Disneyworld de bir çeşit cesur yeni dünyadır; ütöpik ve distöpik düşüncenin birbirine geçtiği bir mekândır. Booker'a göre Disneyworld'ün sahip olduğu bu ikilik, bir kişi için ideal olanın bir başkası için kâbus olduğu gerçeğinin göstergesidir.⁷² Verilen örnekler, Atwood'un ütopya ve distopyanın bir bütün olduğu düşüncesini savunan üstopya fikrini haklı çıkarmaktadır.

⁷¹ Booker, "Ütopya, Distopya, Toplumsal Eleştiri", 35.

⁷² Booker, *The Dystopian Impulse in Modern Literature: Fiction as Social Criticism*, 3.

İKİNCİ BÖLÜM

FEMİNİZM KAVRAMI VE TARİHSEL SÜREÇTE KADININ KONUMU

“Kadınların hikâyeleri anlatılmazsa, ruhlarının derinliği bilinemeyecek.”⁷³

Carol P. Christ

Erkek egemen bir tür olarak görülen distopya, kadın yazarları da cezbetmiştir. Kadın yazarlar bu tür aracılığıyla, kendilerini korkutan durumları dile getirmişler ve feminist distopya türünün ortaya çıkışına zemin hazırlamışlardır. Feminist distopyanın tanımına geçmeden önce feminizm kavramının ne içerdiğini bilmek, bu kavramı tam olarak anlamak için kadının tarih içindeki serüveninden haberdar olmak ve bu serüveni eril bakış açısıyla değil dişil bakış açısıyla irdelemek gerekir. Feminizm, şu anki tarih biliminin öznesini, erkeklerin ve onların yaptıklarının oluşturduğunu öne sürer.⁷⁴ Bu akıma göre, bir kadın ancak başka bir kadın tarafından doğru bir şekilde anlatılabilir. Ursula K. Le Guin, annesinin neden kadınlar hakkında yazmadığı sorusuna, kadınlar hakkında nasıl yazacağını bilmediği ve bu görevi erkeklerin daha iyi yaptığına inandırıldığı cevabını verir.⁷⁵ Helene Cixous da kadınların kendilerini ve kadınları yazması gerektiğini⁷⁶ söyleyerek Le Guin’in düşüncesine cevap verir ve “Medusa’nın Kahkahası”nda kadının kadını, erkeğin de erkeği yazması gerektiğini⁷⁷ sık sık yineler.

Feminizm kelimesinin etimolojisine değinmek gerekirse; “*Latince kadın anlamına gelen **femine** sözcüğünden türetilen feminizm Fransızca’ya 1837’den sonra, (Feme-Kadın sözcüğünden türetilerek) İngilizce’ye ise 1890’larda **womanism** (kadıncılık) ismini alarak girmiştir.*⁷⁸ Feminizm, kadınların sesini duyurmak için başlatılan bir akım olduğundan ilk başlarda birçok insan – özellikle de erkekler – tarafından kabul görmemiştir. Yazar Rebecca West, bir paspastan ya da bir fahişeden ayıran düşüncelerini dile getirdiğinde insanların kendisini feminist olarak adlandırdığını⁷⁹ belirtir. Feminizm denince ilk akla gelen isimlerden olan Virginia Woolf’a göre

⁷³ Valerie Miner, “Writing Feminist Fiction: Solitary Genesis or Collective Criticism?”, *Frontiers: A Journal of Women Studies*, (6), 1980, 26. Erişim: 11 Aralık 2015, <http://www.jstor.org/stable/3346487>

⁷⁴ Ayşe Sevim, *Feminizm*, İnsan Yayınları, İstanbul 2005, 7.

⁷⁵ Ursula K. Le Guin, *Kadınlar Rüyalara Ejderhalar* (7. Basım), Metis Yayınları, İstanbul 2015, 128.

⁷⁶ Helene Cixous, “The Laugh of Medusa”, *Signs*, 1(4), 1976, 875. Erişim: 11 Aralık 2015, <http://www.jstor.org/stable/3173239>

⁷⁷ Cixous, 877.

⁷⁸ Sevim, 7.

⁷⁹ Margaret Walters, *Feminizm*, (Çev.: Hakan Gür), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2009, 7.

kazanılması gereken tek hak, hayatını kazanma hakkıdır ve bu hak da kazanıldığına göre ‘feminist’ kelimesi artık ölü bir sözcüktür.⁸⁰ Woolf, hayatını kazanma hakkının zaten kazanılmış bir hak olduğunu söylerken hiç de haksız değildir fakat halen hayatlarını kazanma konusunda kadınlara fırsat vermeyen toplumlar varken feminizmden ölü bir sözcük olarak bahsetmek imkânsızdır. Kadınlar söz konusu olduğunda savunulması gereken tek hak hayatını kazanma hakkı değildir; kendi vücudu üzerinde söz sahibi olmak, kendi hayatını istediği biçimde yaşamak, kendi isteklerini korkmadan dile getirmek de kadınların hakkıdır. Woolf’un bu tezine karşılık Josephine Donovan kadınların kendi tarihlerini öğrenmelerinin önemine değinmiş, bunu yapmadıkları ve tarihlerini devam ettirmedikleri sürece köle gibi yaşayacaklarını ve özgürlüklerini yitireceklerini; feminist kuramın bilgisine ulaşmadıkları sürece cahil kalmaya mahkûm olacaklarını ifade etmiştir.⁸¹

Ursula K. Le Guin de feminizmin eş ya da anne rolüne tıkılan kadınlar için hayat kurtarıcı bir zorunluluk⁸² olduğunu düşünür. Bu düşünceden hareketle; feminizm, anlaşılmak istenmese bile kadınlar olduğu müddetçe var olacaktır. Toplumlar tarafından anlaşılmayan ya da anlaşılmak istenmeyen bu kavramı anlatmak ve kendi türünü savunmak adına çaba gösteren feministler, bu kavrama düşmanca bakan anti-feministler tarafından engellenmeye çalışılmıştır: Juliet Mitchell ve Ann Oakley’nin ifadesiyle feminist artık “*hoşlanılmayan ya da hor görülen kadına verilen addır, tıpkı 1960’lar öncesinde “erkek düşmanı”, “hadım edici cadı”, “cadaloz” ya da “cadı” terimlerinin kullanılması gibi.*⁸³ Günümüzde de feminizmin anlamını bilmeyen insanların, feminizm sözcüğüne eş olarak ‘erkek düşmanı’ terimini kullanmaları bu sorunun hâlâ devam ettiğinin göstergesidir. Kadınların sadece birey olarak kendilerini ve yeteneklerini keşfetme özgürlüklerine değil hep birlikte kim olduklarını keşfetmeye ihtiyaçları vardır.⁸⁴ Bunun için feminizm var olmalı ve iyi anlaşılmalıdır.

Feminizmi daha iyi anlamak için Paleolitik dönemden beri yaşamlarını sürdüren kadınların durumlarından başlamak gerekir. Paleolitik dönemde insanlar avcılık ve toplayıcılıkla uğraşmışlardır. Kadınların toplayıcılıkla birlikte avcılığa da katkıda

⁸⁰ Walters, 8-9.

⁸¹ Josephine Donovan, *Feminist Teori* (8. Baskı), (Çev.: Aksu Bora, Meltem Ağduk Gevrek, Fevziye Sayılan), İletişim Yayınları, İstanbul 2014, 17.

⁸² Le Guin, *Kadınlar Rüyalar Ejderhalar*, 129.

⁸³ Walters, 11.

⁸⁴ Donovan, 78.

bulunduğu bilinmektedir. Bu dönemde taştan ve fildişinden yapılan heykellerin neredeyse hepsini kadın figürler oluşturmaktadır.⁸⁵ Bu durum, Paleolitik dönemde kadının önemli bir yere sahip olduğunun göstergesidir. O dönemde erkek figürlere rastlanılmamasının sebebi ise erkeğin üremedeki rolünün henüz keşfedilmemiş olmasıdır.⁸⁶ Feminist tarihçiler bu toplumlarda kadınların özel bir statüye sahip olması ya da hiç değilse erkeklerle eşit olması gerektiğine dikkat çekerler.⁸⁷

Neolitik dönemde, göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçilmeye başlandığı görülür. Bu dönemde avcılık ve toplayıcılık yerini tarıma bırakmaya başlar. Daha net bir ifadeyle; Neolitik Dönem ya da diğer adıyla Tarım Devrimi, insan topluluklarının avcılık ve toplayıcılığı bırakıp tarım ve hayvancılığı öğrenmesi, kısacası üretime başlamasıdır.⁸⁸ Göçebe yaşam tarzının yerini yerleşik yaşama bıraktığı bu dönemde kadın, üstlendiği görevlerle önemli bir konumdadır. Bu dönemde kadın, tarımsal faaliyetlerde yaptığı keşiflerle dikkat çeker. Taneleri öğütmek için değirmenlerin keşfedilmesi, çömleklerin kullanılmaya başlanması, yeni tohum saklama yöntemlerinin bulunması kadınlar tarafından ortaya konulan yeniliklerdir. Toplumun temel taşı olan kadınların keşiflerini gelecek nesle aktarmaları bu dönemde kadının öneminin bir kat daha artmasını ve bilinen ilk ilahların Tanrıçalar olmasını sağlamıştır.⁸⁹ Ancak yerleşik yaşamın iyice benimsenmesiyle birlikte, kadının önceki öneminin kaybolmaya başladığı görülür. Yerleşik hayat, erkeği daha önemli hale getirirken kadının statüsünün gerilemeye başlamasına neden olmuştur. Neolitik dönemde öküz, su ve rüzgâr gücünden yararlanılması, saban, su ve rüzgâr değirmenlerinin kullanılmaya başlanması erkeklerin ön planda olmasına ve dinlerdeki kadının üstün konumunun kaybolmasına neden olmuştur.⁹⁰

Göçebe yaşamdan sonra ortaya çıkan Yunan ve Roma uygarlıklarındaki kadınların durumlarına değinmek gerekirse, Yunan uygarlığında kadının yeri evidir. Kadın hiçbir şekilde dışarı ile ilgili faaliyetlere katılamaz. Dışarı ile ilgilenmesi gereken erkektir. Tanrıların kadınları ev işleri; erkekleri ise dışardaki işler için yarattığına inanılır. Erkek

⁸⁵ Sevim, 8-9.

⁸⁶ Sevim, 9.

⁸⁷ Sevim, 8.

⁸⁸ Cengiz Akyol, *Tarih Boyunca KADIN*, 3. Erişim: 18 Şubat 2017, <http://www.cengizakyol.com/wp-content/uploads/2015/03/101-Tarih-Boyunca-Kadin.pdf>.

⁸⁹ Sevim, 9.

⁹⁰ Sevim, 10.

hiçbir neden belirtmeksizin karısını boşama hakkına sahiptir ve varsa çocuklar, baba evinde yaşamaya devam ederler.⁹¹ Yerleşik yaşam, kadının ikinci plana atılmasının temellerinin atıldığı yaşam tarzıdır. Bu döneme geçilmesiyle birlikte kadının gücü ve statüsü elinden alınmıştır. Diğer bir uygarlık olan Roma uygarlığında da durum, pek farklı değildir. Roma uygarlığında kadın, hiçbir siyasi yetkiye sahip değildir. Erkek, ailenin mutlak hâkimidir. Kadının söz hakkı yoktur. Evlenen kadın, babanın hâkimiyetinden çıkıp kocanın hâkimiyeti altına girer. Erkek isterse çocuklarını sokağa atma, satma ve hatta öldürme yetkisine bile sahiptir.⁹² Erkeğe verilen bu denli sınırsız haklar, kadınların ikinci planda kalmasına sebep olmuştur.

Yerleşik yaşama geçilmesiyle birlikte eve kapatılan kadının bir daha üstün olmasına izin verilmez; erkek kadının eski statüsünü geri alacağından korktuğu için tüm imkânlarını elinden alır; kendi gücünü kaybetmemek adına kadını duvarlar arasına hapseder. Virginia Woolf bu konuda ironik bir üslupla kadınların erkekleri olduğundan iki kat daha büyük gösteren ayna görevi gördüklerinden ve bu görevi üstlenmeselerdi erkeklerin hiçbir şekilde başarılı olamayacağından bahseder.⁹³ Shulamith Firestone da Woolf'un sözlerine paralel olarak kadınların enerjilerinin çoğunu erkekler için, erkeklerin ise enerjilerini işlerinde harcadıklarını, bu şekilde de aslında kadınların sevgisinin bir tür kültür makinesini çalıştıran yakıt işlevi gördüğünü dile getirir.⁹⁴ Bu durum erkeklerin hayatlarına devam etmeleri ve çeşitli başarılarla imza atmaları için kadınların onları teşvik etmesine ihtiyaç duyduklarının kanıtıdır. Bu nedenle erkekler kadınların kendilerinden aşağı bir konumda olmalarını ister. Kadınların güçlenmesi demek, erkeklerin gerçekte üstün varlıklar olmadığını fark etmesi demektir. Erkekleri olduğundan daha büyük gösteren aynalar kırıldığında, “*erkek hayata uyum sağlayamaz olur. Kahvaltıda ve akşam yemeğinde kendini olduğundan bir kat daha büyük görmezse...yasalar koymaya, kitaplar yazmaya, süslenip ziyafetlerde nutuk çekmeye nasıl devam eder?*”⁹⁵ Kadınlara yönelik cinsiyet ayrımcılığına dayalı tutum dinlerde de kendini göstermiştir. Kadına karşı var olan negatif tutumun en katı olduğu inanç,

⁹¹ Akyol, 36.

⁹² Akyol, 36.

⁹³ Virginia Woolf, *Kendine Ait Bir Oda* (Çev.: İlknur Özdemir), Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul 2013, 40-41.

⁹⁴ Shulamith Firestone, *Cinselliğin Diyalektiği* (2.Basım), (Çev.: Yurdanur Salman), Payel Yayınları, İstanbul 1993, 167.

⁹⁵ Woolf, 41.

Musevi inancıdır. Bu, Tevrat'taki yaratılış anlatısında kendini gösterir. Bu anlatıya göre Havva, Âdem'in 'fazla gelen kaburga kemiğinden' yaratılmıştır. Bu düşünceden hareketle kadın rastlantısal bir varlıktır.⁹⁶ Musevi erkeklerin sabah dualarında kadın olmadıkları için Tanrı'ya şükretmeleri, Musevi toplumunda kadına verilen önemin ne safhada olduğunu ortaya koymaktadır.⁹⁷ Hristiyan inancının kadına karşı tutumu Musevilikteki kadar katı değildir. Bu inançta da iki tip kadın tasvir edilir ve hangi taraftan olacağı kadının seçimine bırakılır. Bu kadınların biri erkeği hataya sürükleyen Havva, diğeri de kutsallık timsali Meryem'dir. Dolayısıyla kadın hataya düşüren ve erişilmez olan olarak iki uç durumu simgelemiş olur.⁹⁸ Hristiyan düşünür Aziz Augustinus da kadını üç şekilde tanımlar: kadın, baştan çıkarıcı olursa şeytanın aracıdır; eş olarak kocasının aracıdır ve anne olarak da Tanrı'nın yaratıcılığının aracı konumundadır.⁹⁹ Bu tanımlamalardan anlaşıldığı üzere kadın hep araç konumundadır ve hangi amaca hizmet ettiğine bakılarak ya yüceltilmesi ya da lanetlenmesi istenir. Erkek bakış açısıyla yapılan bu yorumlar, kadınların özgürce yaşamalarına engel olmaktadır. Tanrı'nın hayat verme özelliğini bahsettiği kadının çok değerli bir konumda olması gerekirken erkek egemen toplum kendi bakış açısından onun konumunu yorumlamış ve onu dar kalıpların içine hapsedmiştir.

İslamiyet kadınlar için daha umut vaat edici bir dindir. Hatta Kuran'da kadınlara atfedilen *Nisa* yani *Kadınlar Suresi* vardır. Bu surenin on dokuzuncu ayetinde kadınlarla iyi geçinilmesi gerektiğinden ve eğer onlardan hoşlanılmazsa Allah'ın çok hayırlı kılacağı bir şeyden de hoşlanılmamış olabileceğinden bahsedilir.¹⁰⁰ İslamiyet'ten önceki durum kadınlar aleyhine iken İslamiyet'in gelmesiyle birlikte kadın hak ettiği değeri görmeye başlamıştır. İslamiyetten önce kadınlar, ölen kocalarından, babalarından miras alamadıkları gibi kendileri birilerine miras olarak bırakılırdı. Erkeklerin istedikleri kadar kadınla evlenme hakları vardı. Fuhuş, bir meslek haline gelmişti ve bu nedenle bazı insanlar kızlarını diri diri toprağa gömmeye vahşetini göstermişlerdi.¹⁰¹ İslamiyet'in

⁹⁶ Simone de Beauvoir, "İkinci Cins" *Genç Kızlık Çağı*, Payel Yayınları, İstanbul 1993, 17.

⁹⁷ Beauvoir, 23.

⁹⁸ Agapebiblestudy.com. Erişim: 31 Ağustos 2017, <http://www.agapebiblestudy.com/charts/Virgin%20Mary%20and%20the%20Virgin%20Eve%20Contrasted.htm>

⁹⁹ Akyol, 50.

¹⁰⁰ *Kur'an-ı Kerim* [Elektronik Sürüm], Diyanet İşleri Başkanlığı, 4/19. Erişim: 26 Mayıs 2016, <https://kuran.diyanet.gov.tr/>

¹⁰¹ İrfan Yücel, *Peygamberimizin Hayatı*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2016, 15.

gelmesiyle birlikte kadınların diri diri toprağa gömülme geleneği ortadan kalkmıştır. İslamiyet, hayat verme özelliğinden dolayı kadına nazik davranılmasını savunur. Anne, fedakârdır, en iyi ve en sadık yoldaştır. İslam inancı, her evladın annesini memnun etmesi gerektiğini ve bunun sonucunda da cennetle mükâfatlandırılacağını belirtir.

Ortaçağ'a gelindiğinde kadınların durumunda kısmi düzelmeler görülür. Ortaçağ başlangıcından yedinci yüzyıla kadar toplumsal düzenin tam anlamıyla yerleşmemesinden dolayı kadınları sınırlandıran yasalar da yoktu. Bu dönemde kadınlar berberlik, terzilik, hekimlik gibi birçok meslekte söz sahibidirler. Süreç on üçüncü yüzyıla kadar kadınlar adına olumlu bir seyir takip etse de on üçüncü yüzyıldan itibaren onların aleyhine işlemeye başlar. Bu yüzyıldan sonra kadınlar mahkemelerde tanık olma haklarını kaybederler ve resmi işlerini ancak bir vasi yoluyla yapmak zorunda kalırlar. Bunlara ek olarak okullar ve üniversiteler de kadınlara kapatılır.¹⁰²

Kadınlara yönelik bu haksızlıklar cadı avlarıyla daha korkunç bir boyut kazanır. Cadı katliamları, tarihe acı bir şekilde kazınan büyük ve unutulması güç bir olaydır. Erkek egemen toplumlar, önemsiz bahanelerle kadınları yakmakta tereddüt etmezler ve adeta hınçlarını kadınlardan çıkarırlar. On ikinci yüzyılda başlayan, on beşinci yüzyılda ise doruk noktasına ulaşan ve on sekizinci yüzyıla kadar da varlığını devam ettiren cadı avları kuşkusuz ortaçağın en büyük katliamı konumundadır.¹⁰³ Silvia Federici'ye göre cadı avlarının siyasal ve ekonomik boyutları vardır. Cadı avı, Avrupalı elitlerin iktidarlarını tehdit eden bir yapıyı tamamen kontrol altına almak istemesi sonucu ortaya çıkan bir olaydır. Kontrol altına alma işlemi tamamlandığında cadı avı son bulur. Bundan sonra cadı avı, gülünesi bir batıl inanç olarak nitelendirilecek ve kısa süre sonra da hafızalardan silinecek bir durum haline gelecektir.¹⁰⁴ Cadı avlarını başlatan olay Federici'nin belirttiği üzere, aslında erkeklerin kadınların güç potansiyellerinin farkına varmasıdır. Belki de erkekler bu güçten korktukları için kadınları evlere kapatmaya çalışmışlardır çünkü her kadın içinde kendi devrimini barındırır ve zamanı geldiğinde bu devrimi gerçekleştirebilir. Bu durumun farkında olan erkek egemen toplumların her fırsatta kadını etkisiz hale getirme çabaları, kadınların kendi devrimlerini gerçekleştirmelerine engel olamamıştır. Cadı avı adı altında kadınların çırılçıplak

¹⁰² Sevim, 24.

¹⁰³ Sevim, 25.

¹⁰⁴ Silvia Federici, *Caliban ve Cadı/ Kadınlar, Beden ve İlksel Birikim*, (2. Baskı), (Çev.: Öznur Karakaş), Otonom Yayıncılık, İstanbul 2014, 289.

soyulup tüylerinin arasına şeytan saklanmış iddiasıyla tüm vücutlarının tıraşlanması, şeytanın cadı damgası vurulan kadınları mühürlediği şüphesiyle vücutlarının her yerlerine uzun iğneler batırılması, bakire olup olmadıklarını anlamak için kadınlara tecavüz edilmesi, bunun yanı sıra kadınların altlarında ateşler yanan demir sandalyelere oturtulması ya da diri diri yakılması¹⁰⁵ gibi eşi benzeri görülmemiş işkenceler yapılır.

On beşinci yüzyılda zirveye ulaşan vahşet, on altıncı yüzyılda durulmaya başlar ve on sekizinci yüzyıla doğru sona erer. Fakat bu, kadınların özlem duydukları hayata kavuştuğu anlamına gelmez; cadı avları kadar dehşet verici olmasa bile yine de kadınları zor duruma sokan kanunlar çıkarılır. 1650'li yıllarda karısını öldüren erkeğin cezalandırılmaması yasalarla garanti altına alınmışken; öldüren kişinin kadın olması durumunda, cezasının meydanda yakılmak olması¹⁰⁶ bu kanunlara verilecek en önemli örneklerden biridir. On sekizinci yüzyıla gelindiğinde cadı avları artık erkekler için sadece yüzde tebessüm oluşturan önemsiz bir olay haline gelir. Yaşadığı aydınlanmanın gururunu yaşayan Avrupalı aydınlar, ortaçağda cadı avı adı altında yapılan vahşeti sadece batıl bir inanç olarak ifade etmekten geri kalmamışlardır.¹⁰⁷

Rönesans Dönemi'nde de kadının statüsü pek ilerleme kaydetmez. Bu dönemde kadınlara eğitim hakkı verilmemekte, ondan ziyade ev hanımlığı yüceltilmektedir ve bunlara ek olarak kadınlar birey ve yurttaş kavramlarına yabancılaştırılmaktadırlar.¹⁰⁸

Kendine Ait Bir Oda'da Virginia Woolf tarafından yaratılan Shakespeare'in hayali kız kardeşi Judith Shakespeare, bu dönemdeki kadınların durumunu anlamak için dinlenilmesi gereken bir sestir. Judith, ağabeyi gibi yeteneklidir. Fakat o dönemde ağabeyine tanınan fırsatlar bir kadın olduğu için ona tanınmaz. Okula gönderilmez ve eline kitap aldığı anda annesi ve babası tarafından ev işi yapması istenir ve nihayetinde yirmisine varmadan evlenmeye zorlanır. Bu zorunluluk, Judith'in evden kaçmasına ve Londra'ya gitmesine sebep olur. Ağabeyi gibi tiyatroya ilgisi olan Judith, tiyatrodaki rol almak ister fakat kadın olduğu için bu isteği alaycı bir tavırla geri çevrilir. Bunun üzerine Judith, toplum tarafından biçilen kadın rolüne hapsolür ve çocuklu bir ev hanımına dönüşür. Ağabeyi ile aynı haklara sahip olmak isteyen, kurmaca yeteneği olan ve toplumun daha o doğmadan ona hazır ettiği dünyayı kabul etmeyen ya da edemeyen

¹⁰⁵ Federici, 264.

¹⁰⁶ Sevim, 28.

¹⁰⁷ Federici, 291.

¹⁰⁸ Temizarabacı Yıldırım, 85.

Judith intihar eder. Judith Shakespeare örneğiyle on altıncı yüzyılın kadın portresini çizen Woolf'a göre, “*On altıncı yüzyılda büyük bir yetenekle doğan her kadın mutlaka delirirdi, kendini vururdu ya da köyün dışındaki ıssız bir kulübede geçirirdi hayatının son günlerini, yarı cadı yarı büyücü sanılır, korkulur ve alay edilirdi.*”¹⁰⁹ Sonraki dönemlerde kadınlar edebi türlere salt konu olmanın haricinde yazarlık kimliğine de bürünecekler ve kadınları kendi bakış açılarıyla anlatacaklardır fakat on sekizinci yüzyıla kadar bu alanda kadınların hapsedildiği duvarları aşmasına kolay kolay izin verilmez ve bu uğurda kadınların kendilerini feda etmelerine tanıklık edilir. Le Guin de fikirleriyle Woolf'un yarattığı Judith Shakespeare'in sonunun her zaman yaratıcı olan, yazmak isteyen her kadınla aynı olduğunu şu şekilde ifade eder: “*Woolf, çocuk doğurmaması gerektiğini söyleyen zeki doktorlara boyun eğdi, Plath çocuklarının başucuna birer bardak süt koyup kafasını fırına soktu.*”¹¹⁰

Yine de tüm bu yaşananlar kadınların mücadele etmesine engel olamaz ve kadınlar, yazın hayatına girmeye başlarlar. Yüzyıllardır evlerinde oturan kadınların evlerinin duvarlarını delemek seviyeye gelen yaratıcılıkları, onların kalemlere ve fırçalara sarılmasına, iş hayatına ve politikaya yönelmesine zemin hazırlamıştır.¹¹¹ On sekizinci yüzyıl, Margaret Walters'in deyiimiyle, “*yazı sanatının amazonları*”¹¹²nin sahneye çıktığı dönemdir. Woolf, kadınların yazın hayatına girmesinin Haçlı Seferleri'nden ya da Güller Savaşı'ndan çok daha önemli olduğunu savunur.¹¹³

On sekizinci yüzyıl, kadınların mevcut pasif durumlarını değiştirme yüzyılıdır. Bu yüzyıl kadınlar için adeta bir milat niteliğindedir. Bu yüzyıla damga vuran ‘**özgürlük, eşitlik, kardeşlik**’ ilkesi, kadınları bu kardeşliğin dışında bırakmıştır. Bu söylemin adaletsizliğinin farkına varan kadınlar ortaya konan bu çifte standartlı tutuma karşı durarak dönemin havasına uygun devrimci bir ruh ortaya koymuşlardır.¹¹⁴ Toplum tarafından onlara dayatılan kimlikten ziyade kendi kimliklerine sahip olmayı amaçlayan kadınlar, yazın dünyasında kendilerine bir yer edinmek için çabalar. Nitekim Donna Haraway, yazmanın sömürülmüş gruplar için daha anlamlı olduğunu ifade eder.¹¹⁵ Bu

¹⁰⁹ Woolf, 55-56.

¹¹⁰ Le Guin, *Kadınlar Rüyalarda Ejderhalar*, 118.

¹¹¹ Woolf, 95.

¹¹² Walters, 42.

¹¹³ Woolf, 71-72.

¹¹⁴ Temizarabacı Yıldırım, 85.

¹¹⁵ Donna Haraway, *Siborg Manifestosu*, (Çev.: Osman Akınhay), Agora Kitaplığı, İstanbul 2006, 59.

yüzyıla kadar sömürülen ve halen de sömürülmeye devam eden kadınlar için yazma eylemi önemlidir ve bu yüzyıl itibarıyla, kadınlar seslerini daha geniş kitlelere somut bir biçimde ulaştırmak için bu eylemi etkili bir şekilde kullanmaya başlar. Bu dönem ayrıca feminizm hareketlerinin de net, kesin ve kararlı bir şekilde başladığı dönemdir fakat kadınlar ancak on sekizinci yüzyılın sonunda bu kararlılığı gösterebilir. Margaret Walters kadınların net ve seslerini duyuracak bir feminist program ortaya çıkarmalarının ancak bu yüzyılın sonunda gerçekleştiğini¹¹⁶ dile getirir. Gönül Bakay da feminizmin kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmak istemesinin sonucu olarak bu yüzyılın sonlarında ortaya çıktığını¹¹⁷ ifade ederek Walters ile hemfikir olur.

Feminizmin gerçek anlamda ilk dalgasından bahsetmek gerekirse, ‘birinci dalga’ aslında feminizmin ilk dalgası değildir. On beşinci, on altıncı ve on yedinci yüzyıllarda da feminist dalgalara rastlanmıştır. ‘İlk dalga’ on yedinci yüzyıl sonunda başlayıp on sekizinci yüzyılın başına kadar devam etmiştir. ‘Birinci dalga’ ise on sekizinci yüzyılın sonunda başlayıp yirminci yüzyılın başına kadar devam etmiştir.¹¹⁸ Kadınlar için yeni bir devrim başlatan on sekizinci yüzyıl, tüm kadınların kurtuluşuna çare olmaz. Kadın devriminin ayak seslerinin duyulduğu bu dönemde hâlâ işkencelere maruz kalan kadınlar vardır. 1773-74 yıllarında Amerika’da tiyatro oyuncusu olan Kemble isimli bir kadının Avrupa’daki akrabalarına gönderdiği mektup, on sekizinci yüzyıl kadınının ne durumda olduğunu gözler önüne serer. On altı çocuk doğurmuş ve ayrıca dört kere de düşük yapmış Die isimli bir kadının, yük taşıırken düştüğü için kırbaçlanması ve bu işlemin bazen bileklerden bazen de başparmaklardan bir ağaca ya da bir direğe bağlanıp ayakları yerden kesilinceye kadar yukarıya çekilmesi, çekildikten sonra da eteğin bele kadar çekilerek kırbaçlanması ve kırbaçlanırken kadının hamile olmasının önemli olmaması bu yüzyılda kadın statüsündeki vahameti ortaya koymaktadır.¹¹⁹

On dokuzuncu yüzyılda kadının ikincil ve öteki konumunda pek bir değişiklik görülmez. Sanayi Devrimi ile birlikte erkekle kadının çalışma alanları ayrılmış ve beklendiği üzere kötü çalışma koşulları, az ücret ve niteliksiz işler kadınlara verilmiştir.¹²⁰ Amerika, Fransa, Romanya, İsveç, Yeni Zelanda ve Norveç’te kadınları

¹¹⁶ Walters, 47.

¹¹⁷ Gönül Bakay, “Önsöz”, *Feminist Edebiyat Eleştirisi*, Say Yayınları, İstanbul 2002, 9.

¹¹⁸ Donovan, 15.

¹¹⁹ Sevim, 33.

¹²⁰ Sevim, 37.

sosyal hayata katmak için kanunlar çıkarılsa da bu kanunların gerçek hayata yansımaları pek görülmez. Gerek çalışma hayatında gerekse sosyal hayatta kadın hep dışlanır. Kadınlar bu dışlanmayı kabul etmez ve her fırsatta insan gibi yaşama hakkını talep ederler. Erkeklerin aile içinde uyguladığı şiddete karşı kampanyalar başlatırlar. Bu kampanyalar, on dokuzuncu yüzyılda birey olarak kabul edilmeyen kadınların kendilerini savunmaları açısından önemli sayılmaktadır.¹²¹

Kadınlar on dokuzuncu yüzyılda da her fırsatta haklarını savunur ve bunun karşılığını az da olsa alırlar. Bu yüzyılda kadınlar eğitim kurumlarına alınmaya başlanır. Edinburg Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin –protestolar eşliğinde de olsa– kız öğrenci almaya başlaması¹²² bu durumu en iyi şekilde örneklemektedir. Sosyal hayattan, eğitim hayatından ve iş hayatından soyutlanmaya çalışılan kadınlar vazgeçmezler ve varlıklarını kabul ettirmek, seslerini duyurmak adına azimle çalışırlar. Erkek egemen davranışların kol gezdiği bu dönemde kadın hareketi adı altında gelişmeler yaşanır: 1825 yılında William Thompson ve Anne Wheeler tarafından kadın hakları konulu ilk manifesto yazılmıştır. Bu manifestoda, evli kadınların haklarının kocaları tarafından korunduğu inancına karşı çıkılmış; hatta kadınların dörtte birinin ne kocaları ne de babaları tarafından hiçbir şekilde korunmadığı gerçeği dile getirilmiştir. Yine bu dönemde kadınların işten çıkarılmasına yol açabilecek cinsel hastalıklarla mücadele için yapılan zorunlu sağlık kontrolünün kaldırılması için on beş yıldır mücadele veren ve bu dönemde amacına ulaşan Josephine Butler, ayrıca genelevlerin kapatılması için de girişimlerde bulunmuştur.¹²³

Yirminci yüzyıl, kadınların kamusal ve yasal alanda eşitliğe sahip olduğu dönemdir. Bu dönemde 30 yaş üstü kadınlara seçme hakkı verilir ve bu hakla birlikte kadınlar parlamentoya girme konusunda girişimlerde bulunurlar. Yine bu dönemde kadınlar iş hayatında erkeklerle eşit ücret alma konusunda mücadele ederler. Okullarda ve üniversitelerde rahatlıkla eğitim görmeye başlarlar. Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle birlikte kadınlara duyulan ihtiyaç artar. Bu savaş, kadınların evlerinden çıkmasına ve iş hayatına dâhil olmalarına olanak sağlar. Fakat 1920'lerde ortaya çıkan ekonomik daralma yine önce kadınları vurur. Bu daralmadan dolayı işlerinden ilk

¹²¹ Sevim, 39.

¹²² Sevim, 42.

¹²³ Sevim, 40-41

çıkarılan, kadınlar olur. Bu dönem feminist hareketlerin doruğa çıktığı dönemdir. Elinde kalemi olan her kadın kendi cinsini savunmak adına çeşitli yazılar kaleme alır. Fakat her dönemde olduğu gibi bu dönemde de kadın hareketine karşı çıkanlar ve feministleri aşağılayanlar olur. Bütün bu dönem boyunca feministler “*kız kurusu, cadalog, cinsiyetsiz ya da sadece şey*”¹²⁴ olarak anılmaktadır.

Kadının varlığını kabul ettirme mücadelesi yirminci yüzyıl boyunca sürer. İkinci Dünya savaşı sonrası “İkinci Dalga Feminizm” olarak adlandırılan akım ortaya çıkar. Bu dalga kadınların çok daha emin adımlarla erkek egemenliğine meydan okudukları süreçtir. Bu dalga ile birlikte, 1947’de Birleşmiş Milletler tarafından Kadınların Konumunu İnceleme Komisyonu oluşturulmuş, iki yıl sonra bu komisyon tarafından evlilik süresince kadınlarla erkeklerin eşit haklara sahip olduğunu kabul eden İnsan Hakları Beyannamesi yayımlanmıştır.¹²⁵ On sekizinci yüzyılda yazın hayatına giren kadın yazarlar, yirminci yüzyıl boyunca daha profesyonel bir şekilde kendilerini gösterirler. Kadınlar artık kendilerine engel olan eril düşünce zincirlerinden kurtulur ve sosyal, kamusal, yasal ve edebi yaşamda eşitlik elde etmeyi eskiye nazaran daha etkin bir şekilde başarırlar. Feminist ütopya ve feminist distopya örneklerine yine yirminci yüzyılda rastlanır. On dokuzuncu yüzyıldan ve özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren feminist kadın yazarlar, ütopya ve distopya türlerinde pek çok eser ortaya koymuştur.¹²⁶ Önceki zamanlarla karşılaştırıldığında daha çok hak elde etmeyi başaran kadınlar, erkek egemen düşünceden tam olarak kurtulamazlar. Bu nedenle yirminci yüzyılda kadın yazarlar tarafından yazılan ütöpik ve distöpik eserler onların gerçek hayattan kısa bir süreliğine de olsa soyutlanmalarını sağlar. Kadınlar, kendilerini rahatsız eden her konuyu bu iki tür aracılığıyla somut şekilde dile getirirler.

¹²⁴ Walters, 126.

¹²⁵ Walters, 136.

¹²⁶ Temizarabacı Yıldırımaz, 25.

2.1. FEMİNİST ÜTOPYA

“Bir yüzyıldan fazladır, ütopya türü kadınların, erkeklerle eşit olduğu ve tamamen insan olarak kabul edildikleri gelecekleri hayal etmeleri için bir araç olarak işlev gördü.”¹²⁷

On altıncı yüzyılda More’un *Ütopya*’sıyla birlikte popülerleşen ütopya türü erkek yazarları olduğu kadar kadın yazarları da cezbetmiş fakat kadınların yazar olarak bu türde yer almaları ancak yirminci yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşmiştir. Bu zamana kadar geçen sürede kadınlar, erkek bakış açısıyla yazılan ütopyaların yalnızca karakterleri olarak ortaya çıkar. Richard Brome tarafından yazılan *The Antipodes* (1640), Edward Howard tarafından yazılan *Altı Günlük Macera ya da Yeni Ütopya* (1671) ve J. S. tarafından yazılan *Surranam’a Yolculuk Sırasında Fonseca’nın Keşfi* (1682) bu tür ütopya örneklerinden bazılarıdır.¹²⁸

Ütopya türünde yazar olarak yer almaya başlayan kadınlar, eserlerinde yaşamak istedikleri dünyaların portrelerini çizerler. Gerçek hayatta istediği gibi yaşayamayan kadınlar, okuyucularına daha iyi dünyaların kapılarını aralar. Ataerkil toplumun yakasını bırakmadığı kadınlar için ütopya, çok uygun bir türdür. Kadın yazarlar ancak bu tür vasıtasıyla kendileri için ideal olan dünyanın tasvirini yaparlar. Kumar da bunun doğal olduğu görüşündedir çünkü tarihte bilinen hiçbir topluluk kadınlara somut bir eşitlik sağlamamıştır, eski ütopyalarda bile yerleri hep ikinci planda olmuştur.¹²⁹ Erkek yazarların ideal olarak düşündükleri hayali toplumlarda kadının yeri yoktur; fakat kadın yazarlar için ideal toplum tasviri tamamen farklıdır. Kadın yazarlar, herkesin eşit olduğu toplumların hayalini kurarlar. Feminist ütopyalarda erkek yazarların yaptığı gibi cinsiyet ayrımcılığına rastlanmaz. Kadın yazarlar tek bir kişinin tiranlığına karşı çıkarlar. Bir cinsin üstün tutulup diğer cinsin aşağılanmasını kabul etmezler ve eserlerinde bu davranışları eleştirirler. Kadınlar, herkesin eşit yaşama hakkına sahip olduğu, bireyin toplumu oluşturan yapbozun bir parçası olduğu için değil, insan olduğu için önemli görüldüğü bir toplum yapısının özlemi içindedir. Herkesin özgürce yaşadığı, kimsenin

¹²⁷ Naomi R. Mercer, “Subversive Feminist Thrusts”: Feminist Dystopian Writing and Religious Fundamentalism in Margaret Atwood’s *The Handmaid’s Tale*, Louise Marley’s *The Terrorists of Irustan*, Marge Piercy’s *He She and It* and Sheri S. Tepper’s *Raising the Stones*, (Dissertation), The University of Wisconsin-Madison, Madison 2013, 32. Erişim: 13 Aralık 2015, <http://sffrd.library.tamu.edu/browse/102227/>

¹²⁸ Temizarabacı Yıldırım, 41-42.

¹²⁹ Kumar, *Ütopyacılık*, 161.

renginden, cinsinden ya da yaşayış tarzından dolayı dışlanmadığı bir toplum kurma arzularını, ütopya türü aracılığıyla yazıya dökerler. Birey karşısında toplumdan yana olan geleneksel ütöpik düşüncenin aksine, birey ile toplumu, erkek ile kadını ve bireyin kendisini bir denge içinde betimleyen bir tutum geliştirmişlerdir. Yine feminist ütopyalar eşitlik içermeyen bir toplum yerine herkese adil ve eşit davranılan bir dünya yaratma amacındadırlar.¹³⁰

1905 yılında Begum Rokeya Sakhawat Hossain tarafından yazılan ve ilk feminist ütopyalardan biri olarak kabul edilen *Sultana'nın Rüyası*, 1915 yılında Charlotte Perkins Gilman tarafından yazılan *Kadınlar Ülkesi*, 1974 yılında Ursula K. Le Guin tarafından yazılan ve yine yazarın kendisi tarafından “ikircikli ütopya” olarak nitelendirilen *Mülksüzler* ve 1976 yılında Marge Piercy tarafından yazılan *Zamanın Kıyısındaki Kadın*, kadın yazarlar tarafından ortaya konan önemli ütopya örneklerinden bazılarıdır.

2.2. FEMİNİST DİSTOPYA

“Biz iki bacaklı rahimleriz, hepsi bu.”¹³¹

Distopyalar, okuyucunun yaşadığı toplumdan daha kötü nitelikli kurgusal dünyaların resmini çizerler. Çok az umut barındıran, kasvetli ve moral bozucu bir havaya sahip olan distopyalar, ütopyalara özgü umudu sayfalarının dışında bırakırlar.¹³² Bu tür eserlerde umuda neredeyse hiç yer yoktur; gelecek karanlıktır ve okuyuculara içinde yaşadıkları toplumların eksikliklerinin bilincinde olmaları gerektiği mesajı verilir. Bunun yanı sıra, distopya erkek egemen bir tür olduğu için bakış açısı da beklendiği üzere erildir. Böylece distopik eserlerde kadınlardan ya cinsiyetsiz robotlar ya da rejimin cinsellikle ilgili kurallarına karşı gelen asiler olarak bahsedilmesi normal görülür.¹³³

¹³⁰ Temizarabacı Yıldırım, 174.

¹³¹ Margaret Atwood, *Damızlık Kızın Öyküsü*, (Çev.: Sevinç Altınçekiç, Özcan Kabakçıoğlu), Doğan Kitap, İstanbul 2017, Arka Kapak.

¹³² Raffaella Baccolini and Tom Moylan, *Dark Horizons: Science Fiction and the Dystopian Imagination*, Routledge, New York 2003, 7.

¹³³ Margaret Atwood, “The Handmaid’s Tale and Oryx and Crake “In Context””, *PMLA*, (119), 2004, 516. Erişim: 11 Aralık 2015, <http://www.jstor.org/stable/25486066>

Yirminci yüzyılın sonlarında popülerlik kazanan ve kadın yazarlar tarafından kaleme alınan feminist distopyalar bazı farklılıklara sahip olsa da benzer amaçlara hizmet ederler. Feminist distopyalarda odak noktası ‘kadın’dır ve bu eserlerdeki tüm olaylar kadın bakış açısıyla okuyucuya aktarılır. Sessiz toplumların sesi olma konusunda, ütopya ve distopyalar kadınlara uygun bir türdür. Kadınlar bu iki tür aracılığıyla seslerini daha geniş kitlelere duyurmayı başarırlar. Sobia Zaman, ataerkiyi en baskıcı şekliyle ortaya koyan feminist distopya yazarlarının, okuyucularına artık değişim vaktinin geldiğini söyleyen kıyamet elçileri olduğunu belirtir.¹³⁴ Feminist distopyalarda erkek egemen düşünceye karşı kadını koruma, gelecekte çok daha kötü durumlara düşmemek için kadınları uyarma söz konusudur. Ataerki, kadınlar için bir tehdittir ve bu tehdit ortadan kaldırılmazsa kadınlar gelecekte çok daha kötü bir hayat yaşayacaklardır. Bu tür distopyalardaki diğer bir amaç ise, kadının tek bir fonksiyona indirgenmesinin imkânsız olduğu fikrini vurgulamaktır.¹³⁵ Bu tek fonksiyon ise kadına salt damızlık hayvan muamelesi yapılmasıdır. Feminist distopyalarda ataerki karşısında kadının bireyselliği elinden alınır, kadın sadece devletin ayakta kalması için çocuk doğurması gereken bir tür haline gelir. Kadınların kendi vücutları üzerinde söz sahibi olma hakkı yoktur. Her şeyin merkezinde olan erkektir ve o ne istiyorsa kadın itiraz etmeden yapmak zorundadır. Böyle bir dünya, kadınların perspektifinden bir cehennem tasviridir.

Distopyalar, toplum yararına bireyselliğin ortadan kaldırıldığı dünyayı anlatırken, feminist distopyalar, erkek egemen toplum yararına kadının bireyselliğinin ortadan kaldırıldığı dünyaları anlatır. Feminist distopyaların ortaya koymaya çalıştığı ana düşünce, yaratılan bu distopik dünyalarda kadınların pozisyonunun ne olduğuna dikkat çekmektir. Distopik toplumlarda kadınlara hem birey hem de kadın oldukları gerekçesiyle erkeklere nazaran iki kat daha fazla baskı yapılır.¹³⁶ Bu dünyalarda kadın, hayvan statüsüne indirgenir, hiçbir söz hakkı yoktur, özgür yaşama hakkı elinden alınmıştır, değersizdir, akılsızdır. Kadın yazarlar tarafından betimlenen bu dünyalar,

¹³⁴ Sobia Zaman, *The Feminist Appropriation of Dystopia: A Study of Atwood, Elgin, Fairbairns and Tepper*, (Master of Arts in the Department of English), The University of Manitoba, Winnipeg 1994, 2. Erişim: 8 Aralık 2015, <https://mspace.lib.umanitoba.ca/xmlui/handle/1993/19007>

¹³⁵ Zaman, 3.

¹³⁶ Selin Yurdakul, *The Representation of Feminist Dystopia in The Handmaid's Tale by Margaret Atwood and Swastika Night by Katherine Burdekin*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015, 13. Erişim: 8 Aralık 2015, <http://enlit.atilim.edu.tr/personel/thesesDetails/id/217?lang=en>

kadının kendi yaşamı ve kendi vücudu hakkında söz sahibi olamaması gerçeğini öne çıkarır. Feminist distopyalarda düşünce, yöneten grup tarafından engellenir; fakat bu eserlerin kahramanları her şeye rağmen düşünürler ve kendilerine biçilmek istenen ikincil pozisyonu reddederler.¹³⁷ Johan Kistro, bir bedenin ancak bir isimle birey haline geldiğini ve isimsiz bir kadın bedeninin de distopik eserlerde her zaman ilgi odağı olduğunu¹³⁸ söyleyerek bu tür eserlerde kadının sadece bir beden olarak görüldüğüne dikkat çekmektedir. Sadece çocuk üretim fabrikası olarak kabul edilen kadının kimliği önemsizdir; ona ne düşündüğü ve ne istediği sorulmaz. Feminist distopyalarda kimliksiz kadın anlatılarak, okuyucuların gerçek hayatta kendi kimliklerine sahip çıkmaları mesajı verilir. Kadın, eğer kendi dünyası hakkında konuşma hakkını ataerkinin eline teslim ederse, bu hakkı bir daha geri alma fırsatı olmayacaktır. Bu tür distopyalar, aslında okuyucular için zamanında çalan bir çalar saat gibidir. Bu eserler okuyucuyu zamanında uyandırmayı amaçlarlar ve bu uyanma çağrısı dikkate alınmazsa geç kalınacağı ve kötüye gidişin durdurulamayacağı uyarısında bulunurlar. Nitekim Raffaella Baccolini, “okuyucular olarak biz, distopyayı ancak bir uyarı niteliğinde düşünerek böylesi karanlık bir gelecekte kaçmayı umarız”¹³⁹ der. Distopik eser okuyucuları, zamanında çalan bu uyarı saatini duyamazlarsa ya da duymak istemezlerse, o zaman umut kalmaz ve kapkaranlık bir dünyanın kapıları kapanmamak üzere açılır.

Katharine Burdekin’in *Swastika Geceleri* (1937), Zoe Fairbairns’in *Kadınlar Kulesi* (1979), Jean M. Auel’in *Mağara Ayısı Klanı* (1980), Margaret Atwood’un *Damızlık Kızın Öyküsü* (1986) ve Suzette Haden Elgin’in *Anadil* üçlemesi (1984 – 1993) feminist distopyalara örnek olarak verilebilir.

Katharine Burdekin tarafından yazılan, kadınları tek bir işleve (çocuk doğurma) indirgeme politikasının başarıyla uygulandığı, erkeklik kültürünün şiddetli bir şekilde dayatıldığı, kadına hayvandan farksız bir yaşamın sunulduğu, kafeslere kapatılan kadınların Nazi hegemonyası altında hayatta kalma mücadelesi verdiği ve bunun için sessiz kalmaktan başka bir girişimde bulunamadıkları bir dünyayı anlatan *Swastika*

¹³⁷ Zaman, 48.

¹³⁸ Johan Kistro, “Finding Dystopia in Utopia: Gender, Power and Politics in The Carhullan Army”, Stockholm University, 2014, 8. Erişim: 10 Ocak 2016, <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:723718/FULLTEXT01.pdf>,

¹³⁹ Raffaella Baccolini, “The Persistence of Hope in Dystopian Science Fiction”, *PMLA*, (119), 2004, 520. Erişim: 11 Aralık 2015, <http://www.jstor.org/stable/25486067>

Geceleri (Swastika Night) ve Zoe Fairbairns tarafından yazılan, kadınların sadece yaşamlarının değil doğurganlıklarının da yönetildiği ve nesneleştirildiği, kendilerine sorulmadan bedenleri ve hayatları hakkında kararlar alındığı, fakat **Swastika Geceleri** kadınlarının aksine; bu adaletsizliğe daha fazla dayanamayarak mevcut ataerkil düzene başkaldırdığı bir dünyayı anlatan **Kadınlar Kulesi (Benefits)** eserleri, yayımlanış tarihine göre bu tez çalışmasının ikinci bölümünde, feminist distopya bağlamında ayrıntılı bir şekilde irdelenecektir. Feminist distopya bağlamında iki eser inceleneceği için karşılaştırmalı edebiyat kuramından da kısaca bahsetmek gerekmektedir.

2.2.1. Karşılaştırmalı Edebiyat

Karşılaştırmalı edebiyat terimi *Littérature Comparée* adı altında on dokuzuncu yüzyılın başlarında Fransa’da ortaya çıkmıştır.¹⁴⁰ Fransa’da terimi ilk kez “*Cuvier’nin Anatomie Comparée (1800) adlı eserinden esinlenerek Villemain kullanır (1827).*”¹⁴¹ Karşılaştırmalı edebiyatın görevi, farklı dillerde yazılmış iki eseri konu, biçim ve düşünce bakımından incelemek; eserin ortak, farklı ve benzer yanlarını ortaya koymak ve bunların nedenleri üzerine fikir beyan etmektir.¹⁴² Bu düşünceden hareketle karşılaştırmalı edebiyat birden fazla ulusal dil ve edebiyat bilgisi anlamına gelmektedir.¹⁴³ Karşılaştırmalı edebiyat ulusal edebiyatlar arasındaki paralellikleri, edebiyatların birbirleriyle olan karşılıklı etkileşimlerini, kültürel benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarır;¹⁴⁴ kültürler ve edebiyatlar arasında anlamlı dialoglar oluşturur.¹⁴⁵ Ortaya çıktığı günden bu yana tartışmaları beraberinde getiren bu alanın zemininde Goethe’nin “Weltliteratur” dediği dünya edebiyatı düşüncesi yatar. Genel ya da evrensel edebiyat ile aynı anlamda kullanılan bu edebiyat, farklı milletlerin klasik eserlerinin ortak bir edebiyat hazinesi yaratması anlamına gelmektedir.¹⁴⁶

¹⁴⁰ M. M. Enani, *Theories of Comparative Literature* [Elektronik Sürüm], Cairo 2005, 10. Erişim: 22 Ağustos 2017, http://www.svu.edu.eg/links/ictp/e_learning/links/courses/dr_%20khalil/THEORIES%20OF%20C%20L.3.pdf

¹⁴¹ Emel Kefeli, “Karşılaştırmalı Edebiyat: Tanım, Yöntem ve İncelemeler”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4 (8), 2006, 332.

¹⁴² Gürsel Aytaç, *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, Say Yayınları, İstanbul 2013, 9.

¹⁴³ Steven Tötösy de Zepetnek, *Comparative Literature Theory, Method, Application*, Rodopi, Amsterdam 1998, 13.

¹⁴⁴ Cemile A. Ercan, “Aziz Nesin’in ‘Fil Hamdi’siyle Kurt Kusenber’in ‘Ters Bir Bakış’ Adlı Öykülerinin Karşılaştırılması”, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (35), 2007, 193.

¹⁴⁵ Zepetnek, 15.

¹⁴⁶ Aytaç, 11.

Karşılaştırmalı edebiyat, edebiyatın bir bütün olduğu düşüncesini desteklemektedir. Bu nedenle kültürel milietçiliğe karşı çıkar ve milli böbürlenmelerin en aza indirgenmesini sağlar. Ayrıca medeniyetlerin başka medeniyetlerle buluşup gelişmesine önemli katkılarda bulunur. Dış dünya ile ilgisi olmayan bir edebiyatın gelişmeyeceği görüşünü savunur. Bir milli edebiyatın diğer milli edebiyatlarla kaynaşıp gelişmesi gerekmektedir. Karşılaştırmalı edebiyatın habercileri ve hazırlayıcıları olarak nitelendirilen Sorbiene, John Dryden, Elias Schlegel, Montesquieu, Madame de Stael; geliştiricileri olarak nitelendirilen Goethe, Rückert, Franz Bopp, Julim, C. Custav Carus, François Villemain, Thomas Mann ve Henrich Mann bu alanın önemli isimlerinden bazılarıdır.¹⁴⁷

Karşılaştırmalı edebiyat alanının inceleme yöntemleri konusuna değinmek gerekirse, bir edebi eseri incelerken belirlenecek metot dâhilinde karşılaştırma yapılması, benzerliklerin, farklılıkların ve ortak yönlerin yine belirlenen metotla ortaya konması ve yine nedenlerinin de aynı metotla aktarılması gerekmektedir.¹⁴⁸ Gürsel Aytaç eserinde pozitivist inceleme, psikanalitik inceleme, Marksist inceleme, feminist inceleme, hesaplaşmacı inceleme, dilbilimsel inceleme, felsefeye dayalı inceleme, metne bağlı inceleme, yapısalcı inceleme, yorumlayıcı inceleme ve çoğulcu inceleme gibi farklı inceleme yöntemleri üzerinde durmuştur.¹⁴⁹

Feminist distopya örnekleri olan Katharine Burdekin tarafından yazılan *Swastika Geceleri* ve Zoe Fairbairns tarafından yazılan *Kadınlar Kulesi* eserleri karşılaştırmalı edebiyat bağlamında feminist inceleme yöntemi ışığında irdelenecektir. Feminist inceleme yöntemi, incelenen eserde öncelikli olarak cinslerin konumuna odaklanır. Kamil Aydın'a göre kadın olmaktan kaynaklanan en önemli sorun, toplumun daha güçlü olan kesiminin kadının kimliği konusunda bilinçsiz ve ilgisiz olma seçimidir. Tanınma istemi içinde olan kadının kimliğinin sadece baskı ve sömürü için kullanılması noktasında huzursuz olan feministler eleştirel sınırların yeniden gözden geçirilmesini vurgular ve cinsiyet yapılanmasına odaklanırlar.¹⁵⁰ Zepetnek ise toplumsal cinsiyet sorumluluğu fikrini ortaya atar. Feminist metinlerin toplumsal cinsiyet sorumluluğu

¹⁴⁷ Yavuz Bayram, "Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi ve Bir Uygulama", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), 2004, 72.

¹⁴⁸ Aytaç, 108.

¹⁴⁹ Aytaç, 109.

¹⁵⁰ Kamil Aydın, *Karşılaştırmalı Edebiyat Postmodern Bağlamda Algılanışı*, Birey Yayıncılık, İstanbul 1999, 135.

bilinciyle okunması, cinsiyet sorumluluğunun anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.¹⁵¹ Feminist inceleme yönteminin diğer bir özelliği ise kadın duyarlılığının ve bakış açısının esere ve üsluba nasıl yansıdığı üzerinde durmasıdır. Kadın yazarların, kadın gerçekliği konusunda bilgisi olmayan erkek eleştirmenler tarafından haksızlığa uğratıldığı fikrini savunur.¹⁵² Feminist distopya adı altında incelenecek olan söz konusu iki eserde kadınların konumu, yazarların bakış açıları, eserdeki kadınların karşılaştıkları sorunlara verdikleri tepkiler ayrıntılı şekilde alınacaktır.

¹⁵¹ Zepetnek, 176.

¹⁵² Aytaç, 110.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FEMİNİST DİSTOPYA ÖRNEKLERİ OLARAK KATHARINE BURDEKİN’İN *SWASTIKA GECELERİ* VE ZOE FAIRBAIRNS’İN *KADINLAR KULESİ*

3.1. KATHARINE BURDEKİN – *SWASTIKA GECELERİ* (1937)

“*Heil Swastika’lı Geceler!*”¹⁵³

Katharine Burdekin, 1896 yılında Derbyshire, İngiltere’de doğmuş bir kadın yazardır. 1922 ile 1940 yılları arasında on kitap yazan Burdekin, romanlarının bazılarında “Murray Constantine” mahlasını kullanmıştır. Murray Constantine’in aslında Katharine Burdekin olduğu, Burdekin üzerine çalışmalar yapan ve yazarın romanlarına giriş ya da sonuç bölümleri yazan Daphne Patai tarafından ortaya çıkarılmıştır. Burdekin’in eserlerinde neden bir erkek ismi kullandığı bilinmemektedir. Fakat benzer girişimde bulunan pek çok kadın gibi eril düşüncenin hâkim olduğu yazın dünyasının, Burdekin’in yaratıcılığına ve üretkenliğine engel olmaması için, yazarın böyle bir girişimde bulunduğu düşünülebilir. *Anna Colquhoun* (1922), *The Children’s Country* (1929), *Proud Man (Mağrur Adam)* (1934), *Swastika Night (Swastika Geceleri)* (1937) ve *The End of This Day’s Business* (1989) gibi eserlere imza atan yazar 1963 yılında Suffolk’ta ölmüştür. Patai’ye göre Burdekin’in kaleme aldığı eserler arasında *Swastika Geceleri* ve *Mağrur Adam* en önemlileridir.¹⁵⁴ Özellikle George Orwell’in 1984’ünden önce yazılan *Swastika Geceleri*’nin 1984’e ilham kaynağı olduğuna dair herhangi bir kanıt olmasa da Patai, Orwell’in eserini yazarken *Swastika Geceleri*’nden etkilendiği fikrini savunur: “George Orwell’in, kitabından on iki yıl önce basılan *Swastika Geceleri*’nden haberdar olduğu hakkında doğrudan bir kanıt yoktur, sadece içsel benzerlikler, müzmin bir müstakriz olan Orwell’in Burdekin’den de bir şeyler ödünç aldığını akla getirmektedir.”¹⁵⁵

¹⁵³ Alev Karaduman, “Katharine Burdekin’den bir antifaşist distopya: ‘Swastika Geceleri’”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (17 Eylül 2014). Erişim: 10 Haziran 2016, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kitap/120433/Katharine_Burdekin_den_bir_antifasist_distopya_Swastika_Geceleri_.html

¹⁵⁴ Daphne Patai, “Giriş”, *Swastika Geceleri*, (Çev.: Mehtap Gün Ayrıl), Encore Yayınları, İstanbul 2014, 5.

¹⁵⁵ Patai, 15.

Feminist distopya edebiyatının öncüsü olarak kabul edilen ve 1937 yılında yayımlanan **Swastika Geceleri**, 1985 yılında Feminist Press tarafından yeniden yayımlanır. Eserin başlığında geçen “swastika” kelimesi, Adolf Hitler’in kurduğu Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi’nin benimsediği ve bayraklarında, kolluklarında, vs. kullandıkları sembolün adıdır. Swastika, ‘iyi şansa sahip olmak’ anlamına gelen Sanskritçe bir kelimedir.¹⁵⁶ Gamalı haç olarak da bilinen bu sembol, tarih boyunca birçok topluluk tarafından bereketin ve iyi şansın sembolü olarak kullanılmıştır. En eski swastika benzeri desenlere Güney Rusya’daki Mezine köyünde ortaya çıkarılan mamut ve fildişinden yapılan nesnelerde rastlanır. Buz Çağı kültürüne ait olan bu nesneler yaklaşık 20.000 yaşındadır.¹⁵⁷ Loewenstein, swastikanın insanlık tarihi kadar eski ve ilk zamanlarda, sadece kadınlara özgü bir sembol olduğunu ifade eder. M.Ö. yaklaşık 3000 yılında Truva’da kadın yüzlü vazoların bulunması ve yine Yunanistan’da ve diğer Güneydoğu Avrupa ülkelerinde swastika taşıyan kadın putlara rastlanması, bu savı destekler niteliktedir. İlk zamanlarda kadınlarla ilişkilendirilen swastika, kadın figürler gibi verimliliğin sembolü olarak nitelendirilmiştir.¹⁵⁸ Loewenstein, Yakın Doğu kültürlerinden olan Samarra’da swastikanın çoğalmayı temsil eden balık gibi belli başlı hayvanlarla da ilişkilendirildiğini ve bunun da yine ilkel insan için verimliliğin sembolü olarak görüldüğünü ifade eder.¹⁵⁹ Loewenstein, swastikanın tarihçesi ve anlamı hakkında araştırmalarını ve fikirlerini beyan ettiği makalesi boyunca swastikayı kullanan başka birçok uygarlıktan da bahseder.

Böyle eski, köklü, kadınlarla ilişkilendirilen ve bu nedenle verimliliği temsil eden bir sembol, kadınları sadece devlet için çocuk üretmesi gereken yaratıklar olarak gören, saf Alman ırkı yaratmak adına binlerce insanı katleden Hitler’le birlikte, kötülüğün, katliamın ve vahşetin simgesi haline gelir. Thomas Graig Scott Garrett söz konusu sembolün Nazi Almanyası’nda kullanımıyla ilgili şunları söyler: Nasyonal Sosyalist Almanyası’nın kullandığı (kartal, Demir Haç ve swastika) “*üç sembolden ikisi olan kartal*

¹⁵⁶ Thomas Craig Scott Garrett, *Iron Cross and Swastika: An Historical Interpretation of Military Symbolism in the Third Reich*, (Dissertation), Southern Illinois University, Carbondale 1990, 40. Erişim: 13 Aralık 2015, <https://collections.ushmm.org/search/catalog/bib23340>

¹⁵⁷ John Prince Loewenstein, “The Swastika: Its History and Meaning”, *Man*, (41), 1941, 49. Erişim: 11 Aralık 2015, <http://www.jstor.org/stable/2793344>

¹⁵⁸ Loewenstein, 50.

¹⁵⁹ Loewenstein, 50.

ve swastika, Nazi Almanya'sı süresince egemenliğin (Hoheitszeichen) sembolü olması için birleşti."¹⁶⁰

Burdekin tarafından ortaya konan **Swastika Geceleri** de Nazi ideolojisinin hâlâ titizlikle yaşatıldığı Hitler sonrası bir dünyayı anlatır. Hitler'in yaşadığı dönemin 721 yıl sonrasının konu edildiği bu eserde, dünyaya hükmeden Hitler savunucularının dünyayı özellikle kadınlar için nasıl yaşanmaz bir hale getirdikleri dile getirilir. Eseri ayrıntılı bir şekilde irdelenmeden önce, gerçek Hitler Almanyası'nda kadınların ne durumda olduklarından söz etmek gerekir. "Nazi Almanyası'ndaki Kadınlar" isimli makalesinde Charu Gupta, Nasyonal Sosyalizm ile birlikte kadının özgürleşmesi noktasında tersine durumlar gözlemlendiğini, onun küçülmesinin ve ikinci plana atılmasının Alman ideolojisinin bir unsuru haline geldiğini ve kadının toplumun üreme hücresi olarak görüldüğünü ifade eder.¹⁶¹ Bu düşünceden hareketle Hitler'in kadınların özgürlüğüne vurulmuş bir kilit görevinde olduğunu anlamak zor değildir. Bu dönemde kadınlar sadece Alman ırkının çoğalmasını sağlayan üretim makineleri olarak işlev görürler. **Swastika Geceleri**'nde de bu durumun vahameti dile getirilir. Kadınlar, çocuk doğurabildiği sürece vardır. Hitler Almanyası'nda erkekler savaşarak, kadınlar da çocuk doğurarak devlete hizmet etmişlerdir.¹⁶²

Aryan ırkı ütopyasıyla ortaya çıkan Hitler, bu ütopyasını gerçeğe dönüştürmek için birçok vahşetin altına imza atar. Hitler'e göre ideal olan bu ırk düşüncesi, katliama uğrayan birçok insan için distopyanın gerçeğe dönüşmüş halini alır. Kadınlar da bu durumdan zarar görmüşlerdir. Alman kadınları, saf Alman ırkına ulaşmanın temel aracıdır ve devlet için çocuk doğurmayı ve anne olmayı vatani bir görev olarak görmelidir. Alman olmayan kadınlar ise acımasızca işkence görürler ve katliama uğrarlar. Hitler her fırsatta devletin bekası için kadınların ne denli önemli olduğunu vurgular. 1935 yılı Parti Günü konuşmasında şu cümleleri dile getirir:

Rakiplerimiz, "siz, kadınlara çocuk doğurmaktan başka bir görev vermeyerek onları alçaltıyorsunuz" dediklerinde onlara, anne olmanın bir kadın için alçalma olmadığı cevabını veririm. Aksine o, onun için en büyük

¹⁶⁰ Garrett, 37.

¹⁶¹ Charu Gupta, "Politics of Gender: Women in Nazi Germany", *Economis and Political Weekly*, 26(17), 1991, 40. Erişim: 11 Aralık 2015, <http://www.jstor.org/stable/4397988>

¹⁶² Gupta, 40.

*onurdur. Bir kadın için oğullarının annesi ve insanların kızları olmaktan daha onurlu bir şey yoktur.*¹⁶³

Hitler Almanyası'nda ideal kadın şu "üç K" ile tanımlanır: *Kinder* (Çocuklar), *Küche* (Mutfak) ve *Kirche* (Kilise). Kadınlar çocuk doğurmalı, evinde çocuklarına iyi bir anne, kocalarına da iyi bir eş olmalı ve ibadetlerini yerine getirmelidir. Hitler başka bir konuşmasında mikro düzeyde kadının aile içi görevlerini yerine getirmesinin makro düzeyde başarının ve ilerlemenin anahtarı olduğunu iddia eder:

*Eğer biz, bir erkeğin dünyasının devlet olduğunu, bir erkeğin dünyasının onun bağlılığı olduğunu söylersek, o zaman belki de biz, kadının dünyası kocası, ailesi, çocukları ve evi olduğu için, onun dünyasının daha küçük olduğunu da söyleyebiliriz. Fakat eğer hiç kimse bu küçük dünyaya göz kulak olmak istemezse, büyük dünya nerede olur? Küçük dünyaya bakma görevini yaşamlarının merkezlerine koyan hiç kimse olmazsa, büyük dünya var olmaya nasıl devam edebilir? Hayır, büyük dünya bu küçük dünyaya dayanır! Eğer küçük dünya güvende olmazsa büyük dünya hayatta kalamaz.*¹⁶⁴

Hitler, bu konuda kendi söylemini merkeze alan hamaset yüklü konuşmalar yapmakla yetinmez. Çocuk doğurmayı, anne olmayı, evde oturmayı kadınlar için çekici hale getirmek adına birçok faaliyette bulunur fakat bu faaliyetlerin asıl amacı, doğum oranlarının yükselmesi ve saf Aryan ırkının çoğalmasıdır. Nazi ideolojisi, kadınları saf ırkın bekçileri olarak görmektedir. Kadın var olduğu sürece yaşam da vardır. Kadın, bereketin ve hayatın sembolüdür. Bunun bilincinde olan Hitler de sadece kadınların hayat verme özelliklerini kullanmak ister.

Nazi Almanyası'nda anne olan kadınlara madalyalar verilir, vergi konusunda imtiyazlar sağlanır. Kadınları iş yaşamından uzaklaştırmak ve evliliği, anneliği cazip hale getirmek için krediler verilir. Çok çocuk doğuran anneler ödüllendirilir, Hitler Almanyası'nda Anneler Günü tatil ilan edilir ve savaş sonrası bile olsa bu gün, görkemli şekilde kutlanmaya devam eder. Ayrıca 1930'ların sonunda ırksal olarak değerli statüde olan Almanlar, kadınları hamile bırakmak için kurulan 'damızlık kampları'na gönderilir.¹⁶⁵ Bu kamplar, kadınları sadece çocuk doğurmaya indirgemenin somut ve talihsiz bir göstergesidir. Kadın, Nazi ideolojisi altında ezilmiş ve yok olmuştur. Bu

¹⁶³ Gupta, 40.

¹⁶⁴ Gupta, 40.

¹⁶⁵ Gupta, 41.

ideolojide kadın, sadece sarı saçlı ve mavi gözlü Almanlar üretmek için vardır. Hitler, ırksal saflığa ulaşmak için 14 Temmuz 1933'te “*Genetik Olarak Hastalıklı Çocukları Engelleme Yasası*”nı da yürürlüğe koyar. Bu yasayla birlikte, resmi Alman istatistiklerine göre son birkaç yılda kadın ya da erkek fark etmeksizin alt sınıflara ait beş milyondan fazla insan kısırlaştırılır. Kısırlaştırılan insanlar arasında vasıfsız ya da fakir işçiler, fahişeler, hizmetçiler, bekâr kadınlar ve Yahudiler çoğunluktadır.¹⁶⁶ İşte Hitler yönetimindeki Nazi Almanyası'nın bu acınası tablosu, Katharine Burdekin'in ***Swastika Geceleri***'nde kurgusal boyutta resmedilir. Eser, Nazi ideolojisinin yok etme derecesine getirdiği kadınların hüznü verici durumlarını okuyucuya aktarır. Eserin yazılmasındaki amaç, kadınların böyle bir hayatı yaşamamaları için kendilerine çekin düzen vermelerini sağlamaktır. Kitapta, Hitler Almanyası'nda olduğu gibi, kadınların faşist düzen karşısında seslerini yükseltmemeleri halinde neler olacağı konusunda uyarılar yapılır. Patai'ye göre,

*Burdekin **Swastika Geceleri**'nde yedi yüz yıllık Nazi hegemonyasının ardından bir Avrupa hayal ederken, faşizmin tehlikeleri hakkında uyarıda bulunmaktan daha fazlasını yapıyordu. Burdekin'in kitabı, faşizm analizlerini, Hitler ve onun döneminin özelliklerinin ötesine geçerek ifade etmesi açısından önem taşımaktadır. Faşizmin erkek hegemonyasının olağan gerçekliğinden, cinsiyet rolleri açısından erkek ve kadınları kutuplaştıran bir gerçeklikten nitelik olarak değil, nicelik olarak farklı olduğunu iddia eden Burdekin, davranışın “eril” ve “dişil” şekillerini hicvetmektedir. Bu açıdan Nazi ideolojisi, “erkek kültürünün” en uç noktaya ulaşmış halidir.*¹⁶⁷

Burdekin'in eseri, üç temel düşünce üzerine kuruludur: “Nazi İdeolojisi”, bu ideolojinin mottosu olarak kabul edilen “Erkeklik Kültü” ve erkekliğe tapınmanın kaçınılmaz bir sonucu olarak da “Kadının İndirgenmesi”. Distopik kurgularda metin, çoğu zaman kötü, yeni bir dünyada başlar.¹⁶⁸ Benzer şekilde, ***Swastika Geceleri*** de Hitler'in “Tanrı” olarak kabul edildiği bir Nazi toplumunda kadınların neredeyse hayvanlardan bir farkının kalmadığı bir dünyayı betimler. Kitapta, Hitler'in yaşadığı dönemin 721 yıl sonrasının dünyası anlatılır. *Yirmi Yıl Savaşları*'ndan sonra bu dünya, sadece iki imparatorluk tarafından totalitarizmle yönetilmektedir: Alman ve Japon

¹⁶⁶ Gupta, 41.

¹⁶⁷ Patai, 6.

¹⁶⁸ Tom Moylan, *Scraps of the Untainted Sky: Science Fiction, Utopia, Dystopia*, Westview Press, Colorado 2000, 148.

İmparatorlukları. Bu imparatorluklar, yıllardır barış içinde yaşamaktadırlar. Japonya; Asya, Avustralya ve Amerika'yı yönetirken, Almanya; Avrupa ve Afrika'yı yönetmektedir. Eserin adından da anlaşılacağı üzere kitapta, Japonya'dan ziyade Alman yönetimindeki dünyanın betimlemeleri yapılır. Nazi ideolojisi ile yönetilen bu toplumda Yahudiler yok edilmiş; Hristiyanlar ise öteki konumuna indirgenmiştir. Onlara dokunmak bile tiksindirici bir durumdur. Bu toplumda değerli olan tek şey kutsal Alman ırkıdır. Alman kadınları da kutsal soyun devamını sağlayan damızlık hayvanlardan başka bir şey değildir. Kadına duyulan nefret, Nazi ideolojisinin gereklerinden biri haline gelmiştir.

Tanrı olarak kabul edilen Hitler de inanışa göre, bir kadından doğmamıştır. O, babası gök gürültüsü tanrısının kafasından infilak etmiştir. Patai'ye göre, “böylece O, kadınlarla girilen pis ilişkilerle lekelenmemiştir”.¹⁶⁹ Nazi gerçekliğini kabul ettirmek amacıyla geçmişe ait bütün kitaplar ve kayıtlar yok edilmiştir. Feodal bir toplum tarafından yönetilen bu dünyada Alman Şövalyeleri ve Alman mitolojisi öğretmenleri yerel otorite durumundadır. “Kadınların hayvanlar gibi bilgisizlik ve kayıtsızlık durumuna sürüklendiği ‘Kadının İndirgenmesi’ süreci yaşanmış, ... İndirgenme, erkeklerin yüceltilmesiyle tamamlanmıştır.”¹⁷⁰ Kadınların başları tıraşlanmış haldedir, kapatıldıkları kafeslerde bile sadece üreme ve besi fonksiyonlarından dolayı yaşama hakları vardır. Doğurdukları erkek çocukları on sekizinci aydan sonra kendilerinden alınır ve babaları tarafından büyütülür. Tecavüz bir suç değildir. Alman erkekleri istedikleri zaman herhangi bir Alman kadınına sahip olabilirler ve kadınların da onları reddetmeleri mümkün değildir. Patai tecavüz konusunda şu açıklamayı yapar:

Geleneksel, cinsiyet temelinde kutuplaşmış bir toplumda kadınlar reddetme haklarıyla erkek üstünlüğüne meydan okurlar. Dişinin seks partnerini seçmesi, pek çok hayvan türünde “doğaldır”, fakat bu durum insan erkeğinin kibrine karşı sürekli bir hakaret haline gelir. Erkekler kadınları bu haktan mahrum ederek onları kendi isteklerine göre kullanabilecekleri birer nesneye dönüştürürler. Erkeklik kültü göz önüne alındığında, erkekler elbette kadınların bu reddetme hakkını uygulamaya devam etmesine izin veremezler. Tecavüzün rutin bir uygulama olarak kurumsallaşması, kadına öneminin ve otonomisinin yok sayıldığını sürekli hatırlatır.”¹⁷¹

¹⁶⁹ Patai, 6.

¹⁷⁰ Patai, 6-7.

¹⁷¹ Patai, 8.

Kadına karşı duyulan bu denli nefret hatta tikslenme, erkekler arasında homoseksüel ilişkilerin doğmasına sebep olmuştur. Eser, Hitler taraftarlarının her yıl Kutsal Hitler şapelinde düzenledikleri Kanın Hızlı Akışı töreniyle ve bu törende Nazilerin hep bir ağızdan söyledikleri şu sözlerle başlar:

*İnsanların bu ölümlü bedenlerinin içinde ilerlediği maddi dünyayı yaratan, Şimşekleri çaktıran Tanrı'ya ve bütün kahramanlarının yaşadığı Cenneti'ne ve Onun Oğlu Kutsal Adolf Hitler'e, Tek Adam'a inanıyorum. Bir babadan olmayıp, bir anadan doğmayıp infilak edene! Babasının yolundan giden, Kusursuz olan, biz ölümlülerin ve ana rahmine düşerken kirlenip günahkâr doğanların daima tapınmak ve dua etmek zorunda olduğumuz Bozulmamış Erkek Çocuk. Heil Hitler...*¹⁷²

Bu ayin sırasında Hermann isimli sadık bir Nazi, kilise korosunda şarkı söyleyen altın saçlı, tatlı bir oğlana ilgi duyar. Hermann için kadınlar, nefret edilecek varlıklardır. Ona ve diğer Nazilere göre, sevilecek, hayran olunacak, beğenilecek varlıklar sadece Alman erkekleridir. Hermann dikkatle koro şarkıcısını izlerken bir yandan da Alman Şövalye kanunları okunur. Bu kanunlarda da kadının aşağılık statüsü açıkça belirtilir:

*Kurtçuktan üstün olan bir kadın gibi,
Üstündür erkek de kadından.
Kurtçuktan üstün olan bir kadın gibi,
Üstündür kurtçuk da Hristiyan'dan
Ve yoldaşlarım, yeryüzünde
Kıml kıml kaynayan en alçak şey,
En kötü, en pis şey
Hristiyan bir kadındır.
Ona dokunmak bir Alman erkeği için
En büyük lekedir.
Onunla konuşmak sadece utanç kaynağıdır...*¹⁷³

Sobia Zaman, feminist distopyalarda kadınların hayvan statüsüne indirgenmesinin erkeklerin kadınları kişiliksizleştirme yönündeki eğilimlerini ortaya koyan temel araç olduğunu¹⁷⁴ dile getirir. Bir feminist distopya örneği olan **Swastika Geceleri**'nde de kadınların hayvan statüsüne indirgenmesi, eserin ana konusudur. Nazilerin ibadetinden sonraki kadınların ibadetinde de bu durum açıkça gözler önüne serilir. Kadınlar, şapele adeta hayvanlar gibi sokulur. Üzerlerinde güzellikten eser yoktur. Tıraşlı kafaları ve

¹⁷² Katharine Burdekin, *Swastika Geceleri*, (Çev.: Mehtap Gün Ayrıl), Encore Yayınları, İstanbul 2014, 19-20.

¹⁷³ Burdekin, 21.

¹⁷⁴ Zaman, 13.

üzerindeki üniformalarla yüzlerine bakılmayacak kadar kötü durumdadırlar. Tek yapmaları gereken şey onlardan sorumlu olan Şövalyenin sözünü dinlemeleridir. Kadınlar içinde bulundukları durumu kabullenmişlerdir ve hiçbir şekilde maruz kaldıkları kötü duruma seslerini çıkarmazlar. Jessica A. Townsend, Burdekin'in sessiz olan, ağlayan, sahipleri için erkek çocuk doğurmaktan başka bir isteği olmayan, kısacası kişiliği olmayan kadınların olduğu bir dünyayı hayal ettiğini dile getirir.¹⁷⁵ Eserde kadınlar, sesleriyle değil sessizlikleriyle temsil edilirler. İbadet zamanında Burdekin'in isimsiz anlatıcısı, Alman erkeklerin gözünden kadınların ve onların ibadetlerinin nasıl olduğunu şu şekilde anlatır:

*Kadınlar üç ayda bir sığır sürüsü gibi güdülerek kiliseye getirilirlerdi. Küçük kız çocukları, hamile kadınlar, yaşlı kocakarılar, yürüyüp ayakta durabilen bütün dişi yaratıklar gelirdi. Sadece bebeklere bakmak için birkaç kişi Kadınlar Bölgesi'nde kalırdı. Kadınlar kilisede Göring ve Goebbels kollarından öteye geçemezlerdi, hatta daha az kutsal olan bu şapellere girmeleri bile yasaktı. Swastika'nın bir bölümüne tıkişp kalmak zorundaydılar ve oturmalarına izin verilmezdi. Şu anda bile iki Nazi, erkeklerin oturduğu sandalyeleri kaldırıyordu. Kadınların sağırları kutsal yerlere yakışmayacak kadar pisti, o küçük ayaklarından çok daha pis. Onlar öyle ayakta dururken Şövalye onları aşağılıyor; erkeklere körü körüne boyun eğmelerini ve itaat etmelerini salık veriyor; Tanrı Hitler'in, erkeklerin oğullarını beslemelerine ve Erkekliğin Kutsal Gizemi ile temas kurmalarına izin verdiğini hatırlatıyor; erkek Dokunulmazlarla, Hristiyan erkeklerle herhangi bir alışverişte bulunduklarında en korkunç şekilde cezalandırılacaklarını söyleyerek tehdit ediyor; sözle ya da gözyaşıyla veya Erkek çocuğun alınması cezasıyla karşılaşacaklarını bildiriyordu.*¹⁷⁶

Kadınların ibadeti sırasında, onlardan sorumlu olan ve kadınların ibadet sırasındaki haykırışlarından, ağlamalarından etkilenen Şövalye'nin aklına birden Hitler'e atfedilen şu söz gelir: “Almanlar, kalplerinizi taşlaştırmın. Kalplerinizi her şeye karşı, fakat en çok da kadınların gözyaşlarına karşı taşlaştırmın. Bir kadının ruhu yoktur ve bu yüzden de acı çekemez. Onun gözyaşları sahtedir, aldatmacadır”.¹⁷⁷ Zalimliğin şiddetli şekilde uygulandığı böyle bir dünyada kadın olmaktan bile bahsedilemez.

¹⁷⁵ Jessica A. Townsend, *How to Save the Future: Anxiety and Social Criticism in Feminist Dystopia*, (Master's Thesis), The University of Wyoming, Wyoming, 2008,14. Erişim: 13 Aralık 2015, <https://search.proquest.com/openview/18f8aabfb793e00ff09ae3bbb2908b9/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>,

¹⁷⁶ Burdekin, 23.

¹⁷⁷ Burdekin, 25.

Burdekin, eserinde yirminci yüzyıl Nazi Almanyası'nda kadınlara yapılan alçaltıcı muamelenin en uç noktasını okuyucularına aktarır. Bu eser, kadınlara açıkça yapılan bir uyarı niteliğindedir. Üstün ırkın devam etmesi için kadınlar üzerinde oynanan oyunlar ve bu oyunlara sessiz kalındığında olacaklar, Burdekin'in eseriyle gün yüzüne çıkar. Yazar, Nazi hegemonyasının kadınlar üzerindeki baskısını şiddetle eleştirir.

Kadınlar, Almanlar tarafından dayatılan bu ideoloji ile birlikte kendi benliklerini kaybederler. Burdekin, eserinde kadınların bu kimliksiz durumuna da dikkat çeker. **Swastika Geceleri**, kadınların itibarını yükseltmeyecek kadar düşük bir statüde oldukları bir geleceği tasvir eder.¹⁷⁸ Onların isimleri bile yoktur. Metinde sadece üç kadının isminden bahsedilir: “*üç satır konuşan yaşlı Marta, on yedi satır konuşan Alfred'in “kadını” Ethel ve Alfred'in ağlayan bebeği Edith*”.¹⁷⁹ Bunların dışında herhangi bir isme ya da kadın karaktere rastlanmaz. Kadınlar birey olma hakkını çoktan kaybetmişlerdir. Nazi erkekleri, onlardan tiksindiklerine rağmen ırkın devamlılığı için onlarla birlikte olmak zorundadırlar. Otuz yaşına geldiği halde çocuğu olmayan Nazi erkeği cezalandırılır. Nazi dünyasında koyulan kurallar da Nazilerin kendileri gibi acımasızdır. Erkek nüfus ile kadın nüfus oranında dengesizlikler olması, kadın nüfusun azalmaya başlaması, kadınlardan gizlenir. Her ne kadar kabullenmek istenmese de kadın nüfusunun azalması demek, Aryan ırkının sonu demektir: “*Kadınlar üremezlerse Hitlerkent varlığına nasıl devam edebilirdi?*”¹⁸⁰ Bu da Nazilerde korku yaratır; fakat bunu kadınlar bilmemelidir. Bu durumu öğrenirlerse, aslında kendilerinin değerli olduğunu öğrenecekler ve onlarla başa çıkmak artık zor olacaktır. Kadınların biraz olsun kendilerini değerli hissetmelerine izin vermeyen Naziler, onları her fırsatta aşağılamaktan geri kalmazlar. İbadet zamanında Şövalye'nin kadınlara söylediği şeyler, kadınların nasıl bir cehennemde yaşadıklarının ve çaresiz durumda olduklarının göstergesidir:

Sizin, “Şu adamı, bu adamı seçeceğim”, gibi bir şey söylemeniz söz konusu olamaz ya da “Hazır değilim”, ya da “Yakışık almaz”, gibi şeyler de söyleyemezsiniz. Ya da bir erkeğin iradesine karşı kadınısı bir heves

¹⁷⁸ Carlo Pagetti, “In the Year of Our Lord Hitler 720: Katharine Burdekin's “Swastika Night”, *Science Fiction Studies*, 17(3), 1990, 361. Erişim: 11 Aralık 2015, <http://www.jstor.org/stable/4240012>

¹⁷⁹ Deborah Wills, *Representing Resistance: Feminist Dystopia and The Revolting Body*, (Dissertation), University of Alberta, Edmonton, 1994, 114. Erişim: 13 Aralık 2015, https://era.library.ualberta.ca/files/pr76f5133#.WaB4enp_ox8,

¹⁸⁰ Burdekin, 26.

*besleyemezsiniz. Eğer isterse, “Ben bıkana kadar bu kadın benimdir”, demek, erkeğin hakkıdır. O bir erkektir, herhangi bir konuda bir erkeğe (Hristiyanların haricinde) karşı çıkmak dine küfretmektir ve büyük ahlaksızlıktır.*¹⁸¹

Burdekin, erkek gücünün karşısında kadının güçsüzlüğünü ortaya koymaktadır. Kadın, erkeğin istekleri karşısında aciz durumdadır fakat bunun farkında değildir. Dikkat çeken diğer bir nokta ise, kadınların içinde bulundukları bu aciz durumu değiştirmek için herhangi bir girişimde bulunmamaları, erkek egemen toplum tarafından kendilerine dayatılan her şeyi olduğu gibi kabul etmeleridir. Patai’ye göre, Burdekin’in dünyasında kadınlar, erkeklerin onlardan daha iyi olduğuna inanmışlar, bu nedenle de erkekler tarafından onlara dayatılan şablonları kabullenmişlerdir.¹⁸² Eril toplumun onlara dayattığı doktrinlerle değersiz olduklarına inandırılan kadınlar için en ufak bir umut yoktur. İsyan etmek ya da devrim yapmak yerine ibadet zamanlarında ağlamaktan başka bir şey yapamazlar.

Erkeklerin ibadetinden sonra kiliseden çıkan Hermann, beğendiği koro şarkıcısını ararken, askerlik eğitimini aldığı sırada İngiltere’de tanıştığı, arkadaş olduğu ve Julie Millward’a göre, “*gerçek erkeğin tek örneği*”¹⁸³ olan Alfred isimli İngiliz teknisyenini görür. Alfred, Almanya’ya hac görevini yerine getirmek adına kutsal yerleri ziyaret için gelir. O, Nazi erkeklerinden çok farklıdır; her şeyi sorgulayan, geçmişini araştırmaya çalışan ve okuyan bir insandır. İngiliz Alfred ile birlikte, eserde bir İngiliz-Alman karşılaştırması dikkat çeker. Alfred entelektüelliği simgelerken; Hermann ya da tüm Almanlar okumadan, sorgulamadan Hitler’e ve onun öğretilerine inandıkları için cehaleti ve biat kültürünü temsil ederler.

Ayrıca Deborah Wills, Alfred’in büyük İngiliz lider Alfred ile ilişkilendirildiğini¹⁸⁴ ifade eder. ‘Muhteşem’ (*Alfred the Great*) unvanının da sahibi olan bu İngiliz lider, İngiltere’nin sahip olduğu kralların en büyüğü ve en soylusu olarak kabul edilir.¹⁸⁵ 849 yılında doğan Alfred, 871 yılında Wessex kralı olarak tahta geçer. Her fırsatta İngiltere’yi işgal etmeye çalışan Danimarkalı Vikingleri bozguna uğrattır ve

¹⁸¹ Burdekin, 28.

¹⁸² Patai, 11.

¹⁸³ Julie Millward, *Dystopian Wor(l)ds: Language Within and Beyond Experience*, (Dissertation), The University of Sheffield, Sheffield, 2006, 150. Erişim: 10 Ocak 2016, <http://etheses.whiterose.ac.uk/3637/>

¹⁸⁴ Wills, 131.

¹⁸⁵ F. N. Lee, “King Alfred the Great and Our Common Law”, *Queensland Presbyterian Theological Seminary*, Brisbane 2000, 1. Erişim: 15 Haziran 2016, <http://www.dr-fnlee.org/>

ülkeyi büyük bir dertten kurtarır. **Swastika Geceleri**'nin Alfred'i de Nazi hegemonyası altında ezilen İngilizlerin ve diğer toplulukların özellikle de kadınların geleceğine yönelik bir umut simgesine dönüşecektir. Kral Alfred'in diğer bir özelliği ise eğitime verdiği önemdir. Tahtta olduğu dönemde, Britanya ve Avrupa kıtasından âlimleri sarayına davet etmiş, Latince metinleri İngilizce'ye çevirmiştir. Çevirdiği kitaplar ise çoğunlukla nasıl iyi bir Hristiyan olunacağı ve ilim ve erdem kazanmaya nasıl öncülük edileceği üzerinedir.¹⁸⁶ Eserin kahramanı olan Alfred de sorgulamaya, öğrenmeye ve okumaya düşkünlüğüyle Kral Alfred'e benzer fakat Nazi Almanya'sında okuma bilmeye gerek de yoktur. Çünkü imparatorlukta var olan kitaplar, Hitler İncili ve birkaç teknik kitaptan ibarettir. Tüm kitaplar yok edilmiştir ve haberler de radyodan verilir. Hermann, hayran olduğu Alfred'i gördüğüne çok memnun olur. Fakat Alfred'in bir İngiliz olması, bu hayranlığını dışa vurmasının önündeki en büyük engeldir:

*Ona bir şövalyeymiş gibi baktım. Öyle bakıyorum. Elimde değil. Oysa kendimi kontrol etmem gerekirdi. Çünkü o Nazi bile değil; o sadece bir İngiliz. Yani erkek kadından nasıl üstünse ben de ondan daha üstünüm. ... O Kutsal Kan'dan olmalıdır. Almanların ya da Şövalyelerin kanından. Hitler tarafından kutsanan orijinal üç bin Alman Şövalyesi'nin soyundan gelen bütün Şövalyeler doğuştan üstün olmasaydı, Şövalyelerle aynı düzeyde, orada burada yetişmiş Naziler arasında istisnalar olabilseydi Şövalye'nin ne üstünlüğü kalırdı? Ve o üstün olmak zorundaydı, hepsi üstün olmalıydı yoksa toplum çökerdi.*¹⁸⁷

İşte bu kutsal kan soyu, Hermann'ı durdurur. Alfred ile beraber ormana dinlenmeye giderler. Ormanda, duyduğu çığlıkların geldiği yere koşan Hermann, beğendiği koro şarkıcısının küçük, Hristiyan bir kıza tecavüz etmeye çalıştığını görür ve buna çok sinirlenir. Aslında sinirlenmesinin nedeni koro şarkıcısının kıza tecavüz etmesi değil, kendi yerine o Hristiyan kıza tercih etmiş olmasıdır. “*Kendisini Hristiyanlarla kirletsin diye yetiştirilmedi o*”¹⁸⁸ düşüncesiyle çocuğu ölesiye döver. Alfred, çocuğu son anda kurtarır fakat artık çocuk için çok geçtir. Hermann'ın bu olay nedeniyle yargılanma sürecinde Alfred davaya bakan Şövalye Friedrich Von Hess ile tanışır. Bu tanışma Alfred için bir dönüm noktasıdır çünkü Alfred'in içinde yer aldığı adaletsiz düzenle ilgili merak ettiği tüm soruların cevabı Von Hess'dedir. Von Hess,

¹⁸⁶ Skoletorget.no. Erişim: 16 Eylül 2016, <http://www.skoletorget.no/abb/eng/vikings/pdf/alfabout.pdf>

¹⁸⁷ Burdekin, 37.

¹⁸⁸ Burdekin, 55.

Alfred'le tanıştıktan sonra onunla bir uçak yolculuğuna çıkmak ister. Alfred, bir uçak teknisyeni olmasına rağmen hayatı boyunca hiç uçak kullanmamıştır. Von Hess, ona bu fırsatı verir. Böyle bir girişimde bulunması Von Hess'in uçak deneyimi ile Alfred'in ne kadar cesur olabileceğini ölçmeye çalışması olabilir. İkisi beraber Hertz isimli iki kişilik uçağa binerler; Alfred uçak kullanma deneyimi olmamasına rağmen cesaretle uçağı kaldırır, havada dolaştırır ve tekrar indirir. Bu deneyimden sonra Alfred'in cesareti hakkında kuşkusu kalmayan Von Hess, Alfred'e ve Hermann'a nesiller boyu saklı tutulan aile sırrını söylemeye karar verir. Bu sır, ilk Von Hess'ten son Von Hess'e kadar sorunsuzca aktarılmıştır. Son Von Hess'in bir uçak kazasında üç oğlunu birden kaybetmesi, aile sırrının geleceğini tehlikeye atmıştır. Von Hess'in Alfred'i seçmesinin bir nedeni de budur.

Özenle gizli tutulan bu aile sırrı, Von Hess'in çekmecesinden çıkardığı eski bir kitaptır. Bu kitap, Hitler zamanında yaşayan ve Hitler'in yakınlarında olan ilk Von Hess tarafından gizlice el yazısı ile yazılmış, o zamanın gerçeklerinin tüm çıplaklığıyla anlatıldığı ve Von Hess'in vasiyeti üzerine nesillerden nesillere aktarılan ve özenle korunması gereken bir kitaptır. Söz konusu kitap mevcut Nazi Almanyası'nda var olan tek kitap olma özelliğini de taşır. Daha sonra Von Hess kitabın içinden bir de resim çıkarır ve bu resim Hermann'ın dünyasını karartırken, Nazi ideolojisinin doğasını sürekli sorgulayan Alfred'in rahatlamasına neden olur. Resimde, Nazilerin tanrı olarak kabul ettiği, her yerde heykelleri, resimleri olan Adolf Hitler'in gerçek hali bulunmaktadır. Von Hess, resmi gösterirken şu açıklamayı yapar:

Bu orijinal baskı değil, elbette. Defalarca kopyası yapıldı, levhası da temiz bir baskı almak için yenilendi. Fakat sizi temin ederim ki, Efendimiz Hitler'in sağlığında çekilmiş bir fotoğrafıdır bu. İkiniz de sayısız Hitler resmi ve heykeli gördünüz; en yakın arkadaşınız kadar iyi biliyorsunuz yüzünü, fiziksel özelliklerini. Çok uzun bir boy; uzun, gür, altın saçlar; göğsüne yayılan erkeksi, altın sakallar; okyanus mavisi gözler, asil, sert kaşlar... Fakat işte bu o.¹⁸⁹

Resmi gören Hermann yaşadığı hayal kırıklığıyla ne yapacağını şaşırır. Onun tanrı olarak kabul ettiği efendisi aslında kısa boylu, kısa saçlı, koyu renk gözlü, şişman, göbekli biridir. Bu resimle birlikte Hermann'ın zihninde de Nazi ideolojisinin temelleri sarsılmaya başlar. Gerçekler tek tek Von Hess tarafından anlatılmaya başlanır ve her

¹⁸⁹ Burdekin, 89.

gerçekle birlikte Hermann bir kez daha yıkılır. Naziler, yedi yüz yıldır koca bir yalanla yaşamışlardır. Gerçek Hitler'i gördükten sonra büyük bir şaşkınlık içinde olan Alfred ve Hermann'ın yaşadığı ikinci şok ise resimde Hitler'in yanında yer alan kişi yüzündendir. Hermann'ın gözünden bu kişinin tasviri şu şekilde yapılır:

*Tanrı'nın lütfunun ışığında güneşlenen oğlan ise ona değil, dosdoğru kameraya bakıyordu. Yetişkin olmamasına rağmen kutsal Alman fiziğinin özelliklerini, Efendi Hitler'den ve arkada duran iki kişiden daha fazla taşıyordu. Kalın, uzun örgüleri o kadar açık renkti ki, omuzlarından göğsüne kadar sapsarı görünüyordu. On dört yaşında, İlk Kan Soyu Birliği'ne katılan bir Şövalye gibi giyinmişti; asırlar önce ölmüş olan bu oğlanın soluk renkli cübbesi, dizlerinin biraz altına kadar iniyordu. Kendini kasmadan, zarifçe ve dimdik duruyordu. Dışarı fırlamış gözlerle bakakalan Hermann bu oğlanı, küçük yaşta olmasına rağmen ufak tefek, esmer, yumuşak görünüşlü Hitler'den daha asil, daha Alman, daha erkeksi görüyordu.*¹⁹⁰

Resimde böyle güzel görünen, hatta Hermann tarafından Hitler'den bile daha Alman görünen bu kişi, aslında bir Alman kızıdır. Von Hess'ten bu ikinci yıkıcı gerçeği de öğrenen Alfred ve Hermann, ne diyeceklerini şaşırırlar. Hermann, bu gerçekleri daha fazla kaldıramaz fakat Alfred merakla Von Hess'in anlatacaklarını dinlemeye devam eder. İşte bu andan itibaren gerçekler ortaya çıkmaya başlar. Bundan sonra dikkat edilmesi gereken şey Alman kadınlarının nasıl böylesine acınası hale geldikleri olmalıdır. Bu resim, Nazi Almanyası'nda kadınları indirgeme sürecinin başarıya ulaştığının bir göstergesidir. Hitler zamanının başlarında güçlü olan, söz hakkı olan kadınlar, şimdi hayvandan farksız yaratıklar haline dönüşmüşlerdir. Burdekin, bu resimle birlikte kadınlara uyarıda bulunur: “Kadın olun, kadın kalın, kadınlığınıza dönün.”¹⁹¹ Kadınlar, kadın kalmak ve yaşam haklarından yoksun olmamak için faşist düzene izin vermemelidir. Böyle bir düzene ses çıkarmadıkları takdirde totalitarizmin baskısı altında ilk ezilenler kendileri olacaktır. Alfred, özellikle kadınlara yapılanlara bir anlam veremez ve Von Hess'e kadınların kendilerini neden bu kadar alçalttığını sorduğunda aldığı cevap, kadınların akıllarından çıkarmamaları gereken bir uyarıdır:

Kadının İndirgenmesi'ni kabul ettiler. Alman erkekleri tarafından düşünülmüş, kasıtlı bir şeydi bu. Kadınlar daima erkeklerin

¹⁹⁰ Burdekin, 90.

¹⁹¹ Beauvoir, 14.

*istedikleri gibi olacaklardı: iradesi olmayan, karakteri ve ruhu olmayan, sadece erkeklerin yansıması olan canlılar. Bu yüzden, oldukları ya da olabilecekleri şey onların suçu ya da erdemi değildi. Erkekler onların güzel olmalarını isterlerse güzel olacaklardı. Erkekler onların irade ve karakter sahibi gibi görünmelerini isterlerse, böyle bir görünüm sergileyeceklerdi fakat bu sadece rol icabı olacaktı. Erkekler onların özgür ve bağımsız, hatta erkeksi görünmelerini isterlerse bunların taklidini yapacaklardı.*¹⁹²

Burdekin tarafından okuyucuya sunulan dünya söz konusu olduğunda, kadınlar yaşadıkları dönemde var olan adaletsiz düzene göz yumarlarsa, kâbusun gerçeğe dönüşmesi hiç de zor değildir. “Bir özne, ancak başka öznelerle karşı çıkarak ortaya koyar kendini: temel varlık olarak kendini olumlamak, öteki varlığıysa temel olmayan varlık, nesne durumuna sokmak ister.”¹⁹³ Nazi toplumundaki kadınların nesne haline dönüşme sebebi, özneye yani erkeğe karşı çıkmamasıdır. Özne olan erkek, kadını nesne durumuna sokma isteğini gerçekleştirmiştir. Yirminci yüzyılda Hitler’in kadınlar üzerinde gerçekleştirdiği uygulamalar Burdekin tarafından betimlenen dünyanın habercisi niteliğindedir. Damızlık kampları, kadınların eve kapatılması, iş hayatından uzaklaştırılması, soyun devamı için anneliğin özendirilmesi gibi uygulamalar kadınların sosyal hayatta da iş hayatında da geri planda kalmasına neden olacak olaylardır. Kadın, “döl yatağından başka bir şey değildir”¹⁹⁴ düşüncesinin aksine o, çocuk doğuran ya da üreten bir varlıktan daha fazlasıdır ve bunun bilincinde olmalıdır. Öz yaşamı hakkında sadece kadının kendisi karar verebilmelidir. Hitler tarafından Nazi Almanyası’nda ortaya konan bu yaptırımlar, kadınlığı hiçe saymanın göstergesidir. Von Hess, Alfred’e kadınların itaatkâr olma durumlarını anlatırken, erkeklerin yaptıklarının bir başarı değil aksine bir trajedi olduğunu vurgular. Alfred kadınların erkeklere itaat etmesinin doğru ve doğal olduğu yönündeki Nazi söylemini anlayamaz; Von Hess bu konuyla ilgili şöyle bir yorumda bulunur:

Erkekler hatasız olsaydı, bu olabilirdi; şayet kadınların, ırkın sağlık ve mutluluğuna fayda getirecek şeyler yapmalarına ön ayak olsalardı. Fakat liderlik ederken bir hata yaptılar. Küçük münferit hatalar çok önemli değildir, fakat bütün dünyayı ilgilendiren, Japonların kölevleri bir taklitçilikle bizden kopyaladıkları bir hata, dehşet verici ve korkunç bir

¹⁹² Burdekin, 93.

¹⁹³ Beauvoir, 18.

¹⁹⁴ Beauvoir, 13.

*trajedidir: Almanlar kadınları, kendi iradeleriyle var olamayacak hale getirdiler ve insan ırkının yeryüzünden silinmesine sebepler oldular.*¹⁹⁵

Tanrı tarafından çocuk doğurma özelliği bahşedilen kadın, Burdekin tarafından resmedilen dünyada hem nitelik hem de nicelik olarak yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Nazilerin indirgeme politikası, Von Hess'e göre başarıya değil başarısızlığa uğramıştır, çünkü kadının olmadığı yerde yeni yaşamlardan bahsedilemez. Bir toplumun ilerlemesi ve gelişebilmesi için kadınlara ihtiyacı vardır ve bu gerçek, eserde yalnızca Von Hess tarafından dile getirilir. Naziler, kadını damızlık konumuna indirgeyerek kendi ırklarının yok olma sürecini başlatmışlardır. Nazilerin kadınları neden bu duruma getirdiklerini soran Alfred'e, Von Hess'in cevabı şu şekilde olur:

*Bir sebepleri vardı. Bir oğlanın güzelliğine sahip olan o kızın seçme ve reddetme hakkı da vardı. Siz erkekler onu görerek ve ona sahip olarak var olursunuz. Fakat o kızın buna ihtiyacı yoktur. Çocuk yaştakiler gibi size karşı çıkabileceklerini kast etmiyorum, fakat erkeklerin koyduğu yasalar onu korur. Erkeklik onurunu ayaklar altına alarak yalvarsa bile, o kız erkeği geri çevirebilir. Hayatı boyunca bütün erkekleri reddedebilir. Pek olası değil, fakat Führer'i bile reddedebilir. Bir erkeği ya da bütün erkekleri geri çevirme hakkına sahiptir. Bu hakka saygı duymayan erkek ise suç işlemiş sayılır.*¹⁹⁶

İşte erkeklik kültürünün zirvede olduğu Nazi Almanyası, kadının kendini bu denli önemli hissetmesine izin vermemek adına kadını değersiz hale getirir. Kadın, Nazi erkeğinden aşağıdadır; öyle kalmalıdır ve onun kutsal kandan bir Nazi erkeğini reddetme gibi hakkı olmamalıdır. Nitekim de öyle olmuştur. Bu toplumda, “*erkek Özne’dir, Mutlak Varlık’tır; kadınsa Öteki Cins’tir.*”¹⁹⁷ Soru-cevap şeklinde ilerleyen Alfred-Von Hess diyalogunda, Von Hess her şeyi bilen otoritedir ve Alfred ile birlikte okuyucuları da bilgilendirmektedir. Böylece hem Alfred hem de okuyucular bu iki dünya arasındaki farkları, gerçeğin nasıl saptırıldığını, kadının tek bir fonksiyona indirgenme sürecinin nasıl gerçekleştiğini görür. Kadınlarla birlikte Hristiyanların da indirgendiği bu toplumda Von Hess, Hristiyanların gerçekte kimler olduğu hakkında da bilgiler verir:

¹⁹⁵ Burdekin, 93.

¹⁹⁶ Burdekin, 94.

¹⁹⁷ Beauvoir, 17.

*Aslında onlar bir ırk bile değil. Hitler öncesi döneme ait uygar bir dinin kalıntıları. Bu din bir zamanlar bütün Avrupa'da, Rusya'nın büyük bölümünde, Amerika kıtasında ve Afrika'nın bir kısmında yaygındı. Hitler de gençliğinde bir Hristiyan'dı. Bugünse Hristiyanlar, geçmişleri hakkında çok az şey biliyorlar. Ben bile onlardan fazla şey bildiğimi sanıyorum.*¹⁹⁸

Hitler'in de bir zamanlar Hristiyan olduğunu duyan Alfred, şaşkınlığını gizleyemez. Nazilerin varlığını sürdürmeleri için tarihi bu şekilde çarpıtması, faşizmin ne kadar tehlikeli bir yaşam ve yönetim şekli olduğunun göstergesidir. Orwell, faşizmi en iyi anlayan insanların ya bu yönetim şeklinin altında acı çeken ya da kendilerinde faşist damar olan insanlar olduğunu söyler.¹⁹⁹ İşte Burdekin toplumundaki Nazilerde faşist damar denilecek şey vardır. Bu yönetim şeklinde insanlar tarihlerine, birbirlerine ve benliklerine yabancılaştırılırlar. Bir grup Nazinin de insanlara yaptığı budur. Burdekin, böyle bir dünyanın tasvirini yaparken insanları totalitarizmin olası tehlikelerine karşı uyarma niyetindedir. Von Hess, kitabını emanet edeceği Alfred'i bilgilendirmeye devam eder. Sıra, Von Wied adlı öğretmen şövalyededir. Von Hess'in elindeki kitaba göre, şu anda sahip olunan bu acınası dünyanın mimarı Von Wied'dir. Onun kitabında var olan düşüncelerin toplum tarafından kabul görmesiyle birlikte insani değerlerden uzak bir toplum oluşmuştur:

*Von Wied'in kitabı Hitler'in Tanrı olduğunu, doğmayıp infilak ederek kendiliğinden oluştuğunu, kadınların insan ırkına ait olmayıp bir tür maymun olduklarını ve Hitler'den önce söylenen, yapılan, düşünülen her şeyin alt ırkların vahşiliğinden gelen en kötü suçlar olduğunu ve bu yüzden yok edilmeleri gerektiğini iddia ediyordu.*²⁰⁰

Kendi ırklarından başka her ırkın yok edilmesi önerisinde bulunan Von Wied, kadınların benliklerini kaybetmesinde de önemli bir rol oynamıştır. Von Wied'in Alman kibrine uyan fikirlerinin herkesçe kabul görmesinden sonra Almanya, Nazi ve erkeklik kültürü ışığında bir dönüşüm sürecine girmiştir. Her konuda olduğu gibi, bu dönüşümün odak noktasında da kadın vardır. Kadının güçsüzleştirilmesi, erkeğin gücüne güç katmıştır. Kadının sessizliği, erkeğin sesinin daha gür çıkmasını sağlamıştır. Kadının eve hatta kafese kapatılması, erkeğin devleti ve dünyayı yönetmesini olanaklı kılmıştır. Tüm bunlar, Von Wied'in kitabı ile birlikte hayata geçirilmiş uygulamalar zincirine

¹⁹⁸ Burdekin, 95.

¹⁹⁹ Kumar, *Modern Zamanlarda Ütopya ve Karşıütopya*, 472.

²⁰⁰ Burdekin, 104.

aittir. Von Wied, Nazi söylemini bilimsel temellere oturtmaya çalışan, yani bilimi kötülüğün hizmetine sunan kişidir. Von Hess, özellikle Von Wied'in kitabındaki kadınlar bölümü hakkında ayrıntılı ve önemli bilgiler verir:

Von Wied'in teorisi, kadınların reddetme hakkının ve aile hayatının erkekliğe bir hakaret olduğuydu; bir hayvana (kadınlar hayvandan farksızdı) insanın en hassas ve etkilere açık olduğu döneminde, yani bebekliğinde onu kontrol etme yetkisi vermek ise en büyük ahmaklıktı. Oğlan çocuklarının akılları ermeye başlar başlamaz alınması gerektiğini söylemiştir. Yani bir yaşında... Von Wied ayrıca, kadınların güzelliğinin erkekliğe bir hakaret olduğunu, erkekler üzerinde muazzam ve iğrenç bir cinsel güç oluşturduğunu ileri sürmüştür. Aslında bu güzelliğin gerçek olmadığını (kadınların iyi bir yanının olabileceğine olanak vermediğinden) fakat uzun saçlarla ve yarı açık yarı kapalı kıyafetlerle bir sahtekârlık yapıldığını da söyler. Kadınların kafalarının kazınmasını ve hiçbir şey saklamayacak, gizemli ya da zarıf bir görüntü vermeyecek şekilde giyinmelerini savunmuştur. Hepsi tek renk, kirli kahverengi (şimdiki gibi) giyinmek zorundadırlar ve on altı yaşından sonra sadece çocuklarının babalarına değil, bütün erkekler tam bir itaat göstermelidirler çünkü mütevazı sözcüsü Rupprecht von Wied aracılığıyla Hitler böyle istemektedir. Aşk değil, sadece erkek çocuk doğurmak için bir arzu duyulabilir ve bir kadının diğerine cinsel olarak tercih edilmesi, tercih edilen kadın daha güçlü ve daha sağlıklı olmadığı sürece zayıflık ve korkaklıktır. Kadınların bütün hayat düzenleri değişmeli ve dünyanın ilk uygar erkekliği olan Alman Erkekliği'ne uygun hale getirilmelidir.²⁰¹

Von Wied'in ortaya koyduğu doktrinlerle, Nazilerde hâlihazırda var olan erkeklik kültü daha da güçlendirilmiştir. Nazi erkekleri dünyada emsali görülmemiş bir kibre sahiptirler. Kendi ırklarının ve cinsiyetlerinin üstünlüğünü topluma dayatan ve bunda başarılı olan bu erkekler, kadınları insandışılaştırma sürecine sokmakta geç kalmazlar. Kadınlık, toplum tarafından saygı duyulan bir değer olmaktan çıkar. Almanların sahip olduğu bu hırsla karşın kadınların tek bir girişimde bulunmaması da değinilmesi gereken başka bir önemli durumdur. Fran Desmet da Burdekin kadınlarının sessizliğine dikkat çeker. Kadınların indirgenmiş statülerinden kurtulmak için çaba göstermemeleri şaşırtıcıdır. Sosyal kimlik bakımından erkeklerin kendileri hakkındaki görüşlerini benimsemişler ve erkeklerin onları sadece cinsel ihtiyaçlarını karşılamak için

²⁰¹ Burdekin, 106-107.

‘yarattığına’ inanmışlardır.²⁰² Burdekin, kadınlarda var olan bu eylemsizlik durumunun yol açtığı vahim sonuçları, kendi yarattığı dünyada kaçınılmaz bir son olarak görür. Alfred, bu indirgeme sürecinde kadınların ne yaptığı sorusunu sorduğunda, şu korkunç cevabı alır:

Her zaman yaptıkları şeyi. Erkeklerin, onların hayvan, çirkin ve tamamen itaatkâr olmalarını ve bir yaşına geldiğinde oğullarından ayrılmalarını istediklerine ikna olunca, sınırsız bir bilinçli coşkuyla yeni bir düzen yarattılar. Derileri yüzülene kadar kafalarını kazıdılar, genç bir Şövalye’nin tören cübbesini giyerken duyduğu neşeyle o çirkin üniformalarını giydiler, sağlık sebebiyle yasaklanana kadar ön dişlerini çektiler, yetişkin oğullarını savaşa gönderdikleri için alışkın oldukları bir kahramanlıkla erkek bebeklerinden ayrıldılar. ... O zavallı dişi ahmaklar, erkeklerin onlara dayattığı şeyleri neşeyle ve canı gönülden yaparlarsa, erkeklerin bir şekilde mantıklı davranmaya başlayıp onları sevmeye devam edeceklerini sandılar. ... Erkekler arasında yayılan nefretin farkında olan o zamanki kadınlar, güzelliklerinden ve seçme ve reddetme haklarından feragat ederek, hayvanlık statüsünü kabul ederek, hararetle onları yatıştırıp memnun etmeyi umuyorlardı.²⁰³

İşte Burdekin’in yarattığı dünyanın oluşum sürecinin can alıcı noktası burasıdır. Kadınlar, kitapta okuyucuya aktarılan bu benlik yitimi noktasına, kendi istekleriyle gelmişlerdir. Erkekleri memnun etmek adına kendi benliğinden vazgeçen bu kadınlar, adeta kendi sonlarını hazırlamıştır. Kendi cinsini her şeyden üstte tutan Alman erkekleri, bu kabullenme sürecini fırsat bilmiş ve bir daha kadınlara birey olmak hakkını vermemiştir. Kadın, “sadece erkeğin ‘kutsal tohumunu’ içine alıp saklayan onu büyüten ve zamanı geldiğinde düzene teslim edilecek olan bir taşıyıcı, erkeğe ait olan bir bedendir.”²⁰⁴ Bu durumdan kurtulmak için toplumda ona duyulan nefrete karşın yokluğunu değil, varlığını kabul ettirme amacına yönelik girişimlerde bulunmalıdır. Körü körüne inandığı şeylerin aslında doğru olmadığını acı bir şekilde öğrenen Hermann, artık Almanya’da yaşamak istemediğini, Alfred’le birlikte İngiltere’ye gitmek istediğini ve hatta bunun için kalıcı sürgün edilmeyi bile göze aldığını ifade eder. Kalıcı sürgün,

²⁰² Fran Desmet, *Female Perspectives In The Dystopian Novel*, (Master’s Thesis), Ghent University Faculty of Arts and Philosophy, Belgium 2010, 34. Erişim: 30 Mayıs 2015, http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/457/858/RUG01-001457858_2011_0001_AC.pdf

²⁰³ Burdekin, 107.

²⁰⁴ Temizarabacı Yıldırım, 152.

*ölümünden bile daha kötü olan korkunç bir cezaydı. Pek az Nazi, seçenek sunulduğunda Sürgün olmayı tercih ederdi. Führer'e, dine ya da Almanya'ya karşı ayaklanma suçuna verilen bir cezaydı bu. Tek bir Şövalye tarafından verilemeyen bir ceza. Şövalyeler Mahkemesi'nde alınan kararlar verilebilirdi ancak. Suçlunun Alman statüsünü tamamen kaybedeceği, Kan Soyu'nun lekeli ve değersiz olduğunun kanıtlandığı, Kutsal Topraklardan kalıcı olarak kovulduğu ve bu yüzden aşağı seviyede ve fethedilmiş bir ırk gibi davranılacağı anlamına geliyordu.*²⁰⁵

Hermann, inançlarını alt üst eden bu topraklardan ayrılmak adına böyle ağır bir yük altına girmeyi kabul eder; Von Hess de Hermann'ın koro şarkıcısı ile ilgili olan davasının onun aleyhine sonuçlanmasını sağlayarak sürgün edilmesini kabul ettirir. Hermann artık Almanlara göre en alt seviyede bir insandır fakat Alfred'e emanet edilecek olan bu kitabı ne pahasına olursa olsun koruma sözü verir. Bu sırada Von Hess ve Alfred arasındaki bilgi alışverişi devam eder. Von Hess, kitapta olan bilgileri elinden geldiğince Alfred'e aktarmak ister. Artık kadınların önceki ve şimdiki hayatları hakkında bilgi sahibi olan Alfred şu fikri dile getirir: “*Kadınların daima onlara dayatılmış bir model üzerinden yaşamalarının bir açıklaması var, çünkü hiç de kadın değiller ve hiçbir zaman da olmadılar. Kendileri değiller. Her şeyden üstün olduğunu bilmeyen hiçbir şey kendi olamaz*”.²⁰⁶ Bu ifade erkeği kadından daha aşağı gören günümüzün bazı uç feminist iddialarını akla getirir. Alfred, gerek Hitler Almanyası'nda gerekse Hitler sonrası Almanya'da kadınlara gerekli önemin verilmediğini savunur. Fakat Hitler döneminden kalma resim Alfred'in fikrini geçersiz kılar. Hitler döneminde gerçekten kadın olan kadınlar, erkekleri mutlu etmek adına kendi öz yaşamlarını hiçe saydıkları için bu haldedirler. Oysa kadınlar, kendilerine erkekler tarafından dayatılan yaşam modeline razı olmamalıdır. Bu nedenle, her kadın başkalarının kuralları ve baskısı altında yaşamaktan ziyade kendi kurallarını koymalı ve benliğinden taviz vermemelidir. *Mülksüzler* romanı ile okuyucusuna benzer bağlamlarda mesajlar veren Ursula K. Le Guin'e bu bağlamda kulak vermek gerekir: “*Vermediğiniz şeyi alamazsınız, kendiniz vermeniz gerekir. Devrimi satın alamazsınız. Devrim'i yapamazsınız. Devrim olabilirsiniz ancak. Devrim ya ruhunuzdadır, ya da hiçbir yerde değildir*.”²⁰⁷ Le Guin'in bahsettiği o devrim ruhunun swastikanın baskısı altında ezilen

²⁰⁵ Burdekin, 129.

²⁰⁶ Burdekin, 134.

²⁰⁷ Ursula K. Le Guin, *Mülksüzler*, Metis Yayınları, İstanbul 2014, 256.

bu kadınlarda olmaması, kadınların eylemsiz kalmasına ve var olan aşağılayıcı düzeni kabul etmelerine sebep olur. Sürekli kadınlardan yana fikirler beyan eden Alfred, kadınlara dayatılan bu insandışılık durumunun ancak onların kendilerini erkeklerden ve diğer bütün yaşam formlarından üstün görmeleri sağlanarak telafi edilebileceğini söyler. Kadınlar, ancak kendilerini değerli hissettiklerinde var olan kimliksiz durumlarından kurtulabilirler. Beauvoir, “*kendimi tanımlamak istiyorsam, ilkin: ‘Ben bir kadının’ demem gerekiyor...*”²⁰⁸ der. Burdekin kadınlarının bu kimliksiz durumdan kurtulmak için öncelikle kadın olduklarını dile getirmesi gerekmektedir. Kadının kadın gibi davranmadığı bir toplumda medeniyetten söz etmek sakıncalı bir girişimdir. Yalnızca kadını bir değer olarak gören toplumlar gelişirler ve yenilenirler. Nitekim Alfred kadınların kendileri olmalarını sağlamak için şu çözüm önerisini getirir:

*Mümkün olabilecek en yüksek eril yaşam biçimi kadınlara dayatılmalı ve biraz anlayış sahibi olduklarında, onlara bir zamanlar işlemiş oldukları suç anlatılmalıdır. Erkeklerin bu yüzden onlara hayran olmadıkları, içten içe bu yüzden kendilerinden nefret ettikleri, artık kendilerini üstün görebilecekleri, görmeleri gerektiği ve kızlarını da böyle yetiştirmek zorunda oldukları anlatılmalıdır.*²⁰⁹

Alfred’in fikirlerinden, damızlık hayvanlardan farklı görülmeeyen kadınların bu hale gelmesinde Naziler kadar kadınların kendilerinin de sorumlu olduğu, hatta bu kabullenişin bir suç olduğu anlaşılır. Kadınlar, benliklerinin kaybolmasına izin vermişlerdir. Çok zor olsa da Alfred, ancak kadınların tekrar kendilerini önemli hissetmelerini sağlayarak sahip oldukları vahim durumdan kurtulabileceklerini dile getirir. Tamamen olumsuzluğun hâkim olduğu Burdekin toplumunda, Alfred umudu temsil etmektedir. Kadınlar hakkındaki düşünceleri, kadınların yok olan umutlarının tekrar doğmasını sağlayabilir.

Von Hess ve Alfred arasında geçen bilgi alışverişinden sonra Alfred ve Hermann için gitme zamanı gelir. Kitapta bilgeliğin temsilcisi olan Von Hess, Alfred’e oğlu olup olmadığını sorar ve Alfred ona Thomas, Fred ve James adında üç oğlu olduğunu söyler. Von Hess Alfred’e saklı kitabı verirken şu tavsiyelerde bulunur ve bir öz eleştiri yapar:

Güzel. Üç oğlan daha yap. Ve diğer erkeklerin oğullarını eğit. Hakikat topluluğuna zayıf kimseleri ve aptalları alma, daha değil. Aldığın herkesten

²⁰⁸ Beauvoir, 16.

²⁰⁹ Burdekin, 136.

*emin ol ve çok fazla adam toplama. Uyar onları, Alfred, topladığın ruh gücünü şiddete karşı uyar. Alman otoritesine tekme atmamalarını söyle demiyorum; onları şiddeti asil, erkekçe bir şey olarak algılamaya karşı uyar. Biz Almanlar bunu yaptık, kuvveti en büyük güç kıldık ve iyi bir hayat kuramadık, bu şimdi bile mümkün değil. Bu yüzden Tanrı aşkına, onları bedensel askeri değerler konusunda uyar ve yeni ruhani değerler yarat, onlara öğütler ver. Von Hess'i anlamalarını sağla. Resmi olarak ve her şeyin üstünde o kuvvete, fiziksel hegemonyaya yine de inanmıştı, fakat onun erdemi ve kahramanlığı ruhaniydi.*²¹⁰

Alfred, Von Hess'in de umutlanmasını sağlar. Toplumun bu şekilde devam etmemesi için Alfred'e büyük bir görev verilmektedir. Ona emanet edilen kitapla, var olan düzeni tersine çevirecek ruha sahip olması istenir ki, Alfred bu ruha zaten sahiptir. Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta da Von Hess'in nesilden nesile aktarılan ve ortaya çıktığı takdirde Nazi hegemonyasının yerle bir olmasına neden olacak kitabını bir İngiliz'e emanet etmesidir. Bu da Nazilerin artık eski güce sahip olmadığının göstergesidir. Alfred, gitmeden bir soru daha sormak ister. Merak ettiği şey, Almanların, neden kendi dışındaki toplulukları tamamıyla Almanlaştırmak yerine serbest yaşamalarına izin verdikleridir. Von Hess'in cevabı da şu şekildedir:

*Bizim felsefemizi ve sizin değersiz olduğunuzu kabul etmeniz dışında, sizi hiçbir şekilde Almanlaştırmak istemedik. Bizim kanımız ve dilimiz kutsalsa eğer, küçük Rusların, İtalyanların ya da İngilizlerin dilimizi doğum dili olarak sahiplenmelerine izin veremeyiz. Bu size doğuştan gelen bir hak değildir, kolaylık açısından bu dili öğrenmek zorundasınız, hepsi bu. ... Doğuştan Alman değilse, bir erkeğin kendini Alman olarak tanımlamasına asla izin veremeyiz. Biz Kan Soyu'yuz. Sizlerse değilsiniz. ... Dışlamak, insanı değersiz hissettirmenin en iyi yoludur. İnandığınız dinde ve yaptığınız pek çok şeyde siz daima dışarıda kalanlarsınız.*²¹¹

Bu sözler Alman kibrini bir kez daha gözler önüne serer. Kendilerini üstün ırkın temsilcileri olarak gören Almanlar, her durumda bunu vurgulamaktan geri kalmazlar. Alman dili bile başkaları tarafından konuşulmayacak kadar değerlidir. Alman dilinin dışında değeri olan diğer ve daha önemli olan şey ise Hitler'in de yolunda öldüğü saf Alman ırkıdır. Kadınlar konusunda da durum böyledir: “En zinde ve genç kızlar Şövalyelere ayrılır, Şövalye kadını olurlardı. Şövalyeler onlardan sıkılınca İngilizler

²¹⁰ Burdekin, 160-161.

²¹¹ Burdekin, 164-165.

*alabilir ya da Nazi evlerine gönderilirlerdi.”*²¹² Bu son sorudan sonra Alfred, kitabı alır ve çıkar. İngiltere’ye dönmeden önce *kendi kadını* Ethel’i görmek için Kadınlar Bölgesi’ne gider. Ethel, kısa süre önce bir bebek doğurmuştur ve bu bebek bir kızdır. Bu nedenle, Ethel inanılmaz bir suçluluk hissetmektedir. Çünkü “*ona bir kız çocuk doğurarak Alfred’i küstürmüştü. Ethel’in ceketinin kolundaki, bir adamın mülkiyetinde olduğunu gösteren beyaz kolları çıkaracaktı. Böylece başka bir erkek alabilirdi onu*”.²¹³ Alfred eve girdiğinde Ethel, “*Alfred’i görünce halsizce ayağa kalktı, önünde eğildi, yatak odasına yöneldi. Alfred konuşmadan o konuşamazdı*”.²¹⁴ Konuştuğunda da sürekli olarak pişmanlığını dile getirir.

Feminist distopyalarda insandışlaştırmamanın ana teması bedenseldir ve en temel seviyede üreme ile ortaya konur. Feminist distopya yazarları, kadınların ataerkil toplumlardaki durumunu dramatize etmek adına onları sadece doğurganlık özelliklerine indirgenen karakterler olarak anlatırlar. Bu karakterler başka özelliklere sahip olsalar bile ön plana çıkarılan onların doğurganlığı ve kadınlara özgü erdemleridir.²¹⁵ Bu düşünce, Burdekin’in eserinde de kendini hissettirir. Distopya, kadın yazarlara erkekler tarafından ortaya konan baskın ideolojiye karşı çıkma ve onu yok etme fırsatı sunar.²¹⁶ Bu durumun bilincinde olan Burdekin, erkeklerin baskıyla kadınlar üzerinde kurduğu toplumun nasıl olacağına dikkat çekmek için kadınların sadece üreyebildiği sürece varlık gösterebildiği bir dünya ortaya koyar. Bu toplumda kadın, sadece doğurgan olduğu sürece vardır, erkeğin malıdır ve hiçbir söz hakkı yoktur. Kadının rahmi de bir hayat verme şekli olduğu için değil devletin ‘ömrünü’ uzattığı için değerlidir.²¹⁷ Ethel’in Alfred ile konuşurken ona sürekli “*sahip*” demesi de altı çizilmesi gereken başka bir durumdur. Bu durum, indirgeme sürecinin zirvesidir çünkü ancak bir insana değil, bir hayvana sahip olunabilir. Bu tablo, kadının hayvanlaştırıldığının en acınası ve en somut örneklerinden birisidir. Ethel’in Alfred’e *sahip* demesi kadının kendi vahim konumunu kabullenmiş olduğunun bir göstergesidir ve artık ona kendini değerli hissettirmek hiç de kolay olmayacaktır. Ethel, kız çocuk doğurduğu için mahcubiyetini “*Çok mahcubum,*

²¹² Burdekin, 196.

²¹³ Burdekin, 190.

²¹⁴ Burdekin, 190.

²¹⁵ Zaman, 29.

²¹⁶ Desmet, 31.

²¹⁷ Zaman, 9.

sahip”²¹⁸ şeklinde dile getirirken Alfred de can alıcı şu cümleleri sarf eder: “*Senin utancın değil bu. İkimizin*”.²¹⁹

Alfred, kızını görmek isteyince Ethel, ona zarar vermemesi için adeta Alfred’e yalvararak bebeği getirir. Bebeği kucağına alan Alfred, bebeğini herhangi bir erkekle karşılaştırmadan büyüttüğünde ve bir erkeğe saygı duyduğundan çok kadın olduğu için kendine saygı duymasını öğrettiğinde onu gerçek bir kadına dönüştürebileceğini düşünür. Beauvoir, bir aşkınlığın içkinliğe dönüştüğünde varlığın ‘kendi içinde’ varlık, özgürlüğün de yapay hale gelip yozlaşacağını ve özne, bu duruma razı olmuşsa bunun ahlaksal yönden bir kusur; zorla katlanmışsa ortada bir yoksun bırakılma ya da ezme olduğunu ifade eder.²²⁰ Burdekin toplumunda kadın tek bir fonksiyona indirgenmiş duruma razıdır ve ahlaki yönden kusurludur. Alfred’in gözünden gerçek bir kadının tanımlaması yapılmaktadır. Gerçek kadın, kendine saygısı olan kadındır fakat içinde bulunulan toplumda kadın kendini değersiz addetmiş ve kendine değil onu ötekileştiren, değersizleştiren erkeğe saygı duymuştur. Ethel’in “*hepimiz değersiziz*”²²¹ cümlesi bu düşünceyi destekler niteliktedir. Bebeği Edith’i hâlâ kucağında tutan ve Ethel’in kahredici sözlerini dinleyen Alfred’in “*Hepimiz rezil insanlarız...kadınlar yaşasın diye tasarlanmış bu aşağılık, bu rezil yapıdan utanç duyuyoruz. Sırf görünüşleri ve davranışlarıyla bile haykırarak bizi eleştiriyorlar ve buna dayanamıyoruz*”²²² itirafı, tüm Nazi Almanyası adına yapılmış bir itiraftır.

Burdekin romanında, kadınların durumunu sesleriyle değil sessizlikleriyle anlatmak istemiştir. Kadın, sessizliğiyle, tıraşlı başıyla, kirli kıyafetleriyle ve sarf ettiği acınası cümlelerle ona yapılan tüm haksızlıkları topluma haykırır. Kadının içinde bulunduğu durum karşısındaki bu sessiz haykırışı, önemle altı çizilmesi gereken bir noktadır. Burdekin, bu şekilde sesini duyurmayı başarır ve Alfred’in ağzından kendi döneminde yaşayan insanlara ve okuyuculara yanlışları aktarır. Nazilerce hayvan statüsüne indirgenmiş olan kadınlar, Nazilerin üstünlüğünün değil caniliğinin ve bencilliğinin göstergesidir. Bu itirafından sonra Alfred, tüm bunların sebebi olan Von Wied’i lanetler ve bebeğini bir kez daha kucaklar. Ethel olanları şaşkınlıkla izler çünkü

²¹⁸ Burdekin, 191

²¹⁹ Burdekin, 191.

²²⁰ Beauvoir, 31-32.

²²¹ Burdekin, 193.

²²² Burdekin, 194.

bir erkeğin bir kız çocuğuna bu şekilde değer vermesi görülmemiş bir şeydir. Sonunda Alfred, Ethel'in Edith'e iyi bakmasını ister ve oradan uzaklaşır.

Hermann ve Alfred İngiltere'ye geldiklerinde Alfred, vakit kaybetmeden büyük oğlu Fred'e kitaptan bahseder ve Alman askerlerinin gitmekten korktuğu bir ormanlıkta, virane bir yer olan Stonehenge'de oğluna kitap hakkında bilgiler verir ve oğlunun bu kitabı okumasını ve ayrıntılı bir şekilde irdelemesini ister. Romanın Stonehenge üzerine vurgusu dikkat çekicidir. “*Stonehenge, M. Ö. yaklaşık 1700 yılında dikilmiş*”,²²³ İngiltere'nin güneyinde bulunan ve at nalı şeklinde dizilmiş büyük taşlardan oluşan bir yapıdır. “*Britanya'daki tüm tarih öncesi taş çemberlerinin en gizemlisi*”²²⁴ olarak kabul edilen bu yapı hakkında tam bir bilgiye ulaşılammış, çeşitli araştırmacılar ve arkeologlar bu yapı hakkında çeşitli iddialarda bulunmuşlardır. Arkeolog Sir Arthur Evan, “*Stonehenge'in tarih öncesi bir kabilenin atalarını onurlandırmak için inşa edilen, ölümlere has bir anıt olduğunu*”²²⁵ ileri sürer. Araştırmacı Gordon Childe ise “*Taş çemberlerin Britanya'ya has bir olgu olduğunu*” ve “*Stonehenge'in eski Britanyalılar tarafından, eski Britanyalılar için inşa edildiğini*”²²⁶ düşünür. Stonehenge hakkında başka bir iddia da onun Druidlere özgü bir tapınak olduğudur. Bu yapıya ilişkin bir diğer iddia ise 1960'larda ortaya atılmış ve Stonehenge'in aslında astronomik amaçlar için kullanılan bir gözlemevi olduğu öne sürülmüştür. Hakkında kesin bir bilgiye ulaşılammayan bu yapı tarih boyunca odak noktası olmuş, olmaya da devam etmektedir ve İngilizler için önemini hiçbir zaman kaybetmemiştir. Kitabı okumak için Alfred'in bu yeri seçmesi ve geçmişe dair tüm gerçekleri bu yapının altında öğrenmesi ve İngilizlerin kurtuluşunun da Alfred ile birlikte buradan doğacak olması eserde Stonehenge'e verilen sembolik önemin göstergeleridir. Romanda Stonehenge imgesi kadının kurtuluşuna başlangıç sağlayacak bir tür milat simgesi olarak okura sunulur. Kadının kurtuluşu için adeta yeni bir düzenin sıfırdan inşası gerekmektedir.

Von Hess ile Alfred arasındaki bilgi aktarımı bu defa, Stonehenge'de Alfred ile Fred arasında gerçekleşir. Bir süre devam eden bilgi paylaşımından sonra baba oğul,

²²³ Frank Stevens, *Stonehenge Today and Yesterday* [Elektronik Sürüm], The Project Gutenberg Ebook, London 2006, 1. Erişim: 16 Eylül 2016, <http://www.archive.org/stream/stonehenge19130gut/19130.txt>

²²⁴ Mike Parker Pierson, “Researching Stonehenge: Theories Past and Present”, *Archaeology International*, (16), 2012-2013, 72.

²²⁵ Pierson, 73.

²²⁶ Pierson 74.

Hristiyan topluluğun lideri olan Joseph Black'i ziyaret ederler. Joseph de Almanların kadınlara yönelik aşağılayıcı muamelelerini Nazileri lanetleyerek dile getirir:

*Onları kafeslere kapatıp oğullarını çalıyorsunuz. Bu bir erkeğin kadına yapabileceği en büyük zulümdür. ... Kötü yürekli bir sahibi olan köpeğin çektiği acı kadar acı çekiyorlar fakat köpeklerle eziyet eden, döven, aç bırakan kişinin Tanrı olduğunu söyleyemezsin. Bunu yapan erkektir. Kadınlarınız eziyet çekiyor çünkü hepiniz pis kâfirlersiniz, fakat onların acılarının bir sonu var. Ölümleriyle sona eriyor acıları, Son Gün geldiğinde hayatta kalanlar için bile geçerlidir bu. Sizin acılarınızın sonu yoktur çünkü Son Gün geldiğinde hepiniz mezarlarınızdan çıkıp yargılanacaksınız.*²²⁷

Joseph bu sözleriyle, kendini kutsal ve üstün gören Nazilerin aslında ne kadar da acımasız ve günahkâr olduklarını anlatmak ister. Kadınlara yapılan bu işkenceler, erkeği yüceltmez, aksine onu aşağıya çeker. Nazilerin durumu da tam olarak budur. Bu konuşmalardan sonra Alfred ile Fred oradan ayrılırlar. Hermann'ın eşliğinde devam eden kitap okuma seansları bir grup Şövalyenin onları bulmasıyla son bulur. Fred kitapla birlikte kaçmayı başarır; Hermann kavga sırasında ölür; Alfred ise canını zor kurtarır ancak kısa süre sonra o da ölür. Oğlunun onu ziyareti sırasında zar zor gözlerini açan Alfred, kitabı sorduğunda, oğlu onu Hristiyan lider Joseph'e emanet ettiğini söyler. Aslında en güvenli yer gerçekten de Joseph'in yanındır çünkü Nazi düzeninde ev ve üst aramasından muaf olan iki grup insan vardır: Birisi Şövalyeler diğeri ise Hristiyanlardır. Yalnız arada çok önemli bir fark vardır. Şövalyeler değerli oldukları için bu durumdan muafken, Hristiyanlar dokunulmayacak kadar değersiz oldukları için muafırlar. Son nefesinde bile Alfred, Fred'e Edith'ten bahseder ve ölür:

"Edith."

"O kim?"

"Küçük kızım."

"Onu ne yapmamı istiyorsun?"

*"Bilmiyorum. Yapılacak... bir şey... yok. Zamana... bırakılmalı."*²²⁸

Kadınlar için umudun tek temsilcisi olan Alfred, bu son cümlelerinden sonra yaşama veda eder. Von Hess'in Alfred'e emanet ettiği kitapla yeşeren umutların Alfred'in ölümüyle tekrar yok olduğu düşünülebilir. Nazi Almanyası'nın kadını alt

²²⁷ Burdekin, 219.

²²⁸ Burdekin, 231-232.

etme, kişisizleştirme ve değersizleştirme girişimlerinde başarılı olduğu düşünülebilir. Kendini bir birey olarak kabul etmek istemeyen bir güce karşı mücadele etmekten ziyade sessiz kalmayı seçen kadın, bu hegemonyanın altında ezilmiştir ve bu durum için en azından şimdilik yapılacak pek bir şey yoktur. Bununla birlikte, gelecek kuşaklar daha bilinçli yetiştirilir ve kadına yönelik baskının bir insan hakkı ihlali olduğu gerçeğine ikna edilirse kadının aşağı konumunda iyileşme yaşanabilecektir. Bir başka deyişle, küçük bir umuttan söz edilebilir. Alfred'in "Zamana bırakılmalı" sözü bu bağlamda değerlendirilebilir.

3.2. ZOE FAIRBAIRNS – *KADINLAR KULESİ* (1979)

"Tüm feministler kulede toplanın!"²²⁹

Zoe Fairbairns, 20 Aralık 1948 yılında İngiltere’de doğmuş bir kadın yazardır. Amerika’da William ve Mary Üniversitesi, İskoçya’da ise St. Andrews Üniversitesi’nde eğitim görmüş olan Fairbairns, ilk eseri olan *Live as Family* (1968) romanını on yedi yaşında yazmış, daha sonra da *Down* (1969), *Benefits (Kadınlar Kulesi)* (1979), *Stand We at Last* (1983), *Here Today* (1984), *Closing* (1987), *Daddy’s Girls* (1992), ve *Other Names* (1998) isimli romanlara imza atmıştır. Yazarın romanlarından başka birçok antolojide yer alan kısa öyküleri de vardır. Halen yaşamakta olan yazarın 2004 yılında yayımlanan ve kısa öykülerden oluşan *How Do You Pronounce Nulliparous?* ve 2015 yılında yayımlanan ve yazım konusunun ele alındığı *Write Short Stories and Get them Published* kitapları en güncel eserleridir. Roman ve öykülerden başka yazar, birçok politik eser, kurmaca incelemeleri ve bir radyo oyunu kaleme almıştır.²³⁰ Tüm bu eserlerinin arasında en dikkat çeken, bilim kurgu roman dalında Philip K. Dick ödülünü, yaratıcı yazın dalında Hawthornden ödülünü alan, Albany Empire’da sahnelenen, dünyanın pek çok ülkesinde basılan ve Türkçe’ye de *Kadınlar Kulesi* olarak çevrilmiş olan feminist distopya türündeki eseri *Benefits*’tir. Fairbairns, George Orwell ile ilgili bir konuşmasında *Kadınlar Kulesi*’ni yazarken kendine ilham kaynağı olan iki şeyden bahseder; bunların ilki 1976 yazında İngiltere’de yaşanan hava olayıdır.

²²⁹ Hande Ögüt, "Tüm feministler kulede toplanın!", *Radikal Gazetesi*, (16 Kasım 2007). Erişim: 10 Haziran 2016, http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=ktp&haberno=6976

²³⁰ Nick Turner, "An Interview with Zoe Fairbairns", *Writers in Conversation*, 1 (1), 2014, 1. Erişim: 16 Eylül 2016, http://fhrc.flinders.edu.au/writers_in_conversation/

Başlarda bu durum memnuniyetle karşılanır fakat yağmursuz ve oldukça kurak geçirilen dört ayın sonunda artık nehirler kurumaya, çiftçiler ürünlerini kaybetmeye ve insanlar da endişelenmeye başlar. İnsanların endişelerine daha fazla sessiz kalamayan hükümet, bir kuraklık bakanı atar. Nasıl olduğu bilinmez fakat bakan görevine başladıktan birkaç gün sonra yağmur yağmaya başlar.²³¹

Fairbairns'in ikinci ilham kaynağı ise 1970'lerde feminizmin etkinliğini artırmasıyla ortaya çıkan politik nedenlerdir. Kadınlar, haklarını iyileştirmek adına mücadele ederler ve bu doğrultuda birçok kampanyaya imza atarlar. Bunların arasında kadının ekonomik bağımsızlığını amaçlayan, evde çocuklarına bakan anneye devletin belli bir ücret ödemesi gerektiğini savunan Ev İşİ İçin Ücret Kampanyası da vardır.²³² O zamanlarda dile getirilen bu talep, kadınlar arasında anlaşmazlığa neden olur çünkü bazı kadınlar bu ücretin kadın-erkek eşitliği adına önemli olduğunu düşünürken, bazıları ise kadınların tamamen eve kapatılmasına neden olacağını ve bu durumdan kurtulamayacaklarını savunur. Hükümet ise bu kampanya dâhilinde ödenecek olan ücreti, evin reisi olarak düşünülen babaya verir. Bu karar sonrasında kadınlar birlik olur ve bu kararı değiştirmeyi başarırlar. İngiltere'de 1970'lerde meydana gelen bu iki önemli olaydan etkilenen Fairbairns, **Kadınlar Kulesi**'ni yazmaya karar verir. Eserde bu iki durum ve ayrıca yaşanan haksızlıklar karşısında sessiz kalındığı veya hükümetin kanun düzenlemelerinde aşırıya kaçtığı zaman neler olacağı Fairbairns tarafından başarılı bir şekilde dile getirilmiştir.

Distopik eserlerde ya tamamen kusurlu bir dünya ya da hâlihazırdaki toplumdan daha kötü bir toplum betimlemesi vardır.²³³ Feminist distopya niteliğindeki eserler ise kadınlar açısından kusurlu dünyaları ya da var olandan daha kötü toplumları ortaya koyar. Feminist distopya olarak nitelendirilen **Kadınlar Kulesi**, hükümetin refah politikasını kadınlar üzerinden fakat onlara sormadan yürüttüğü yirminci yüzyıl İngiltere'sini, **Swastika Geceleri** ise Adolf Hitler'i 'Tanrı' addeden bir grup Nazi Şövalyesinin kadınlara sadece asil ırkın devamlılığını sağlayacak damızlık hayvan muamelesi yaptığı bir dünyayı tasvir eder. Her iki toplumda da ataerkil yönetimler

²³¹ Zoe Fairbairns, "1984 Came and Went", Alberto Lazaro (Ed.), *The Road From George Orwell: His Achievement and Legacy*, (ss. 123-138), Peter Lang AG, Germany 2001, 124-125.

²³² Fairbairns, "1984 Came and Went", 127.

²³³ Sharon R. Wilson, "Utopian, Dystopian, Ustopian, Science Fiction, and Speculative Fiction", Sharon R. Wilson (Ed.), *Women's Utopian and Dystopian Fiction*, (ss. 1-4), Cambridge Scholars Publishing, Newcastle 2013, 1.

kadınları devletin geleceği için ‘araç’ olarak görürler ve toplumsal düzeni sağlamak amacıyla aldıkları kararları kadınlar üzerinden yürütürler. Toplumun gelişmesi adına alınan her karar, kadınların gerilemesine ve acı çekmesine sebep olacak sonuçlar doğurur ve doğurmuştur fakat bu feminist distopya niteliğindeki eserlerde kadınların baskıcı yönetimlere verdikleri tepkilerde farklılıklar görülür. **Kadınları Kulesi** kadınları, **Swastika Geceleri**’ndekiler gibi sessiz ve boyun eğmiş değildir; kendilerine zarar veren ya da verecek her duruma başkaldırırlar. Fairbairns romana, eserine ilham veren kuraklığı anlatarak başlar. Ülke çok ciddi bir kuraklık içindedir:

1976 yazında Londra’da bulunan herkes havayı hatırlayacaktır. Dört ay süren ısı dalgası önce memnunlukla karşılandı, ardından şüphe geldi ve şehir kuraklığının tuhaf gerçekleri, Londralıların asla yağmur duasına çıkacağına inanmayanları da dize getirdi, bıkkınlık ve huzursuzluk baş gösterdi. ... Mayıs’tan Eylül’e kadar, sisli sabahların ardından insanı takatsiz bırakan göz kamaştırıcı günler ve kupkuru havasız geceler geldi. Thames Nehri’nde artık teknelerin yüzmesi mümkün değildi. İşçiler, havalandırma daha düzgün bir hale getirilene kadar greve gittiler. Çimenler kurudu, ağaçlar boyunlarını büktü, toprak çatlak çatlak oldu. İşe gitmek için yola çıkan insanlar ceketlerini ve hırkalarını evde bıraktılar; tıks tıks trenlerde birbirlerine yapışarak dondurma yediler. Şemsiye satıcıları iflas ettiler, en ağırbaşlı bürolarda şortlar giyildi ve parlamento üyeleri Oxford Street’teki soğuk içeceklerin fiyatları karşısında küplere bindiler. Bir inanılmaz gün diğerini kovaladı ve sıcaklık hala aynıydı, hala yağmur yoktu.²³⁴

Bunun üzerine bir kuraklık bakanı atanır ve çözüm önerileri aranır. En sonunda yağmur yağar. Kadınların hükümet tarafından yürütülen politikaların nesnesi haline gelmesinden şikâyetçi olan bir grup feminist ise, ciddi bir şekilde baş gösteren bu kuraklığı fırsat bilerek Seyer Street’te terkedilmiş bir bina olan Collindeane Kulesi’ne yerleşir ve seslerini duyurmak için ellerinden geleni yapmaya çalışır. Collindeane Kulesi sakinleri herhangi bir lidere ihtiyaç duymaz; bu mikro toplumda eşitlik ön plandadır ve herkesin fikrini söyleme özgürlüğü vardır. Daima kadınlar adına savaşılan Posy, kuleye girerken kapı ağzındaki tahtalara ilk darbeyi vuran ve David isimli bir erkek arkadaşı olan Marsha, kulede yaşamayan fakat kadınlara yardım etmek için elinden geleni yapan bir gazeteci olan ve kuledeki kadınlarca feminist olarak nitelendirilen Derek ile evli Lynn Byers kulede kadın hakları konusunda mücadele eden

²³⁴ Zoe Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, (1979), (Çev.: Ünver Alibey), Everest Yayınları, İstanbul 2007, 5.

kadınlardan bazılarıdır. Collindeane feministlerinin kuleye taşındıktan sonraki ilk icraatı, kürtaj hakkı talebinde bulunmalarıdır:

O hareketin en önemli taleplerinden biri kadının kürtaj hakkıydı. Kadının kendi doğurganlığıyla ilgili mutlak söz hakkı olmadan toplumda ilerleyemeyeceği herkesçe bilinen bir gerçektir; ve o zamanlar, kürtaja kadın sadece çok hastaysa, ya da stres altındaysa, ya da iki ayrı doktoru ikna edecek kadar varlıklıysa (“iyi niyetle hareket etmek” diyordu kanun ısrarla) ve ancak o ikisi bunun kadının sağlığı için iyi olduğu konusunda hem fikirse, izin veriliyordu.²³⁵

Feminist distopyayı oluşturan şeyin merkezinde kadının kendi üreme kapasitesi üzerindeki kontrol eksikliği vardır.²³⁶ Fairbairns’in bu feminist distopya eserinde de kadının kendi bedeni üzerinde söz hakkı yoktur; üstelik kadınların devlet tarafından konulan yasalara sessizce uymaları beklenir. Collindeane kadınlarının savaş verdiği bir diğer husus da çocuk yardımındır; anneliğin kadının kaderi olduğuna dair inanca yönelik bir ataerkil hükümet projesi²³⁷ olan ‘yardım’, erkeklerle kadınları kaçınılmaz olarak karşı karşıya getirecek bir basiretsizlik halini alır:

Kadınlar parlamentoya karşı başka bir savaş daha veriyorlardı, “çocuk yardımı” konusunda. O sıralarda hükümet annelere haftalık para yardımı yapacağına dair söz vermişti, bu alana yatırılacak para da babalara konulan vergilerin artırılmasıyla sağlanacaktı; parayı, gazetelerin akıllıca ifade ettikleri gibi, “cepten çantaya” aktarıyorlardı. Maalesef, tam da bu uygulama yürürlüğe girecekken, hükümet büyük işçi sendikasıyla antlaşmaya girişti (organize olmuş annelerin gücünün yanında büyüktü elbette) ve bu antlaşmaya göre, işçiler, eğer hükümet vergileri azaltırsa, daha az zam talep edeceklerdi. Tam bir çıkmaz. Hükümet birbiriyle çelişen iki söz vermişti, birini kadınlara, diğerini de işçi sendikası başkanlarına, yani erkeklere; bu yüzden, Mayıs sonunda, kadın haklarını ve kadınlara verdiği sözü hiçe sayan hükümet, çocuk yardımı projesini belirsiz bir tarihe kadar erteledi.²³⁸

Ekonomik gerileme sorunuyla karşı karşıya kalan hükümet, erkekler ve kadınlar arasında bir seçim yapar ve ataerkil yapının gereği olarak erkekleri seçer. Toplumun temel taşı olan kadın, ataerkil düzen karşısında bir kez daha hezimete uğrar. Bu

²³⁵ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 6.

²³⁶ Zaman, 29.

²³⁷ Zaman, 14.

²³⁸ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 7.

adaletsiz düzene daha fazla sessiz kalmak istemeyen kadınlar da kulenin çatısında bir protesto mitingi düzenlerler ve kulenin pencerelerini afişlerle donatırlar. İstenilen katılımın sağlanmadığı mitingden sonra feminist hareketin güçlü temsilcilerinden Posy, kadınlara ilham veren manifesto benzeri güzel bir konuşma yapar ve kadınların harekete geçmelerinin gerekçesini anlatır:

*Hepimiz kızgınız, değil mi? Hepimiz kızgınız, değil mi? Ve harekete geçmek istiyoruz. Çok etkili olmayabilir. Bu haksızca alınan kararları bir dakikada geri çeviremeyeceğimizi biliyoruz. Bizden çok daha büyük güçlere karşı savaştığımızı biliyoruz – şu an için. Uzun sürecektir mücadelemizi başlatmak için kısa, sert ve uygun bir şey istiyoruz. Haksız mıyım? Haklıyım. Şimdi. Bana, diyelim, bir araba fabrikasında neler olabileceğini söyleyin. Eğer çalışanlara zamlı maaş sözü verildiyse ve son anda idaredekiler, üzgünüz, fikrimizi değiştirdik, derlerse ne olurdu? Ne olurdu, ha? İşçiler güneş altında oturup sohbet mi ederlerdi? Ve bazılarınız gibi ot mu içerlerdi? Tarihi bir dönüm noktası yaşadığımız bu günlerde ortalıkta kafaları dumanlı dolaşmak için? Ne yaparlardı, ha? İyi çocuklar olup işe mi dönerlerdi? Ve, eh, n'apalım, seneye alırsınız mı derlerdi?*²³⁹

Bu konuşmanın ardından kendilerinden alınan hakların geri verilmesini talep etmek isteyen kadınlar Sosyal Güvenlik dairesine bir yürüyüş düzenleyip oraya vardıklarında sembolik olarak bir saatliğine çocuklarını oraya bırakma kararı alırlar fakat bu protesto da beklenen ilgiyi görmez. **Swastika Geceleri** kadınlarının zıddına, kendi varlıklarını kabul ettirme çabasında olan **Kadınlar Kulesi** feministleri tüm kadınların haklarını savunmak adına mücadelelerinden vazgeçmezler ve her fırsatta kendilerine yapılan haksızlıkları dile getirirler. Bu protestoların gölgesinde kule toplumuna Judy adında çok genç, hamile, zenci bir kız daha katılır. Lynn ona yardım etmek ister fakat akli rahatsızlığı olan kırmızılar içindeki Judy, hamile olduğunu kabul etmez ve garip davranışlarıyla onu kendinden uzaklaştırır. Zamanla kuledeki kadınların mücadelesinden tatmin olmayan Posy, erkek arkadaşı David'i terk eden Marsha ile birlikte kuleden ayrılır. Burada Marsha'nın David yerine Posy'yi seçmesine dikkat çekmek gerekir. Marsha'nın lezbiyen ilişki seçimi, kısmen, aynı cins ilişkinin 'eşitlik' anlamına geldiği, heterokseksüel olanın ise hâkimiyet ve itaat etmeye yola açtığı inancından kaynaklanmaktadır.²⁴⁰ Bu sırada Jim adında bir erkek çocuk dünyaya

²³⁹ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 20.

²⁴⁰ Zaman, 68.

getiren Judy akıl hastanesine yatarken Jim'in bakımı, bu konuda çok istekli olan Lynn'e kalır.

Zaman geçse de kadının statüsünde ve hükümetlerin kadına bakış açısında herhangi bir ilerleme kaydedilmez; seçimle başa geçen her parti, farklı cümlelerle aynı icraatları gerçekleştirir fakat ülkede var olan olumsuz hava bir türlü değişmez. AİLE isimli bir partinin ortaya çıkışıyla birlikte ülke, özellikle de kadınlar çok daha sıkıntılı bir döneme girecektir. AİLE, söylemi kendi çıkarları doğrultusunda başarıyla manipüle edecek ve böylelikle refah devletinden uzaklaşmanın oluşturduğu olumsuz imgeyi tersine çevirmeyi amaçlayacaktır:

*Ölmekte olan refah devleti beraberinde kendi haber konularını da getirmişti: hükümetin çocuk yardımı, işsizlik maaşı ve benzeri ödemelerini bir türlü hayat pahalılığına denk getirememesi **enflasyona karşı savaş** olarak anılıyordu; çocukların artık okula yarım gün gönderilmesi **anne babalara evde yeni bir yardım eli** şeklinde ifade ediliyordu; hastanelerin kapatılması ve ölüm döşegindeki hastaların habersiz ya da uzak akrabalarının kapısına bırakılması ise **toplumun bakımına** havale edilmesi oluvermişti; ve bütün bu çıkmazlara çareleri olduğuna inanan yeni bir politik hareket, hele bir de kadınlar geleneksel rollerine ve biyolojik kaderlerine geri dönseler her şey daha iyi olacaktı, hani şu basitçe AİLE olarak bilinen partiye.²⁴¹*

Adının da ima ettiği gibi AİLE, kadının yerinin evi olduğunu savunan bir harekettir. Bu düşünce AİLE'yi Collindeane feministleriyle karşı karşıya getirir. Kadınların toplum tarafından onlara dayatılan geleneksel rollerinden dışarı çıkmamaları gerektiğini savunan AİLE partisinin başında Isabel Travers ve Rashida Patel isimli iki kadının bulunması da dikkat çeken ironik bir durumdur. **Kadınlar Kulesi**'nde feministler, kadınların özgürleşmesi noktasında birlik olurken, AİLE'yi savunan ve onun yönetiminde yer alan kadınlar ise kadınların evlerinde çocuklarına bakmaları ve ailelerinin başında olmaları gerektiğini savunur ve bu düşünceyi tüm kadınlara dayatmak için çeşitli uygulamalar gerçekleştirip türlü kanunlar çıkarırlar. AİLE üyesi Travers partinin hedef kitlesini betimlerken bu siyasal hareketin baskı altındaki konumuna itiraz etmeyen kadınların ve bu konunun devamını arzulayan ataerkil sistem yanlısı erkeklerin sözcülüğünü üstlendiğini ortaya koymaktadır:

²⁴¹ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 58.

*Mrs. Travers sabırla AİLE'nin yoksul ve özürlülerle bir sorunu olmadığını anlatıyordu; o sadece hiç sesini yükseltmeyen milyonlarca kadın (ve erkek) adına söz almak istemişti, normal bir hayat yaşayan, toplumsal rollerini değiştirmeye kalkmayan, boşanmayan ya da kürtaj yaptırmayan, bir evi olan ve çocuğunu dövmeyen (ya da karısını) insanlar adına; talihsizliklere kendi imkânları ve cesareti ile göğüs geren ve halk fonlarından yararlanmayan insanlar adına...*²⁴²

Eserde öyküsü anlatılan kadınların ataerkil düzenin devamıyla buna karşı çıkışın oluşturduğu kutuplaşmaya mecburen dâhil olmaları konusunda Sobia Zaman da benzer düşünceleri dile getirmektedir. Ona göre de AİLE paradoksal biçimde kadın haklarını savunur gibi görünürken aslında onların baskı altında yaşamlarını sürdürdükleri düzenin devamını istemekte ve bu düzeni dayatmaktadır. Kadınların içlerinde barındırdığı potansiyeli ortaya çıkarma konusunda istekli olan feministlerin aksine, ironik şekilde iki kadın tarafından yönetilen AİLE isimli politik hareket, kadınların geleneksel rollerini kabul etmesi hususunda onlara yol göstermeye çalışır.²⁴³ Ataerkil hükümet, kadınları ilgilendiren yasaların çıkarılmasında kolayca hemfikir olabildiğine göre kendi hayatları hakkında verilen kararları geçersiz kılmak için tüm kadınların da ortak bir paydada buluşması gerekir. Tutarlı ve ses getiren bir hareket için tüm kadınlar birlik olmak zorundadır.

Bu durumda, kadınların aynılığı ve farklılığı tartışmasına değinmekte yarar vardır. Kadınlar arasında var olan aynılık durumu, tutarlı bir kadın hareketi yaratma açısından önemli olurken; kadınlar arasında var olan farklılık durumu ise tutarlı ve ses getirecek bir kadın hareketini tehlikeye sokar. Kadınların bir kısmı kadının statüsünü düzeltme adına devrimci bir mücadeleye girerken, AİLE'nin başını çektiği kadın hakkı savunucusu görünümündeki diğer grup kadının çalışmayan anne ve eş olarak yaşamını sürdürmesinin kadına yeterince saygın bir konum sağlayacağını düşünmektedir. Fairbairns'in yarattığı dünyada feministlerin ve AİLE'nin birbirinin aksi tasarıları bu durumu yansıtır. Bir yanda özgürlükçü ve mücadeleci bir feminist olan Posy gibi kadınlar varken, diğer yanda ise kadının kısıtlanmasını savunan Rashida Patel ve Isabel Travers gibi kadınlar vardır.²⁴⁴ Bu paradoksal durum, kadının hak ettiği yeri alması için mücadele eden feministleri zora sokar. Kendilerine yönelik haksızlıklara boyun eğen,

²⁴² Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 60.

²⁴³ Zaman, 44.

²⁴⁴ Zaman, 45.

sessiz kalan kadınlar ise, neye mal olursa olsun kendi varlığını devam ettirmeyi amaçlayan hükümetin ortaya koyduğu acımasız uygulamaların bir parçası olmaya mahkûmdurlar. Bu durum **Swastika Geceleri**'nde somut bir şekilde dile getirilmiştir. Adaletsiz düzene ses çıkarmayan Nazi kadınları, kendilerini dışlayan sistemin bir parçası olmayı kabul etmişlerdir; fakat **Kadınlar Kulesi** feministleri için böyle bir sistemin parçası olmak kabul edilemez bir durumdur. Feministler, kadınların evlerinden çıkıp kendi potansiyellerinin farkına varmalarını savunurken, AİLE kadının yerinin evi olduğu konusunda mücadele etmeyi sürdürür. Bu mücadele var olan kutuplaşmanın daha da derinleşmesine ve iki ayrı grubun birbirinden nefret etmesine yol açacaktır. Devrimci grubun felsefesi giderek devlet ve iktidar karşıtı anarşist bir yapıya bürünürken diğer kadın grubu devletçi ve iktidar yanlısı bir hareket olarak kalmaya devam eder:

*Ve böylece savaşın hala sürdüğü de herkesçe anlaşılmış oldu, feministler ve AİLE, refah devletinin ölüme yatmış vücudunun üstünden birbirlerini nefretle süzdüler. Her iki taraf da gösteriler düzenlediler; hasımlarının gösterilerine ise karşı-gösterilerle yanıt verdiler; her iki taraf da örnek komünlerini kurdular. Bu yeni ikiye bölünmüşlük, yaşlı partizanların sürekli kafasını karıştırıyordu. “Sorumlu olan devlettir”, diye savunuyordu feministler işgalle oluşturdukları komünlerinde; sadece kadınlara ait, devlet içindeki devletlerinden, okuldan kaçan çocuklar ortalıkta başıboş koşturup dururken ve yaşlılar ihmalden ölüp giderken; “Hayır, sorumlu olan biz kadınlarız”, diye karşılık veriyordu AİLE’nin yeşil üniformalı kadın görevlileri, ev içi becerileri ve evde hasta bakımı konulu kurslar verip, **Evlilik Yatağında Erkeğinizin Oyununu Oynayın ve İtaat Edeceğinize Söz Verdiniz** adlı kitaplar yayımlarken.²⁴⁵*

Kadınlar arasında var olan bu savaş, AİLE’nin hükümette söz sahibi olması nedeniyle daha da şiddetli bir hale gelir. “Ülke, çok uzun bir süredir Avrupa’nın hasta adamı”²⁴⁶ durumundadır ve AİLE, bu durumu düzeltmek için kadınları hayvan statüsüne indirgeyen politikalar geliştirir. Partinin neredeyse tüm üyeleri kadınları anneliğe özendirmek için konuşmalar yaparlar. Kuledeki feministlerden biri olan ve kuleyi bırakıp Posy ile birlikte giden Marsha’nın eski erkek arkadaşı olan ve feministlere karşı bir tavır sergileyen David Laing, önemli AİLE üyelerinden biridir ve kadınlar hakkında yaptığı ırkçı ve cinsiyetçi konuşmayla dikkatleri üzerine çeker:

²⁴⁵ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 65.

²⁴⁶ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 67.

*Bugünlerde en büyük aileleri kimler kuruyor? En alt tabakalar, toplumun pislikleri, artıkları, ciğeri beş para etmezleri. Daha iyi kalitedeki kadınlar çalışmakla fazla meşgul, ya da iş aramakla, ya da hakları için mücadele etmekle – ve dürüst olan hangi insan onları suçlayabilir? Köleliğe razı olmadığı için kim özgür bir kadını suçlayabilir? Bu yüzden, çocuk doğurma işini bu alçalmaya razı olanlara bırakıyorlar. Ben sosyal görevli olarak çalıştım, bu insanları iyi tanırım – bu kadınlar o kadar aptal ya da kafaları o kadar karışık ki... Evleri domuz ahırından, alışkanlıkları hayvanlarınkinden farksız kadınlar, bırakın çocuğu, tavşan beslemekten aciz kadınlar... Hatırlıyor musunuz – sanki yüzyıl önceymiş gibi geliyor artık – zencilerin sayıca bizi geçmelerinden endişe ettiğimizi? Ülkelerine gönderin, diyordu bazılarımız, üremelerine engel olun. Artık renk konusunu sadece aşırı ırkçı manyaklar dert ediniyor – büyük ve merhametli ulusumuzun çürüyen kemiklerine bir bakacak olursak, sürekli ağlayıp zırlayan, işe yaramaz, pis ve anti-sosyal **fareler** tarafından kemirildiklerini görürüz, hem de her renkten...*²⁴⁷

Laing tarafından yapılan bu ırkçı ve cinsiyetçi konuşma, AİLE'nin gerçekte ne düşündüğünün göstergesidir. AİLE kendi hedef kitlesini oluşturan, ataerkil düzene ses çıkarmayan kadınları açıkça aşağılamakta ve bir anlamda kendisiyle çelişmektedir. Laing kadınlara yönelik şiddetli nefretini, hırsla yaptığı bu konuşmada ortaya çıkarır. Zaman'a göre, "Laing'in 'fareler' konuşması, kalitesizliklerinden dolayı belli grupların elenmesi niyetine dayalı olan bir toplum sunmasının yanı sıra, üreyen kadınlar arasında da bir hiyerarşi oluşturur".²⁴⁸ Laing bir tür üstün ırka ulaşma amacındadır ve bu ırka ulaşma yolunun devrimci kadınların anne yapılmasından geçtiğini iddia etmektedir. Kadınların niteliksizliklerinden dolayı elenme durumu, Adolf Hitler'in soyarıtım programını akla getirir. Hitler tarafından 14 Temmuz 1933 yılında yürürlüğe konan "Genetik Olarak Hastalıklı Çocukları Engelleme Yasası"na göre, genetik bir hastalığı olan kişinin hastalığının gelecek nesilde devam edeceği anlaşılırsa bu kişi kısırlaştırılabilir. Doğuştan gelen zekâ eksikliği, şizofreni, manik depresyon, doğuştan gelen epilepsi, Huntington hastalığı, körlük, sağırılık ve ciddi kalıtsal fiziki sakatlık Hitler'in soyarıtım programında yer alan genetik hastalıklardır.²⁴⁹ Bu yasa fahişeleri, hizmetlileri, niteliksiz işçileri, bekâr kadınları ve Alman ırkının düşmanı olarak kabul edilen Yahudileri de kapsamıştır. Resmi Alman istatistiklerine göre yasanın çıktığı

²⁴⁷ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 71-72.

²⁴⁸ Zaman, 15.

²⁴⁹ "Law for the Prevention of Offspring with Hereditary Diseases (July 14, 1933)", *Nazi Conspiracy and Aggression*, V (5), 1946, 880.

tarihten itibaren, “birkaç yılda, 5.000.000’den fazla insan kısırlaştırıldı; bu vakalardan 30.000’i ölümlle sonuçlandı. Ayrıca 1933’den 1939’a kadar da 5.000 öjenik kürtaj yapıldı”.²⁵⁰

Laing’in konuşmasında geçen “fareler”, başka ülkelerden göç eden kadınları, bekâr anneleri, düşük sınıftan beyazları ve niteliksiz kadınları ifade etmektedir. AİLE de yürürlüğe koymak istediği yasalarla Hitler gibi kaliteli ve sağlıklı bir gelecek inşa etmeyi planlar ve bu nedenle çalışan ya da hakkını arayan yüksek sınıftan kadınlara anneliği özendirmeye çalışır. Bu özendirme sürecinde AİLE temsilcileri, bir grup gazeteciyle birlikte Seyer Street’e gider ve oraya vardıklarında bir bina dikkatlerini çeker. “Pencerelerdeki slogan burasının neresi olduğunu açıkça ifade ediyordu (eğer bilmeyen varsa): iki nesildir feministlere ait bir komün, ilk yerleşimcilerden bazılarının çocukları olmuştı. Pencerelerdeki büyük boy harfler: ‘AİLE KADINI KÖLELEŞTİRİYOR’ diyordu”.²⁵¹ Parti temsilcileri daha sonra caddedeki en bakımsız evde yaşayan Hindley ailesini ziyaret eder. Hindley’lerin kızı Patsy, evlerine gelen gazetecilere AİLE’nin reklamını yapar ancak bu reklamın zorlama bir niteliğe sahip olduğu Patsy’nin konuşurken kekelemesi ve ikide bir anne ve babasından onay alma zorunda hissetmesinden anlaşılmaktadır. Bu durum AİLE politikalarını benimseyen toplum kesimlerinin adeta robotlaştırıldığının kanıtıdır:

*Biz büyük ve mutlu bir aileyiz. Annem çok anaç bir kadındır. Annem ailesine bakmanın bir kadının hayattaki en önemli meş- meş- meşgalesi olduğunu düşünür ve biz kızlarına da aynı şeyi öğretir. Değil mi, anne? **Değil mi, anne?** İkinci kez sorduğunda, Mrs. Hindley’nin başı yukarı, aşağı, yukarı ve aşağı kalkıp indi, Mrs. Travers’tan dur işaretini alıncaya kadar. ‘Babam vasıfsız işçidir ve işe gitmekten çok sosyal güvenlikle ödenen paraya muhtaçtı, fakat şey olmuştun... demo-demoralize, dii mi, baba? Fakat AİLE ona bir iş buldu ve şimdi en azından kendine saygısı var.’²⁵²*

AİLE tarafından organize edilen bu göstermelik propagandanın aynısı küçük bir okulda da sergilenir. Kısacası AİLE, kendini topluma ispatlamak için her yola başvurur. Hindley üzerinden yapılan parti reklamı, partinin kadınları aile kurmaya özendirme çabalarından yalnızca biridir. Parti tarafından oluşturulan bu senaryo, samimiyetsizliğin somut bir örneğidir. Kadınları eve çekmek adına yapılan bir diğer eylem ise annelere

²⁵⁰ Gupta, 41.

²⁵¹ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 75.

²⁵² Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 78.

verilecek olan *yardım* (*benefit*) parasıdır. Hükümet tarafından vaad edilen söz konusu yardım iki yönden cinsiyetçi izler taşır: ilk olarak, kadınların geleneksel, biyolojik ve evcil rollerini oynamalarına olanak sağlamak; ikinci olarak da erkeklerin istihdam durumunu korumak.²⁵³ Hükümetin kadınlara vereceği yardım hakkında yaptığı açıklama, bu düşüncenin doğruluğunu ortaya çıkarır:

*Bütün anneler, ırk, medeni hal ya da ev işlerindeki yeterlilik gözetilmeden haftalık bir ücret alma hakkına sahiptir, evde oturup 16 yaşına gelinceye kadar çocuklarına baktıkları sürece. Bu ödeneye kısaca Yardım adını vererek, ödenen diğer yardım paralarıyla karıştırılmasını da önlemiş oluyoruz, çünkü bütün diğer ödenekler askıya alınacaktır. Gereksiz oldukları görülmüştür. Ekonominin iyiye gitmesiyle ortaya çıkan iş olanakları ve çalışmayı bırakan kadınlar sayesinde hiçbir erkeğin işsiz kalmayacağı kesindir; Yardım anneleri sosyal güvenlik ya da herhangi bir parasal desteğe ihtiyaç duymayacaklardır; hastalık ve yaşlılık göz önüne alınarak, sigorta primi yatırmak isteyen insanlar bunu özel imkânlarıyla yapmak durumundadırlar. Annelik, öte yandan, sigortalanarak önleyebileceğiniz bir talihsizlik değildir; annelik bir vatan borcudur.*²⁵⁴

Kadınları iş yaşamından ev yaşamına yöneltmek adına yapılacak “yardım” ve anneliğin bir vatan borcu olduğu fikrinin ortaya konması, **Swastika Geceleri**’nde bahsedilen Hitler’in anneliği özendirmek uğruna yaptığı madalya takma, kredi verme, Anneler Günü kutlama uygulamalarıyla ve anneliğin bir vatan borcu, bir şeref olduğunu belirttiği konuşmalarıyla benzerdir. Kadın sadece devlet için çocuk doğurması gereken bir varlık olarak görülür ve ondan kendine biçilen toplumsal şablonun dışına çıkmaması istenir. Kadınların maruz kaldığı bu gibi sorunlar, feminist yazarlar tarafından gözler önüne serilir. Feminist yazar Fairbairns, Orwell gibi ataerkil yazarların eserlerinde kadınları ve sorunlarını görmezden gelmeyi seçtiklerini; kendininse aksine bu sorunları eserinde merkeze koyduğunu dile getirir.²⁵⁵

Ataerkil devlet, sosyal güvenlik sistemini baskıcı hayat tarzlarını kadınlara dayatmak için kullanır: Sistemde annelik ‘vatani hizmet’ olarak görülür ve kadınları sosyal yönden kontrol altında tutmak için hükümet tarafından kullanılır.²⁵⁶ **Kadınlar Kulesi**’nde de durum pek farklı değildir. Birkaç yıldır istisnasız tüm annelere verilen

²⁵³ Zaman, 14.

²⁵⁴ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 84.

²⁵⁵ Fairbairns, “1984 Came and Went”, 132.

²⁵⁶ Valentina Adamı, “Women’s Reproductive Rights: A Literary Perspective”, *Pólemos*, 6(1), 2012, 118.

yardım, tüm dünyanın yanı sıra kadın haklarını yaymak için on beş yıl dünyayı dolaşan, gazete ve dergilere makaleler yazan, televizyonlara çıkan ve artık Avustralya'ya yerleşen iki orta yaşlı feminist Marsha ve Posy tarafından da ilgiyle izlenir. Yardım olayını daha yakından incelemek isteyen Marsha, tekrar İngiltere'ye dönmeye karar verir fakat Posy'yi kendisiyle birlikte gelmeye ikna edemez. Marsha İngiltere'ye vardığında artık 12 yaşında fakat 'sistik fibroz' isimli kalıtsal hastalığa yakalanmış bir kızı olan Lynn'i ziyaret etmeye karar verir. Fakat ülkeye adım attığı anda eski erkek arkadaşı ve artık 'Aile Sağlığı Bakanı' olan David Laing onu karşılar. Onun tekrar birleşme teklifini kabul etmeyen Marsha, Collindeane'e gitmeye karar verir.

Kule artık birinci nesil feministlerinin kızlarının büyümesi ile ikinci neslin kontrolüne bırakılmıştır. Pam isimli ikinci nesil bir feminist, Marsha'yı samimi bir şekilde karşılar ve kulenin son halini göstermek için ona kuleyi gezdirir. Kule, kadınların isteklerine göre özel bölümlere ayrılmıştır, oğlu Jim'i sürekli ortada bırakıp tekrar sahiplenilen Judy Matthews de halen orada yaşamaktadır. Kulede, *"bir hastane katı vardı, tertemizdi ve birkaç da doktor vardı; kadınları, her biri bir konuda uzman olacak şekilde yetiştirmişlerdi: kürtaj, mesela, ya da göğüs enfeksiyonları, ya da sözde eski moda gebeliği önleme metotları, buna kaput veya sünger, şifalı bitkiler ve vücudun ritmini takip etmek de dâhildi."*²⁵⁷ Judy Matthews için de şapel tarzı bir bölüm vardır ancak kadınların kulesi dinsel inanışlara kuşkuyla yaklaşır. Bu durumun feministler tarafından kadının mevcut konumunun kabul ettirilmesinde dinsel inanışların da dayatmacı bir rol üstlenmiş olduğuna inanılmasıyla bağlantılı olduğu düşünülebilir. Her türden mistisizm Pam'ın aşağıdaki ifadelerinde görüleceği üzere boşa zaman ve enerji harcamayla eş değer olarak algılanır. Bununla birlikte dinsel inanışlar saygı duyulması gereken doktrinler olarak görülür:

*Bazı kadınlar ruhani şeylere düşkünler. Ben değilim. Enerjiyi boşa harcamak, bence. Özellikle Judy – hey, onu tanıyorsundur. Başlangıçtan beri burada. O... şey, her zaman sakin ve mutlu değil. Kendisiyle konuşan ve kuleyi bekleyip güvenliğini sağlayan bir tanrıça olduğunu söylüyor ve biz kimiz ki buna karşı çıkalım? Kadınlar burada canları ne isterse onu yapıyorlar, neye isterlerse ona inanıyorlar, şunu anladıkları sürece: erkek de yok, lider de...*²⁵⁸

²⁵⁷ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 113.

²⁵⁸ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 114.

Birkaç gün kulede kalan Marsha, Noel’de, Noel kutlamayı reddeden ve bunun için kocası ve kızıyla kutlamaya gitmeyen Lynn’i ziyaret etmeye karar verir. Lynn için Noel gibi kutsal zaman dilimleri bile ataerkil sisteme kurban edilmiş ve kadının ikincil konumunun sağlamlaştırılması adına devam ettirilmiştir. Bu süreçte kadının anaç rolü öne çıkarılmış ve ondan gerçekdışı bir yaşamı kabullenmesi beklenmiştir:

*Noel bir söylentiden ibaretti. Noel hiçbir zaman kadınların tatil günü olmamıştı. Noel ailelerin açgözlülük içinde didişerek bir araya geldikleri ve kadının mutfakta köle gibi çalıştığı zamandı. Noel, korkunç derecede erkek yanlısı bir dinin erkek tanrısı için düzenlenmiş bir kutlamaydı, kadın düşmanı bir fanteziden başka bir şey değildi, cinselliği olmadan anaç olabilen bir kadın, gerçeklerin çarpıtılmasıydı.*²⁵⁹

Lynn, bu Noel gecesinin etkisiyle, Marsha gelmeden önce, kendi hayatının sorgulamasını yapar. Kuledeki feministleri destekleyen, feminist düşüncelere sahip olan bir kadın olarak kalıtsal hastalıklı bir çocuk doğurmasıyla birlikte değişen hayatının sorgulamasını yapar. Anne olması dolayısıyla AİLE’den gelen yardımdan faydalansa da genel olarak yaşamın kendisine getirdiği statüden hoşnut değildir çünkü kendi konumu eşinin konumu bağlamında değerlendirilen ikincil bir konum durumundadır: “Lynn hayattaki yükselişlerine tiksintiyle bakıyordu. Profesörle karısı...”²⁶⁰ Tek başına bir anlam ifade etmediği düşünülen bir kadının evlenince kocasının üzerinden bir unvana sahip olması, üzücü bir durumdur. Kadın olduğu için önemsenmeyen fakat bir erkeğin soyadını almasıyla toplumda yer edinen kadın, sadece üreme (doğurma) söz konusu olduğunda toplumun gözdesi haline gelir: “Kadınlar, ataerkide ‘üretici bedenler’ olarak tanımlanır. Bedenlerimiz, doğmamış nesillerin potansiyel taşıyıcıları olarak kabul edilir. Bedenlerimiz türlerin üretimi için vardır. Sürekli cesaretimiz kırılır, bedenlerimizi kendimiz için kullanmamız yasaklanır.”²⁶¹ Feminist distopya türündeki eserlerin merkezinde de bu durum vardır. Kadınlar, hayvan statüsüne indirgenir ve bu yolla insandışılaştırılır ve nesneleştirilirler.²⁶²

Lynn’in evine gelen Marsha, Lynn ile bol bol sohbet eder. Hatta Lynn, Marsha’nın onlarla kalmasını ister, Derek de Lynn ile hemfikirdir. Derek, kadınların isteklerine saygı duyan, onlara nazik davranan, karısının kuleye gidip kadın haklarını

²⁵⁹ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 118.

²⁶⁰ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 120.

²⁶¹ Adami, 117-118.

²⁶² Zaman, 22.

savunmasını isteyen ve destekleyen bir erkektir. Marsha'ya göre, “eğer Derek gibi adamlar çoğunlukta olsaydı, feminizme gerek kalmayacaktı”.²⁶³ Marsha tarafından ortaya atılan bu düşünce, feminizmin neden ortaya çıktığı sorusuna verilecek en güzel cevaptır. Ataerkil düzende kadının hiçe sayılması, bu akımın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tek taraflı düşünen eril toplum, kadıncılığın ortaya çıkmasının sebebidir. Ataerkinin altında ezilen ya da ezilmekte olan kadınlar, feminizm akımıyla seslerini dünyaya duyurma amacı taşımışlardır. Kadına saygı duyulan toplumlarda, kadınların kendini savunmasına ya da sesini yükseltmesine gerek kalmaz. Fakat tarih boyunca kadınların yaşadığı vahşetler ve haksızlıklar, kadınların yüzde yüz saygı göreceği bir toplumun oluşmasının imkânsız olduğunun göstergesi, feminizmin ise yok olmayacağının kanıtı şeklindedir.

Hükümet, tüm annelere verdiği yardım konusunda seçici davranma kararı alır. Bu yardım kararının değişmesinin nedeni, yardımın kadını eve çekmesinden ziyade daha da özgürleştirmesidir. Ekonomik özgürlüğe sahip olan kadın, erkeğe ihtiyaç duymamaya başlar. Bu karar, Collindeane Kulesi'nde yaşam sürdüren feministleri, kuleden ayırıp evlerine gönderme amacından dolayı da değişikliğe uğramış olabilir. AİLE'de David Laing'den sonra yıldızı parlayan diğer üye olan Peel, kararda yapılan değişikliği şu sözlerle duyurur:

AİLE partisi, prensiplerine sadık bir partidir. Kuruluş amacımız, toplumun görevine sadık annelere gösterdiği haksız ayrımcılığı tersine çevirmektir. Bu tür kadınların parasal açıdan kocalarına bağımlı olmaması gerektiğini iddia eden ilk parti biziz. Fakat yine de inanılmaz sayıda kadın, olmadık bahanelerle kendilerine sunduğumuz bağımsızlığı suiistimal etmektedir. Kocalarını ve evlerini terk ediyorlar; çocuklarını doğaya aykırı, sadece kadınlardan oluşan komünlerde yetiştirme yoluna gidiyorlar. Ahlaki değerlerinin ve bulundukları ortamlardaki hijyenin düşüklüğüne inanamazsınız. Enayi erkekler ve amacından sapmış bilimin yardımıyla, babasız çocuklar peydahlıyorlar. Kız evlatlar erkeklerden nefret etmeleri öğretilerek yetiştiriliyor, erkek evlatlarsa kendilerinden nefret ediyorlar. Kadınlar bütün değerleri aşağılıyorlar, tarihi yeniden yazıyorlar, doğayı saptırıyorlar ve hem açgözlü hem de kendini beğenmişler. Devlete saldırıyorlar, fakat aynı zamanda bu devletten para çekiyorlar. Yaşlı ve hastaları terk ediyorlar. Aileler ulusu bir arada tutan bağ olmak durumundadır; kadınlar aileyi bir arada tutan bağ olmak durumundadır –

²⁶³ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 134.

*hangi rolde olduğumuz ancak o zaman anlam kazanır. Fakat ulusumuz parçalanıyor. Kullandığımız bağı değiştirmenin vakti geldi.*²⁶⁴

Bu karardan sonra kadınlar, yani uygunsuz anneler AİLE Rehabilitasyon ve Eğitim Merkezi'ne çağrılırlar. Bu merkezin amacı, kadınları kendi ailelerine uygun hale getirmek, kocalarının zulmünden kaçan, toplumun onlara dayattığı modelin dışına çıkan kadınları, o modele tekrar sokmaktır. Kocasının uyguladığı şiddetten kaçıp üç çocuğuyla Collindeane Kulesi'ne yerleşen ve ikinci nesil feministlerden Pam ile ilişkisi olan bir kadına 'uygunsuz anne' olduğunu bildiren bir mektup gelir; mektup kocasının şikâyeti nedeniyle gönderilmiştir. Valentina Adami'ye göre, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi tüm insanların özgür şekilde doğduğunu ve herkesin eşit haklara sahip olduğunu vurgular fakat kadının özgürlüğü, eşitliği ve hakları, kendi bedeni üzerindeki kontrolünü erkeğin eline bırakan yasalarca tehdit edilir.²⁶⁵ Bir kadının, bir annenin 'uygunsuz' olduğuna erkeklerden oluşan bir grubun karar vermesi Adami'nin düşüncesini somutlaştırır. Collindeane'den bir grup kadınla rehabilitasyon merkezine giden kadın, uygunsuz anneliğinin nasıl uygun hale geleceğini sorduğunda aldığı cevap, bu yasayı çıkaran hükümetin asıl amacının kadına ataerkil düzeni kabullendirmek olduğu açıktır. Normalliğin tanımı bu düzenin kabulü doğrultusunda yapılmaktadır; benzer şekilde anormallik ya da sapkınlık da bu düzene karşı çıkışla eş değerdir ve bu nedenle böylesi "sapkın" kadınlar rehabilitasyon merkezine gitmelidirler:

*Farkındasın değil mi? Yardım'ını alamamanın ne kadar ciddi bir şey olduğunun? Sanki **benim** yaptığım bir şeymiş gibi. Tercih hakkım olduğunu söylediler. İstersem her an çıkıp gidebilirdim – 'Tutuklu değilsin, biliyorsun, Mrs. ee-um', deyip durdular. Ya da eve, o kişiye dönebilirdim ve hemen uygun statüsünü geri kazanıp paramı almaya devam edebilirdim. Ya da mantıklı davranmayı reddedip söyleneni yapmazsam, iyileşmek için istekli olduğumu ispatlamak zorundaydım.*²⁶⁶

Kocasına dönmek istemeyen kadına, ikinci bir seçenek sunulur: "Avrupa'da birkaç ay geçirmeye ne dersin? Senin için çok iyi bir aile bulduk, diplomatik hizmetteler, üç çocukları var ve biraz yardıma ihtiyaçları var. Karşılığında da onlar sana yardım edecekler ve kendi çocuklarına nasıl en iyi şekilde bakabileceğin

²⁶⁴ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 137-138.

²⁶⁵ Adami, 101.

²⁶⁶ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 142.

*konusunda seni eğitecekler”.*²⁶⁷ Yapılan bu teklif ve üç çocuklu bir anneye, anneliği öğretmek isteyen ataerkil düşünce, kadınların bir hayvandan farksız olarak görüldüğünün bir başka somut göstergesidir. Üreme ve insan hakları karşılıklı etkileşim içindedir. Kadınların üreme hakları tanınmadan insan haklarından bahsedilemeyeceği gibi onların temel insan hakları garanti altına alınmadan da üreme haklarından bahsedilemez.²⁶⁸ Haklar arasındaki karşılıklı etkileşim ataerkil hükümet tarafından kasıtlı olarak yok sayılır.

Avrupa planını da kabul etmeyen kadına bu kez de doğum kontrolü için yeşil sıvıyla dolu, dikenli cam bir topak taktırması gerektiği söylenir. Yardımı almak için iyileştirme sürecine girmeyi kabul eden kadın, kaçıp Collindeane’e geri döner ve kuledeki kadınlara rehabilitasyonun ne olduğunu anlatır:

*Rehabilitasyon için Cambridge yakınlarındaki merkeze giden uygunsuz lezbiyen anne kaçıp Collindeane’e döndü. Bataklığın ortasındaki bal peteği gibi küçük beyaz hücreleri anlattı. Rehabilitasyon dedikleri, bu hücrelerden birine konarak burası evinizmiş gibi davranmak oluyordu. Duvarlarını boyamanız ve temiz tutmanız, bir katalogdan seçtiğiniz mobilyalarla güzelce döşemeniz de gerekiyordu. Bir hücreyi başarılı bir şekilde tamamladıktan sonra, duvarlardan birini açıyor ve ikinci bir hücreyi de hücrenize ilave ediyorlardı, böylece yavaş yavaş güzel bir eve kavuşmuş oluyordunuz. Bu noktada ise çocuklarınızı yanınıza alabiliyordunuz ve kocanızı (ya da bu mümkün değilse, onları temsil edecek diğer insanları). Sonra da onlara bakmayı öğreniyordunuz. Seks söz konusu olduğunda ise, uygunsuz anne nazik bir adama verilmişti.*²⁶⁹

Kadını bir birey, değerli bir varlık olarak görmeyen hükümet, böylesi uygulamalarıyla onu alçaltmayı başarır. Hükümet tarafından verilen yardımı almak uğruna kadınlardan kişiliklerinden, değerlerinden ve kendilerine olan saygılarından vazgeçmeleri istenir. Geleneksel erkeğe karşı kaçınılmaz mücadeleler veren kadınlara²⁷⁰ takılan topağın tehlikeli olduğu ve çok ciddi yan etkileri olduğu bilgisi yayılır. Bu, kadınlar üzerinden işlenen bir insanlık suçudur. Hükümet, vereceği para uğruna uygunsuz anne olarak nitelendirdiği kadınları doğum kontrolü adı altında yaptığı çeşitli uygulamalarla adeta deney fareleri olarak kullanır. Yeni doğum kontrolü

²⁶⁷ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 142.

²⁶⁸ Adami, 102.

²⁶⁹ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 146-147.

²⁷⁰ Cixous, 875.

mekanizmalarının performansını test etme noktasında hükümet, eşit şekilde, fareleri ve siyahi kadınları kullanır.²⁷¹ Ataerkil hükümetin kadınları hayvan statüsünde görmesi yetmezmiş gibi bir de kadınlar arasında ayrımcılık yapması kabul edilebilir bir durum değildir. Annelik statüsüne uygun olarak gördüğü kadınların dışındaki tüm kadınların hükümetin gözünde bir fareden farkı yoktur. Deneylere maruz kalan kadınlar, acı çekerler. Lynn de kötü yan etkilere sahip olan topağın takıldığı kadınlar konusunda şunları düşünür:

*Yardım almaya devam etme pahasına içlerine yengeç-benzeri şu aletlerden yerleştirilen kadınları; korkunç bel ağrıları çekseler ve tuhaf hormonal etkilerle sesleri değişse, bunalıma girseler, hatta kıllansalar da, doktorların bu aleti çıkarmamadaki inatlarını düşündü. Collindeane'deki tıpla uğraşan kadınlar bu şeyleri çıkarmanın yollarını öğrenmeye çalışıyorlardı, fakat korkunç ve tehlikeli sonuçlar hakkındaki uyarıları yüzünden deneme konusunda gönülsüzdüler.*²⁷²

Kadınlara ne istedikleri sorulmadan ortaya konan bu uygulamalar, Collindeane feministlerini hırslandırır ve kadınlar davalarına daha sıkı sarılırlar. AİLE, kadınları eve bağlamak amacıyla gerçekleştirdiği faaliyetlerle, bir kez daha, kadınları eve kapatmayı başaramaz. Yardımı kesilen bir kadının Rashida Patel'den çaresizce yardım istemesi, ülke durumunun nasıl bir halde olduğunun başka bir göstergesidir:

*"Mrs. Patel. Madam. **Madam.**"*

Adını duyunca döndü. Ufak tefek, çökük yanaklı bir kadın ona bakıyordu, Asya kökenliye benziyordu fakat Güney Londra aksanıyla konuşuyordu. Ona bir kuruş attı.

*"Açlıktan **ölüyorum**. Çocuklarım da ölüyorlar."*

"Sana para verdim. Bunu yapmamam..."

"Yardım'ım benden alındı."

"Anlayamadım?"

*"**Yardım**'ım..."*

Mrs. Patel iç geçirdi. Sayıları çok fazlaydı. Ne diyebilirdi ki?

"Demek iyi bir anne değilsin."

*"Bizim sokakta beyaz ırktan olmayan bütün kadınlar Yardım'sız kaldı."*²⁷³

²⁷¹ Zaman, 16.

²⁷² Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 170.

²⁷³ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 173.

Hitler'in soyarıtım programının benzerini kendi ülkesinde uygulayan İngiliz hükümeti, istediği geleceği inşa etmek adına kendi istediği kadınlara yardım ederken, diğerlerini görmezden gelir. AİLE Refahı Devleti'nin başkanı olan David Laing'in bilinen “fareler” konuşması da gelinen bu noktanın habercisiydi. Europea'ya üyelik için Europea şehrinde yapılan konferansta bir profesörün David Laing'e, “*bebek sahibi olmasını istediğiniz kadınlara para veriyorsunuz. Uygun olmayanları kısırlaştırıyorsunuz*”²⁷⁴ demesi de bu düşüncüyü destekler niteliktedir. Bu sırada Judy Matthews, oğlu Jim 18 yaşına geldiği için yardım alamaz ve yine Jim'i terk eder. Judy'nin Jim'i terk ettiğine sevinen tek insan, Jim'i çok seven Lynn Byers'tir.

Bu sırada Lynn'in kızı Jane de annesinin aksine AİLE tarafından oluşturulan bir grup olan Yarının Genç Aileleri'ne katılır ve orada erkekliğin üstünlüğüne inanan Martin isimli bir gence âşık olur. Jane, annesinin feminist düşüncelerinin aksi yönde davranışlar sergileyen bir kızıdır. Hayali, evlenip çocuk doğurmaktır. AİLE kadınlar üzerinde sürekli yeni uygulamalar dener. Kadını üreme makinesi olarak gören parti, kadının üreme fonksiyonuna dayalı yasalar çıkarmaya devam eder. Bir sonraki yasa ise, Europea'nın tam üyesi olmak adına, birliğin profesörünün teklif ettiği “Europop Projesi”dir. Bu proje ‘seçici üretim’ olayını gündeme getirir. Yine kadınları kapsayan bu projede istenilen modelde çocuk doğurma –ya da üretme– söz konusudur. Bu projenin yanı sıra, hükümetin içme suyuna gebeliği önleyici maddeler koyacağını da duyulmasıyla yaşam kadınlar için artık dayanılmaz bir hal alır. Bu maddeler kadının bedeni üzerindeki kontrolünü yok etme niyetinin göstergesidir.²⁷⁵ Bu adaletsiz hükümetin kadınlardan artık korkması gerektiği Lynn tarafından sarf edilen şu cümleler ile ortaya konur:

Bizden alacakları son şey olacak bu. Mazeretleri bu oldu, yıllarca, çok uzun bir süre – üstümüze yığdıkları her türlü pisliğin mazereti; siz bebek yapın. Siz kutsal annelersiniz, hayatın kaynağı. Bunu yapamazsınız, şunu yapmalısınız, çünkü hayata özel bir rolle geldiniz. Siz bebek yapın. Bu konuda harikasınız. Çok önemli. Size sadece bunu bırakalım ve biz de diğer her şeyle ilgilenelim. Ve şimdi bunu bize bırakamayacaklarını anladılar. Bunu bile. Gelişigüzeelliği, şeyi – hayvansı tarafı, planlanmış yüzyıllarına

²⁷⁴ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 164.

²⁷⁵ Zaman, 15.

*uymayacaktır. Daha ne kadar hesaplı olabilirler? Bu planlamalar neye yarayacak?*²⁷⁶

Bu düşünceden sonra Lynn ve kuledaki feministler ses getirecek bir planın peşine düşerler. Lynn kuledaki kadınlar olarak artık kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi gerektiğini belirtir ve bu konuda kendisinin öncülük yapacağını hissettirir. Bunun yanında AİLE üyesi kadınlar da hareketin gereğine ve anneliğin erkeklerin politikasında bir pazarlık aracı yapılamayacak kadar saygın bir rol olduğuna ikna edilmelidir. Bu plan dâhilinde kuledaki kadınlar AİLE partisinin kadın üyesi Rashida Patel'e planlarını anlatırlar ve ondan AİLE'ye üye olan kadınların telefon numarasını isterler. Partideki ataerkil yapının icraatlarından memnun olmayan Patel de kulenin feministleriyle işbirliği içinde olmayı kabul eder. Kendilerine yapılanlara sessiz kalmak istemeyen ve hükümetin uygulamalarına artık “dur” demek isteyen ülkenin tüm kadınları, planladıkları protestoyu ya da grevi, Europea başkanının ve kfilesinin Europea'ya tam üyelik incelemeleri için geleceği tarihte yapmaya karar verirler.

Europea başkanının ve kfilesinin ülkeye geldiği zaman AİLE üyesi kadınlarla birleşen feministler çocuklarını sokağa bırakırlar. Bu çok büyük ve etkili bir grevdir. Sayıları bini geçen çocuklar sahipsiz bir şekilde sokaklarda gezerler. Sokak duvarlarında “*Bütün Kadınlara Yardım*”, “*Kadınlar Grevde*”, “*Kadınlar Deney Tüpü Değildir*”, “*Kadınlar Kobay Değildir*”, “*Europop'a Hayır*” “*Europea'ya Hayır*”²⁷⁷ gibi sloganlar vardır. Europea kfilesi ülkedeyken yapılan bu grev, hükümet için büyük bir skandaldır. **Swastika Geceleri**'ndeki kadınların erkek egemen yönetim şekline boyun eğmişliğine karşı **Kadınlar Kulesi**'nin tüm kadınları (AİLE'yi destekleyenler de dâhil) bu sisteme karşı çıkmış; seslerini tüm dünyaya duyuracak bir protesto eylemine girişmişlerdir. Sokağa bırakılan çocuklara hiçbir şey yapamayan polislerin durumu da vahimdir:

Bellerinde asılı silahlar ceketlerinde şişkinlik oluşturunuyordu – oğlan çocukları yaklaşıp silahlarına bakmak istediler. Bazı sert polisler onlara gözdağı vermek için silahlarını çektiler, fakat çocuklar silahlara bakarken çok eğlendiler. Polis köpekleri getirildi: çocuklar köpekleri okşadılar. Polis atları şekerle beslendi ve burunları okşandı. Çocuklar park edilmiş arabalara tırmandılar, fakat boyalarını çizmemek için önce ayakkabılarını

²⁷⁶ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 171.

²⁷⁷ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 199.

çıkarmayı unutmadılar. Saraya yaklaştıklarında, koşmayı bir yana bıraktılar ve ortalıkta gezinmeye ya da oturup şeker yemeye başladılar. Çoğu küçük bayraklar ya da kâğıttan yapılmış lolipoplar taşıyordu. Sadece tek bir slogan vardı: “Kadınlar Grevde!”²⁷⁸

Başlatılan bu grev, beklendiği üzere erkekleri öfkelenendirir. Erkekler sokaklarda yanında çocuk görmedikleri kadınlara saldırmaya başlar. Fakat bu durum da birlik olmuş kadınları vazgeçiremez. Ülke, dünya tarafından “*bebek bezini kimin değiştireceği gibi bir anlaşmazlık yüzünden dize getirilen ulus*”²⁷⁹ olarak görülür. Bu skandala daha fazla dayanamayan hükümet, Peel tarafından yapılan bir televizyon konuşmasıyla kadınlara çağrı yapar:

*Bu trajedinin sebebi ne? Kadınlar, bize söylendiğine göre, greve gitmiş. Çok güzel. Sırf açık görüşlü bir hükümet onları gayretlerinden dolayı ödüllendirmek istiyor diye, sıradan işçiler kadar bile sorumluluk taşımaları gerekmediğini düşünüyorlar. Böyle bir şeyi, bunu söylememe gerek var mı, kendi adına hareket eden sıradan, sevgi dolu, anaç, yurtsever kadınlar asla yapmazdı. Hayır. Akılları, pek de uzakta aramamızın gerekmediği güçlerce zehirlenmiştir. Anne olmanın ne demek olduğunu bilmeyen ve yine de anneliği para ve grevlerle bir tutabilen ‘sahte’ kadınlar tarafından. ... Öfke duyuyorum, biliyorsunuz. Hiddet, korkunç bir hiddetle doluyum... Sadece oyuna getirildiğinizi değil aynı zamanda sizi oyuna getirenlerin kendilerine hiç utanmadan **Kadınlar!** adını verdiğini anladığında pek çoğunuzun hissettiği öfkeyi ben de paylaşıyorum. ... Yardım yirmi dört saat içinde normal görevlerine dönmeyen her kadından kesilecek ve rehabilitasyon gördüğü süre boyunca ödenmeyecektir. Bir konu daha var. Bazıları birtakım bilimkurgu tarzı komplolardan, içme suyuna gebelik önleyici maddeler ya da buna benzer şeyler konulduğundan bahsediyorlar. ... Dünyada bir nüfus sorunu var ve bu ülke çözüm bulunması için katkıda bulunacak. ... Fakat sizi bir konuda temin ederim, anlamadığınız ve kabul etmediğiniz sürece **size** hiçbir şey olmayacak...²⁸⁰*

Hükümet tarafından yapılan bu konuşma, verilen en küçük tavizde grevi sonlandırmayı düşünen AİLE kadınlarının grevi bırakıp eve dönmelerini sağlasa da “*Sanki bize verecekleri en küçük şey için minnet duymalıymışız gibi konuşuyorsunuz. Bizim kendi taleplerimiz var. Bütün anneler Yardım’dan yararlanmalı. Seçmek yok. Ve*

²⁷⁸ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 203.

²⁷⁹ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 211.

²⁸⁰ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 209-210.

deney de yok. Ülkenin her yanındaki kadınlar bunun için ayaklandılar”²⁸¹ diyen feministleri davalarından vazgeçiremez. Fakat bu, grevin başarılı olduğu anlamına gelmez. Bu grevden sonra aile değerlerinin toplumun en temel değerleri olduğunun ifade edildiği, aksini söyleyenlerin ise suçlu olarak kabul gördüğü, lezbiyenliğin suç sayıldığı “Kadınları Koruma Yasası” çıkarılır. Bu yasayla birlikte Peel öncülüğündeki hükümet, Collindeane Kulesi’ni kapatır ve oradaki tüm feministleri dışarıya atar. Bu duruma çok sinirlenen Marsha, David Laing’i vurur ve hapishaneye atılır. Birlik olunmadığı takdirde kadınlar aleyhine daha vahim durumların yaşanacağı Fairbairns tarafından dile getirilmiştir. Feminist yazarlar tarafından ortaya konan kurgusal metinler, hâlihazırdaki kadın haklarını gözlemleyerek gelecekte neler olabileceğine dair yorumlar içerir. Yazarlar, gelecek için olası alternatifleri tahmin eder, kurgusal metinler aracılığıyla var olan toplumda değişimin mümkün olduğu önerisinde bulunurlar.²⁸² Fairbairns de yarattığı bu dünya ile birlik olunduğunda kadınlar lehine değişimlerin olabileceğini, aksi tavır sergilendiğinde başarıya ulaşamayacağını dile getirir.

Zorla kuleyi feministlerin elinden alan hükümet, Collindeane Kulesi yerine kadınların eğitim alacağı, işleri olduğunda çocuklarını bırakabileceği Europea fonundan paralarla yapılan Kadın Merkezlerini açar. Bu merkezler aracılığıyla kadınlara ‘alet’ takma reklamları yapılır. Lynn’in kızı Jane de bu reklamların yüzüdür ve ilk alet ona takılır. Daha sonra Martin ile evlenip çocuk yapmak isteyen Jane’in – sistik fibroz olduğu gerekçesiyle – aleti çıkarılmaz. Çünkü kalıtsal hastalıklar, Hitler gibi, hükümetin kurtulmak istediği hastalıklardandır. Bu kararla dehşete düşen Jane, Lynn’e koşar; Lynn aleti çıkaracak birilerini bulur ve Jane sağlıklı bir çocuk sahibi olur. Europea’ya giren İngiltere, Europop Projesi’ni tekrar gündeme getirir. Bu proje AİLE partisi tarafından ütöpik bir biçimde sunulan ve bilimsel gerçeklere dayandırılmış gibi gösterilen bir dizi eylemi kapsamaktadır:

AİLE REFAHI BÖLÜMÜ – EUROPOP

Durum – araştırması programı, en kısa sürede İngiliz kadınlarını ebeveynlik – planlamasıyla ilgili en son araştırmalar hakkında bilgilendirmek amacıyla başlatılacaktır. Annelik için yüksek standartlara sahip kadınlar özellikle cesaretlendirileceklerdir. Devletten Yardım almak isteyen potansiyel

²⁸¹ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 211.

²⁸² Adami, 114.

annelere ayrıca aşağıdaki pilot projelerde gönüllü olma fırsatı da verilecektir.

a) *HIZLANDIRILMIŞ YETİŞTİRME*. Çocukları geleneksel 15-20 yıldan daha kısa sürede yetişkin bir insan yapmanın mümkün olup olmadığını ortaya çıkarmak için, uygun bulunan anneler, birtakım doğum öncesi işlemlere ve erkek evlatların 13-14 gibi erken yaşlarda meslek sahibi olmalarını sağlayacak becerileri kazanmalarında yardımcı olacak yoğun bir eğitime tabi tutulacaktır.

b) *BECERİLER VE SOSYAL PROGRAMLAMA*. Davranış bilimleri yıllardır hangi karakteristik özelliklerin (saldırganlık, cinsel-roller, deha, vs.) doğumla, hangilerininse öğrenmeyle ortaya çıktığını anlamaya çalışmaktadır. Annelerin tek yumurta ikizleri dünyaya getirmeleri sağlanacaktır. İkizlerden biri doğumdan sonra anneden ayrılacak (izin alınarak) ve nötr bir ortamda yetiştirilecektir. Diğeriyse kontrollü bir sosyal ve ailesel etkiye maruz bırakılacaktır.

c) *CİNSEL ORAN PROGRAMLAMASI*. Bu uzun süreli, birkaç nesli kapsayacak olan proje kadınlara, doğmamış bebeklerinin cinsiyetini seçme hakkı verecektir.

Yeni projeler (klonlama, tüp bebek & vs.) sırası geldikçe duyurulacaktır.

Katılmak isteyen kadınlara doğum kontrol aletlerinin çıkarılmasında ve Yardım'da öncelik tanınacaktır...²⁸³

Gazetede bu haberi okuyan AİLE'nin kurulduğu ilk zamanlardaki temsilcilerinden olan Isabel Travers bile dehşete kapılır ve artık partinin başında olan Peel ile konuşulması gerektiğini düşünür. Fakat Peel kimseyi dinlemeyecek kadar hırslıdır ve projeleri sekteye uğratmadan devam ettirme yanlısıdır. Gelişen teknolojiyi kadınlar üzerinde uygulamaktan çekinmeyen hükümetin ortaya koyduğu projeler, üreme ile ilgili yeni teknolojilerin kadınların üreme kapasiteleri üzerinde daha ileri düzeyde bir ataerkil kontrole yönelik bir rota mı yoksa kadınların özgürlüğünün önünü açan bir araç mı?²⁸⁴ olduğu yönünde soruları akla getirir. Esasen hükümet tarafından atılan her adım, kadının biraz daha ataerkil kontrol altına girmesine neden olur. Ataerkinin hüküm sürdüğü devlet, yürürlüğe koyduğu yasalarla kadınları kontrol etmenin yanı sıra, onların ne tür çocuklar doğuracağını da kendi vermek ister. Kadınların sessizliğinden kaynaklanan bu acınası tablo, Fairbairns'in kadınlara vermek istediği mesajı hatırlatır.

²⁸³ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 257-258.

²⁸⁴ Adami, 120.

Bu projeye ülke genelinden kadınlar hevesle katılır, fakat doğum zamanında yaşananlar Peel'in görevini bırakıp yurtdışına kaçmasına neden olur: *“Her yerde aynı şey oluyordu. Ülkenin her tarafında, bebekler o kadar büyük deformasyonlarla doğuyorlardı ki bazılarında insan demeye bin şahit gerekliydi. En sağlıklıları sekiz saat yaşadı”*.²⁸⁵ Europop, hasta çocukların doğmasına neden olur. Bu durum, bu projeye katılan annelere şiddetli acılar yaşatır. Bu olaydan sonra Europop'tan açıklama üstüne açıklama yapılır. Fakat hükümet kendine yönelik suçlamaları bir türlü kabul etmez ve suçu sürekli kadınların üzerine atmayı sürdürür. İçme suyuna atılan kimyasalların yan etkileri olmadığını söyleyen hükümet başka bir açıklamayla bu suçu üstünden atmak istemektedir. Burada bir kez daha söylemi ve enformasyonu kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak isteyen iktidar imgesiyle karşı karşıya kalınır:

*Dişi fareler üzerinde çabucak gerçekleştirilen deneyler bir cevap sağladı. Suçu sadece gebeliği önleyici kimyasala atamazdınız, ne de suya. Ya da ölümcül üçgenin üçüncü ayağında, kısırlığı kaldıran tabletlerdeki ilaca. Tek başlarına zararsızdılar, fakat üçü kadınların vücudunda bir araya geldiğinde, doğmamış çocuklar için son derece tehlikeli oluyorlardı.*²⁸⁶

Hükümet yaşanan bu hüznün verici gelişmenin sorumlusu olarak yine kadınları gösterir. İsteklerine göre bir nesil inşa etmek adına denemedikleri uygulama ya da proje kalmayan hükümet, bir girişiminde daha başarısız olur ve her defasında olduğu gibi bu defa da zarar gören tek tarafı kadınlar oluşturur. Ataerki herhangi bir olumsuz olayda kendini aklamayı planlarken; Fairbairns, kadının değil erkeğin kadın biyolojisi üstündeki suiistimalinin felakete yol açtığını vurgular.²⁸⁷ Projenin başındaki profesör, projenin başarısızlığı sonucu intihar eder. Kadınlar ise intikam hissiyle çılgına dönerler. Direniş artık şiddet içerikli bir hal almıştır:

*Britanyalı anneler kana kan ister gibiydiler. Kadın Merkezleri basıldı, bazen de ateşe verildi. Çetelerin lideri yok gibiydi, sağdan soldan gelip bir araya toplanan kadınlardan oluşuyorlardı, organizasyondan uzak ve vahşiydiler, fakat binlerce insandan oluştukları için güçlüydüler ve polis direnmeye pek hevesli değildi. Europop çalışanlarının çoğu kaçtı; yerli ya da yabancı, özel uçaklara bindirilip götürüldüler.*²⁸⁸

²⁸⁵ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 290.

²⁸⁶ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 291.

²⁸⁷ Zaman, 15.

²⁸⁸ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 293.

Bu olaydan sonra, AİLE'nin yerine Sosyal Güvenlik Partisi gelir. Kule hükümet tarafından işgal edildiğinde intihar eden Judy Mathews'un oğlu Jim, partinin önde gelen isimlerindendir. Parti, AİLE'nin aksine her şeyi daha iyi hale getirmek için kadınları dinlemeye karar verir. Bütün partilerin üyelerinden oluşan komite, bir Kadınlar Günü ilan eder ve o gün kadınlar çağrılarak ne istedikleri sorulur. AİLE yönetimindeyken ataerkil düzen yanlısı olarak hareket eden, ancak yaşananlar karşısında kadının haklılığını nihayet anlamış olan ülkenin prensesi konferanstan bir gün önce ulusun erkeklerine hitap eden bir konuşma yapar:

*Yarın yeni görevleriniz olacak çünkü eşleriniz evde olmayacak. Şunu anlıyorum ki, delege olarak seçilmeyen kadınlar bile kendi aralarında toplanıyorlar, bu sebepten doğabilecek sorunları engellemek için de Kadınlar Günü'nün benim ricamla resmi tatil olmasına karar verilmiştir. Çocuklarınıza sevgi gösterin –hatta belki de eşinizi şaşırtmak için biraz bahar temizliği yaparsınız. Dahası, kadınların eve döndüklerinde eski rollerine kaldıkları yerden devam etmek isteyeceklerini de düşünmeyin. Sessiz bir devrim gerçekleşmesini diliyorum – aslında, öyle olacağını ümit ediyorum.*²⁸⁹

Jim, bu konferansta Lynn'in konuşmasını ister. Lynn, güzel bir konuşma hazırlar fakat AİLE'den hiçbir kadın bu konuşmalara ya da yükselişteki yeni partinin vaatlerine inanmaz. Lynn'in konuşması AİLE partisi tarafından dayatılmak istenen distopik düzenin artık etkisini yitirmiş olduğunun kanıtı gibi algılanmalıdır:

*Onlara kim inanır? Yarın ya da gelecek yıl ya da on yıl sonra ellerinde küçük yeşil haplarıyla gelip de, şimdi her şey tamam, kızlar, mükemmele ulaştık ve dişi köpeklerle zenci kadınlarda denedik, bu yüzden artık hepiniz harekete geçebilirsiniz ve hamile kalabilirsiniz çünkü biz çiftleşmeye hazırız ve bütün kadın doğumcularımız da işsizlikten kırılıyorlar, dediklerinde...*²⁹⁰

Kadınların sadece kendilerinin katıldıkları ve ne istedikleri hakkında konuştukları bu konferanstan hükümetin de desteğiyle “Yeni Kadınlar Antlaşması” çıkar. Bu antlaşma tamamıyla kadın haklarına yöneliktir ve hükümetin kadın haklarını konusunda samimi olduğunun göstergesidir:

Emekli maaşları, evler, hastaneler, çocuk bakım merkezleri, kantinler ve çamaşırhaneler, bütün bunlar devletin geleneksel ev işlerinin yükünü

²⁸⁹ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 297.

²⁹⁰ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 305.

hafifletmek için bir şeyler yapmak istediğinin göstergesiydiler. Her iki cinse de eşit fırsat tanımak için yasalar olacaktı ve uymayanları ağır cezalar bekleyecekti. Kadının kendi doğurganlığının mutlak kontrolüne sahip olduğu onaylandı ve bütün annelerin Yardım almasına karar verildi. Yeni doğurganlık ilacı (en son test aşamasında) isteyenlere parasız sağlanacaktı; böylece, içme suyu gebeliği önleyici kimyasal maddelerden temizlendiğinde, doğum kontrolünün en modern yöntemi olacaktı.²⁹¹

Kadınlar çok zor bir süreç sonunda da olsa istedikleri şeyi elde ederler. Konferansta feminizm adına işlenen suçlar affedilir ve bu Marsha'nın hapisten çıkmasını sağlar. Romanın sonunda Lynn ve Marsha Collindeane Kulesi'nin karşısında bir yere otururlar, neşeli bir şekilde sohbet ettikten sonra sessizliğe bürünüp güneşin doğuşunu seyrederek. Fairbairns, **Kadınlar Kulesi**'nin sonunun iyimser olduğunu söyler. Eserin neden mutlu son ile bittiğine dair açıklaması ise kötü şeyler olmasına rağmen iyi şeylerin de olduğu ve hâlâ bir şeyleri daha iyi hale getirmek isteyen birileri varsa o şeylerin iyi hale gelebileceği yönündedir. Yazara göre mücadele bitmemiştir. **Swastika Geceleri**'nde ise mücadele etme teşebbüsünde bulunmayan kadınların sonunun zamana bırakılması durumu vardır. Tek bir fonksiyona indirgenme noktasına seslerini çıkarmayan kadınlar için umutla beklemekten başka yapacak bir şey yoktur. Fairbairns'in kadınları beklemekten ziyade harekete geçmeyi ve içinde bulundukları vahim konumu düzeltme adına eylemlerde bulunmayı tercih ederler. Her ne kadar, her iki toplumda toplumun ilerlemesi kadın bedenine bağlı görülse ve bu yönde kadınlar adına olumsuz adımlar atılsa da iki toplumun kadınları tarafından verilen tepkiler, uğranılan haksızlıklara karşılık nasıl davranılması gerektiğini, neler yapılsa başarıya ulaşılabileceğini gözler önüne sermektedir.

²⁹¹ Fairbairns, *Kadınlar Kulesi*, 314.

SONUÇ

Bu çalışmanın birinci bölümünde, ilk olarak, Thomas More ile edebiyat dünyasına bir tür olarak giren ütopya kavramına ve özelliklerine yer verilmiş; daha sonra da ütopyanın, Krishan Kumar'ın tabiriyle, “diğer benliği” olarak nitelendirilen ve bu tez çalışmasının odağını oluşturan distopya ve son olarak da her iki türün (ütopya ve distopya) de özde iç içe olduğu fikrini savunan üstopya kavramları irdelenmiştir. Thomas More tarafından ikircikli anlamlı (‘hiçbir yer’ ve ‘ideal yer’) olarak yaratılan ütopya, toplumun olumsuzluklarına alternatifler sunarak düzeltme yoluna gider. İnsanların istedikleri zaman ideale ulaşacağının mesajını verir.

Distopya ise tam tersine alternatif sunmaktan hoşlanmaz; bir ayna işlevi görerek toplumdaki olumsuzlukları okuyucuya olduğu gibi yansıtmaktan yanadır. Ütopya, kirli bir dünyada bile güzel olana ulaşılabilceği umudunu savunurken, distopya insanların gerekli önlemleri almadığı sürece daha kirli bir dünyada yaşamak zorunda kalacaklarını vurgular. İyi bir öngörüye sahip olan distopyacılar, içinde bulundukları toplumun durumuna bakarak adeta kehanetlerde bulunmuş ve insanların daha kötüyü yaşamamaları için çaba göstermişlerdir. Ütopyalar insanlara umut vaat ederken distopyalar, okuyuculara gerçekleri olduğu gibi aktarır. Gerçekçi olmalarından dolayı distopik eserler okumak, insanların rüyadan uyanıp var oldukları toplumu sorgulamalarını sağlayacaktır.

Üstopya ise ütopya ve distopyanın birbirinden ayrılamayacağını iddia eder; bunun nedeni ütopyanın göreceli bir kavram olması, insanların ideal algılayışlarının farklılık gösterebilmesi ve bazıları için ideal olanın bir başkası için kâbus olabilmesidir.

Hem ütopya hem de distopya, bir yazar olarak kadının kendini gösterdiği alanlardır. Kadın yazarlar tarafından kadın durumunun işlendiği ütopya ve distopyalar, feminist ütopya ve feminist distopya olarak tanımlanmıştır. Bu iki türde de kadınlar kendilerini topluma anlatmayı başarmıştır. Ütopyalarda kadın-erkek eşitliğinin hâkim olduğu toplumları anlatan kadın yazarlar, distopyalarda mutlu bir geleceğe sahip olmak adına kadınların şu an yaşadıkları toplumu sorgulamaları ve kendilerini zor durumda bırakacak durumlarla mücadele etmeleri gerektiğini bildirirler. Ayrıntılı şekilde irdelenen feminist distopyalarda kadın yazarların okuyucuya sunduğu dünyaların ve

kadınların maruz kaldıkları kötü yaşam şekillerine verdikleri tepkilerin betimlenmesinde farklılıklar görülmektedir.

Katharine Burdekin, *Swastika Geceleri*'nde okuyucuya mücadelesiz kadınların olduğu bir dünya sunar. Adolf Hitler'in yaşadığı dönemin 721 yıl sonrasının anlatıldığı bu dünyada Hitler, tanrı olarak kabul edilir; onun öğretileri ise toplumun yaşam şekli haline gelmiştir. Nazi şövalyelerinden oluşan bir grup tarafından yönetilen bu dünyada Nazizmin bir gereği olan erkeklik kültü son derece etkindir. Erkek kültürünün kaçınılmaz sonucu ise kadınların indirgenmesi politikasıdır. Eril sistemin çarklarının döndüğü bu toplumda kadın, birey olma hakkını bir daha alamayacak üzere kaybetmiştir. Asıl üzücü olan nokta ise, Nazi toplumu kadınlarının bu duruma sessiz kalmasıdır. Bu toplumdaki kadınlar, erkeklerin onlardan çok daha önemli olduğunu kabullenmişlerdir. Bu kabullenme ise onların sonunu getirmiştir. Kadının kafese kapatılması, saçlarının tıraşlanması, sadece çocuk doğurduğu sürece önemli sayılması, doğurduğu erkek çocukların on sekizinci aydan sonra ellerinden alınması, kadınlara tecavüzün suç olmaktan çıkması, Alman erkeklerinin istediği zaman herhangi bir Alman kadınla beraber olma hakkına sahip olması gibi durumlar bu kabullenme gerçeğinin göstergeleridir. Bu, toplumda kendini “değer” olarak gören kadınlar için kabul edilemez bir durumdur; fakat Nazi hegemonyası altında değersiz olduklarına inandırılan kadınlar için normaldir.

Burdekin'in böylesi bir dünyayı anlatmasının altında kadınları, maruz kaldıkları haksız durumlara ses çıkarma ve bu konuda mücadele etme konusunda uyarma girişimi yatar. Kadınlar, karşı karşıya oldukları adaletsiz durumlara seslerini çıkarmazlarsa karşılaşacakları dünya bu şekilde olacaktır. Bir feminist distopya yazarı olarak Burdekin, yarattığı dünya ile kötü bir kehanette bulunur. Kadınların harekete geçmelerini, güçlü olmalarını, sessiz kalmamalarını ister. Kötü durumlara sessiz kalındığında neler olacağını gösterir. Nazi kadınları, sessizlikleriyle mesaj verir. Dertlerini, tıraşlı kafaları ve kirli kıyafetleri ile topluma anlatırlar. Yapabildikleri tek şey bir köşede sessizce ağlamaktır. İtiraz hakları yoktur, reddetme hakları yoktur, kendi bedenleri üzerinde hakları yoktur, insan gibi yaşama hakları yoktur ve acı olan şey ise bu durumun sorumlularının yine kendileri olmasıdır.

Zoe Fairbairns tarafından yazılan **Kadınlar Kulesi**'nde ise durum tamamen farklıdır. Romanda yine eril düşüncenin hüküm sürdüğü bir dünya anlatılmaktadır. Yine kadınlara sormadan, kadınların bedenleri üzerinden oynanan oyunlar ve kadının doğurganlığının kullanıldığı durumlar vardır. Fakat Fairbairns'in dünyasında kadınların, kendileri üzerinden oynanan oyunlara verilecek cevapları vardır. Bunun için önce bir kuleye toplanırlar ve kendi komünlerini kurarlar. Liderleri yoktur çünkü eşitlikten yanadırlar. Kulede herkesin söz hakkı vardır. Devletin kadınlar üzerinden hayata geçireceği refah politikasına karşı hep birlikte omuz omuza mücadele ederler. Devletin onları yıpratmak her politikasına karşı bir hamle yaparlar. İnsan olma haklarının, birey olma haklarının ellerinden alınmasına müsaade etmezler. Bunun için çocuklarını sokağa bırakmayı bile göze alırlar. Acı çekseler de sonunda mücadeleyi kazanırlar.

Fairbairns'in toplumunda kadınlar mücadele eder ve kazanır. Burdekin'in toplumu ise benlikleri ellerinden alınan kadınlardan oluşur. Fairbairns'in kadınları kendi bedenleri üzerindeki haklarını başkalarına vermemek için çabalarlar fakat Burdekin'in kadınları bu hakkı, itiraz etmeksizin Nazilere sunmuşlardır. **Kadınlar Kulesi** güçlü kadınların sembolüken **Swastika Geceleri** ezilmişlerin sembolüdür. Fairbairns, insanca yaşam hakkını talep eden ve bunun için savaşan kadınlarıyla, Burdekin ise sessiz kadınlarıyla okuyucuya mesaj verir. **Kadınlar Kulesi**'nde hırslı kadınlar varken **Swastika Geceleri**'nde sessizce ağlayan kadınlar görülür. **Kadınlar Kulesi**, sorunlar karşısında yılmayan kadınları, **Swastika Geceleri** sorgusuz sualsiz ataerkiyi kabul eden kadınları anlatır.

Sonuç olarak bu çalışma, kadının baskı altına alınması karşısında verilen iki farklı tepkiyi bu iki feminist distopya eser üzerinden ele alır. Her iki kadın yazar da distopik dünyalarında aynı sorunlara değinmişlerdir, fakat bu sorunlara verilen tepkiler söz konusu iki toplumda farklı şekilde olmuştur. Bu romanlarda adaletsiz düzen karşısında ne yapacağını bilemeyen kadınlara verilen mesaj aynı zamanda onlara kendi yaşamlarının devamıyla ilgili olası iki seçeneği sunmaktadır: Ya mücadele edin ya yok olun.

KAYNAKÇA

- Adami, Valentina, “Women’s Reproductive Rights: A Literary Perspective”, *Pólemos*, 6(1), 2012, 101-123.
- Agapebiblestudy.com. Erişim: 31 Ağustos 2017, <http://www.agapebiblestudy.com/charts/Virgin%20Mary%20and%20the%20Virgin%20Eve%20Contrasted.htm>
- Akaş, Cem, “Beklenmedik Bir Şey Olacak’ Beklentisi”, *Notos*, 36, (Ekim-Kasım 2012), 24.
- Akyol, Cengiz, *Tarih Boyunca KADIN*. Erişim: 18 Şubat 2017, <http://www.cengizakyol.com/wp-content/uploads/2015/03/101-Tarih-Boyunca-Kadın.pdf>
- Arargüç, Mehmet Fikret, “A Dystopic Vision of the Future: Julian Barnes’ England England”, Barry Tharaud, Elizabeth Pallitto (Ed.), *The Endangered Planet in Literature*, (ss. 141-152), İstanbul 2005.
- Atwood, Margaret, *Başka Dünyalar*, (Çev.: Selin Sıral), Kolektif Kitap, İstanbul 2014.
- Atwood, Margaret, *Damızlık Kızın Öyküsü*, (Çev.: Sevinç Altınçekiç, Özcan Kabakçıoğlu), Doğan Kitap, İstanbul 2017.
- Atwood, Margaret, “The Handmaid’s Tale and Oryx and Crake “In Context””, *PMLA*, (119), 2004, 513-517. Erişim: 11 Aralık 2015, <http://www.jstor.org/stable/25486066>
- Aydın, Kamil, *Karşılaştırmalı Edebiyat Postmodern Bağlamda Algılanışı*, Birey Yayıncılık, İstanbul 1999.
- Aytaç, Gürsel, *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, Say Yayınları, İstanbul 2013.
- Baccolini, Rafaella, “ The Persistence of Hope in Dystopian Science Fiction”, *PMLA*, (119), 2004, 518-521. Erişim: 11 Aralık 2015, <http://www.jstor.org/stable/25486067>
- Baccolini, Rafaella and Tom Moylan, *Dark Horizons: Science Fiction and the Dystopian Imagination*, Routledge, New York 2003.
- Badiou, Alain, *Platon’un Devleti*, (Çev.: Savaş Kılıç, Nihan Özyıldırım), Metis Yayınları, İstanbul 2015.

- Bakay, Gönül, “Önsöz”, *Feminist Edebiyat Eleştirisi*, Say Yayınları, İstanbul 2002, 9.
- Baudrillard, Jean, *Simülakrlar ve Simülasyon*, (Çev.: Oğuz Adanır), Doğu Batı Yayınları, Ankara 2003.
- Bauman, Zygmunt & David Lyon, *Akışkan Gözetim*, (Çev.: Elçin Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2013.
- Bayram, Yavuz, “Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi ve Bir Uygulama”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), 2004, 69-93.
- Beauvoir, Simone de, *“İkinci Cins” Genç Kızlık Çağı*, Payel Yayınları, İstanbul 1993.
- Bıçakçı, Hakan, “ Karşı Ütopyanın Taksisiyim”, *Sabitfikir*, 44, (Ekim 2014), 22- 27.
- Booker, M. Keith, *The Dystopian Impulse in Modern Literature: Fiction as Social Criticism*, Greenwood Press, Westport 1994.
- Booker, M. Keith, “Ütopya, Distopya, Toplumsal Eleştiri”, *Notos*, 36, (Ekim-Kasım 2012), 35-46.
- Burdekin, Katharine, *Swastika Geceleri*, (1937), (Çev.: Mehtap Gün Ayrıl), Encore Yayınları, İstanbul 2014.
- Cioran, E. M., *Tarih ve Ütopya*, (Çev.: Haldun Bayrı), Metis Yayınları, İstanbul 2015.
- Cixous, Helene, “ The Laugh of Medusa”, *Signs*, 1(4), 1976, 875-893. Erişim: 11 Aralık 2015, <http://www.jstor.org/stable/3173239>
- Çavdar, Ayşe, “ Bolu’da Bir ‘Bistopya’”, *Sabitfikir*, 44, (Ekim 2014), 28-29.
- Çörekçioğlu, Hakan, *Modernite ve Ütopya* (1. Basım), Sentez Yayıncılık, İstanbul 2015.
- Desmet, Fran, *Female Perspectives In The Dystopian Novel*, (Master’s Thesis), Ghent University Faculty of Arts and Philosophy, Belgium 2010. Erişim: 30 Mayıs 2015, http://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/457/858/RUG01-001457858_2011_0001_AC.pdf

- Donovan, Josephine, *Feminist Teori* (8. Baskı), (Çev.: Aksu Bora, Meltem Ağduk Gevrek, Fevziye Sayılan), İletişim Yayınları, İstanbul 2014.
- Enani, M. M., *Theories of Comparative Literature* [Elektronik Sürüm], Cairo 2005.
Erişim: 22 Ağustos 2017, http://www.svu.edu.eg/links/ictp/e-learning/links/courses/dr_%20khalil/THEORIES%20OF%20C%20L.3.pdf
- Ercan, Cemile A., “Aziz Nesin’in ‘Fil Hamdi’siyle Kurt Kusenber’ in ‘Ters Bir Bakış’ Adlı Öykülerinin Karşılaştırılması”, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (35), 2007, 191-200.
- Fairbairns, Zoe, *Kadınlar Kulesi*, (1979), (Çev.: Ünver Alibey), Everest Yayınları, İstanbul 2007.
- Fairbairns, Zoe, “1984 Came and Went”, Alberto Lazaro (Ed.), *The Road From George Orwell: His Achievement and Legacy*, (ss. 123-138), Peter Lang AG, Germany 2001.
- Federici, Silvia, *Caliban ve Cadı/ Kadınlar, Beden ve İlksel Birikim*, (2. Baskı), (Çev.: Öznur Karakaş), Otonom Yayıncılık, İstanbul 2014.
- Firestone, Shulamith, *Cinselliğin Diyalektiği* (2.Basım), (Çev.: Yurdanur Salman), Payel Yayınları, İstanbul 1993.
- Garrett, Thomas Craig Scott, *Iron Cross and Swastika: An Historical Interpretation of Military Symbolism in the Third Reich*, (Dissertation), Southern Illinois University, Carbondale 1990. Erişim: 13 Aralık 2015, <https://collections.ushmm.org/search/catalog/bib23340>
- Geçikli, Kubilay, “Stephen Greenblatt’ın Ütopya İncelemesi”, *Edebiyatta Dil, Zaman, Mekân*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 2009, 179- 184.
- Gordin, Michael D., Helen Tilley, and Gyan Prakash, “Utopia and Dystopia beyond Space and Time”, Michael D. Gordin, Helen Tilley and Gyan Prakash (Ed.), *Utopia/Dystopia: Conditions of Historical Possibility*, (ss.1-17), Princeton University Press, Princeton 2010.
- Gottlieb, Erika, “Distopya Batı, Distopya Doğu”, *Notos*, 36, (Ekim-Kasım 2012), 25-34.

- Greenblatt, Stephen, *Renaissance Self-Fashioning: from More to Shakespeare*, The University of Chicago Press, Chicago 1980.
- Gupta, Charu “Politics of Gender: Women in Nazi Germany”, *Economis and Political Weekly*, 26(17), 1991, 40-48. Erişim: 11 Aralık 2015, <http://www.jstor.org/stable/4397988>
- Haraway, Donna, *Siborg Manifestosu*, (Çev.: Osman Akınhay), Agora Kitaplığı, İstanbul 2006.
- Iordachi, Constantin “Karşılaştırımlı Faşizm Çalışmaları: Giriş”, Constantin Iordachi (Ed.), *Karşılaştırımlı Faşizm Çalışmaları*, (ss. 17-91), (Çev.: İsmail Ilgar), İletişim Yayınları, İstanbul 2015.
- Jameson, Fredric, *Ütopya Denen Arzu*, (Çev.: Ferit Burak Aydar), Metis Yayınları, İstanbul 2009.
- Karaduman, Alev, “Katharine Burdekin’den bir antifaşist distopya: ‘Swastika Geceleri’”, *Cumhuriyet Gazetesi*, (17 Eylül 2014). Erişim: 10 Haziran 2016, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kitap/120433/Katharine_Burdekin_den_bir_antifasist_distopya_Swastika_Geceleri_.html
- Kefeli, Emel, “Karşılaştırımlı Edebiyat: Tanım, Yöntem ve İncelemeler”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4 (8), 2006, 331-350.
- Kisro, Johan, “Finding Dystopia in Utopia: Gender, Power and Politics in The Carhullan Army”, Stockholm University, 2014, 1-20. Erişim: 10 Ocak 2016, <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:723718/FULLTEXT01.pdf>
- Kumar, Krishan, *Modern Zamanlarda Ütopya ve Karşıütopya*, (Çev.: Ali Galip), Kalkedon Yayıncılık, İstanbul 2006.
- Kumar, Krishan, *Ütopyacılık*, (Çev.: Ali Somel), İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005.
- Kur’an-ı Kerim* [Elektronik Sürüm], Diyanet İşleri Başkanlığı. Erişim: 26 Mayıs 2016, <https://kuran.diyanet.gov.tr/>

Küçükcoşkun, Yasemin, *1980-2005 Dönemi Türk Edebiyatında Ütopik Romanlar ve Ütopyanın Kurgusu*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2006. Erişim: 18 Nisan 2015, <http://utopiathomasmore.weebly.com/1980-2005-doumlnemi-tuumlrk-edebiyat305nda-uumltopik-romanlar-ve-uumltopyan305n-kurgusu.html>

“Law for the Prevention of Offspring with Hereditary Diseases (July 14, 1933)”, *Nazi Conspiracy and Aggression*, V (5), 1946, 880-883.

Le Guin, Ursula K., *Kadınlar Rüyalar Ejderhalar*, Metis Yayınları, İstanbul 2015.

Le Guin, Ursula K., *Mülksüzler*, Metis Yayınları, İstanbul 2014.

Lee, F. N., “King Alfred the Great and Our Common Law”, *Queensland Presbyterian Theological Seminary*, Brisbane 2000, 1-19. Erişim: 15 Haziran 2016, <http://www.dr-fnlee.org/>

Loewenstein, John Prince, “The Swastika: Its History and Meaning”, *Man*, (41), 1941, 49-55. Erişim: 11 Aralık 2015, <http://www.jstor.org/stable/2793344>

Mannheim, Karl, *İdeoloji ve Ütopya*, (Çev.: Mehmet Okyayuz), De Ki Basım Yayım, Ankara 2008.

Mill, John Stuart, *Collected Works of John Stuart Mill*, University of Toronto Press, Toronto 1988.

Millward, Julie, *Dystopian Wor(l)ds: Language Within and Beyond Experience*, (Dissertation), The University of Sheffield, Sheffield, 2006. Erişim: 10 Ocak 2016, <http://etheses.whiterose.ac.uk/3637/>

Miner, Valerie, “Writing Feminist Fiction: Solitary Genesis or Collective Criticism?”, *Frontiers: A Journal of Women Studies*, (6), 1980, 26-29. Erişim: 11 Aralık 2015, <http://www.jstor.org/stable/3346487>

More, Thomas, *Ütopya*, (Çev.: Füsun Dikmen), Tutku Yayınevi, Ankara 2013.

Moylan, Tom, *Scraps of the Untainted Sky: Science Fiction, Utopia, Dystopia*, Westview Press, Colorado 2000.

Omay, Murad, “Ütopya Üzerine Genel Bir İnceleme”, *Sosyoloji Dergisi*, 3 (18), 2009, 1-14.

- Öğüt, Hande, “Tüm feministler kulede toplanın!”, *Radikal Gazetesi*, (16 Kasım 2007).
Erişim: 10 Haziran 2016,
http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=ktp&haberno=6976
- Öztürk, Hasan, “George Orwell’in Mirası”, *Arkakapak*, 11, (Ağustos 2016), 24-25.
- Pagetti, Carlo, “In the Year of Our Lord Hitler 720: Katharine Burdekin’s “Swastika Night”, *Science Fiction Studies*, 17(3), 1990, 360-369. Erişim: 11 Aralık 2015,
<http://www.jstor.org/stable/4240012>
- Patai, Daphne, “Giriş”, *Swastika Geceleri*, (Çev.: Mehtap Gün Ayrıl), Encore Yayınları, İstanbul 2014, 5-18.
- Pierson, Mike Parker “Researching Stonehenge: Theories Past and Present”, *Archaeology International*, (16), 2012-2013, 72-83.
- Platon, *Devlet*, (Çev.: Mustafa Kahraman), Gönül Yayıncılık, Ankara 2012.
- Postman, Neil, *Televizyon: Öldüren Eğlence Gösteri Çağında Kamusal Söylem* (5. Basım), (Çev.: Osman Akinhay), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2014.
- R. Mercer, Naomi, “*Subversive Feminist Thrusts*”: *Feminist Dystopian Writing and Religious Fundamentalism in Margaret Atwood’s The Handmaid’s Tale, Louise Marley’s The Terrorists of Irustan, Marge Piercy’s He She and It and Sheri S. Tepper’s Raising the Stones*, (Dissertation), The University of Wisconsin-Madison, Madison 2013. Erişim: 13 Aralık 2015,
<http://sffrd.library.tamu.edu/browse/102227/>
- Sevim, Ayşe, *Feminizm*, İnsan Yayınları, İstanbul 2005.
- Skoletorget.no. Erişim: 16 Eylül 2016,
<http://www.skoletorget.no/abb/eng/vikings/pdf/alfabout.pdf>
- Somay, Bülent, “Önsöz”, *Biz*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1988, 5- 13.
- Stevens, Frank, *Stonehenge Today and Yesterday* [Elektronik Sürüm], The Project Gutenberg Ebook, London 2006. Erişim: 16 Eylül 2016,
<http://www.archive.org/stream/stonehenge19130gut/19130.txt>
- Tandaçgüneş, Nilnur, *Ütopya: Antikçağ’dan Günümüze “Muthuluk Vaadi”* (1.Basım), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2013.

- Temizarabacı Yıldırım, Yasemin, *Ütopyanın Kadınları Kadınların Ütopyası* (2.Baskı), Sel Yayıncılık, İstanbul 2016.
- Tiken, Servet, “Tahsin Yücel’in Karşı Ütopya Anlatısı: Golyan Devrimi”, *Edebiyatta Dil, Zaman, Mekân*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 2009, 243- 253.
- Townsend, Jessica A., *How to Save the Future: Anxiety and Social Criticism in Feminist Dystopia*, (Master’s Thesis), The University of Wyoming, Wyoming, 2008. Erişim: 13 Aralık 2015, <https://search.proquest.com/openview/18f8aabfbb793e00ff09ae3bbb2908b9/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>
- Turner, Nick, “An Interview with Zoe Fairbairns”, *Writers in Conversation*, 1 (1), 2014, 1-14. Erişim: 16 Eylül 2016, http://fhrc.flinders.edu.au/writers_in_conversation/
- Walters, Margaret, *Feminizm*, (Çev.: Hakan Gür), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2009.
- Wills, Deborah, *Representing Resistance: Feminist Dystopia and The Revolting Body*, (Dissertation), University of Alberta, Edmonton, 1994. Erişim: 13 Aralık 2015, https://era.library.ualberta.ca/files/pr76f5133#.WaB4enp_ox8
- Wilson, Sharon R., “Utopian, Dystopian, Ustopian, Science Fiction, and Speculative Fiction”, Sharon R. Wilson (Ed.), *Women’s Utopian and Dystopian Fiction*, (ss. 1-4), Cambridge Scholars Publishing, Newcastle 2013.
- Woolf, Virginia, *Kendine Ait Bir Oda* (5. Basım), (Çev.: İlknur Özdemir), Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul 2013.
- Yurdakul, Selin, *The Representation of Feminist Dystopia in The Handmaid’s Tale by Margaret Atwood and Swastika Night by Katherine Burdekin*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atılım Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2015. Erişim: 8 Aralık 2015, <http://enlit.atilim.edu.tr/personel/thesesDetails/id/217?lang=en>
- Yücel, İrfan, *Peygamberimizin Hayatı*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2016, 15.

Zaman, Sobia, *The Feminist Appropriation of Dystopia: A Study of Atwood, Elgin, Fairbairns and Tepper*, (Master of Arts in the Department of English), The University of Manitoba, Winnipeg 1994. Erişim: 8 Aralık 2015, <https://mspace.lib.umanitoba.ca/xmlui/handle/1993/19007>

Zepetnek, Steven Tötösy de, *Comparative Literature Theory, Method, Application*, Rodopi, Amsterdam 1998.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Emine YARIM
Doğum Yeri ve Tarihi	Kahramanmaraş / 21.03.1989
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Gaziantep Üniversitesi – İngiliz Dili ve Edebiyatı
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi – İngiliz Kültürü ve Edebiyatı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	Edebiyatta Distopya Örnekleri Seminer Çalışması
İş Deneyimi	
Staj	Erzurum Hamidiye Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (İngiliz Öğretmeni Olarak)
Çalıştığı Kurum	Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Erzurum Hilalkent Anadolu Lisesi (İngilizce Öğretmeni)
İletişim	
E-Posta Adresi	emine.yarim@gmail.com
Tarih	